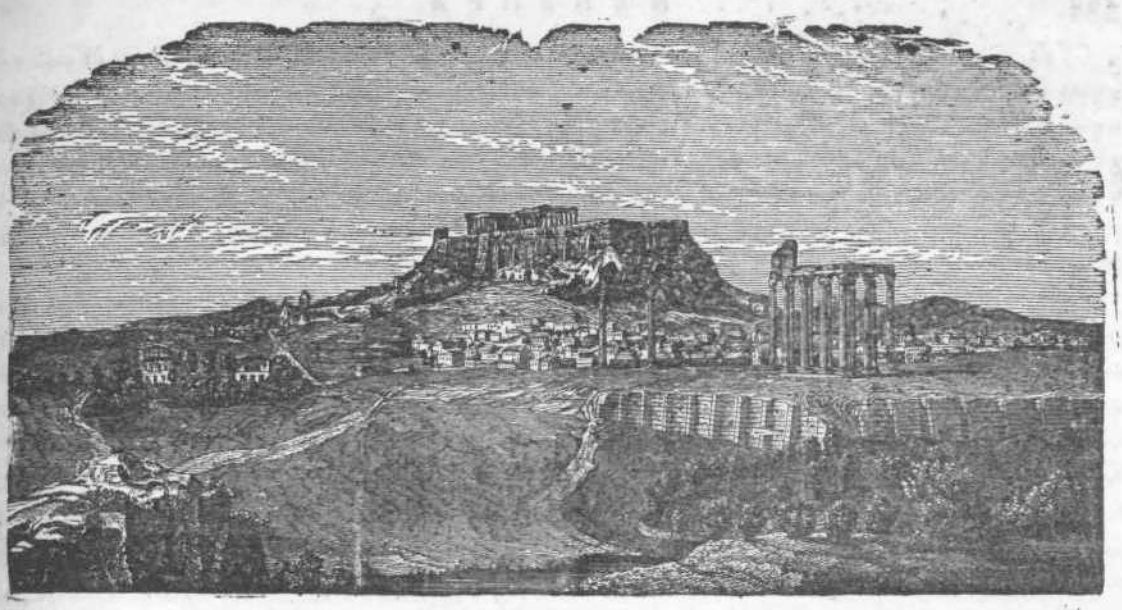

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1870. ΤΟΜΟΣ ΚΑ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 493

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΝ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΓΛΩΣΣΑΙΣ ΟΝΟΜΑΣΙΩΝ

ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ [1]).

Γ'.

ις'. Πολλὰ μέχρι τοῦδε εἴπωμεν τὰ περὶ *ἀνθρώπου* ἐν ταῖς ἄλλαις γλώσσαις περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν, περὶ ἧς ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ θέματος τούτου οὐδὲν ἐθίξαμεν εἰσέτι. Πόθεν τὸ *ἄνθρωπος*; Πόθεν ὁ *ἀνήρ*;

Θέλουσιν ἅπαντες οἱ τῆς συγκριτικῆς ἐτυμολογίας καθηγηταὶ ὅτι τὸ *ἀνὴρ* εἶναι σύμφυτον, ἐπιθέσει τοῦ α, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, τοῖς ὁμοιοσημάντοις σανσκρ. nar, ζενδ. naro, ἀλβαν. gnéri κλ. παρατηροῦντες ὅτι ταῦτα σημαίνουσι τὸν κύριον τὸν ἰσχυρὸν, κατὰ τὸ τῆς σαβινικῆς λέξεως, nero ἀπαντωμένης παρὰ τῷ Αὔλῳ Γελλίῳ ὡς φερούσης τὴν αὐτὴν σημασίαν. Παραδέχομαι τοῦτο καθόσον ἀφορᾷ τὰ τῶν γλωσσῶν ἐκείνων, ἀλλὰ καθόσον τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἔχω τὰς ἑπομένας ἀντιρρήσεις [2]).

Τὸ *ρ* ἐν τῇ λέξει *ἀνὴρ* εἶναι ἄρα ὀργανικὸν ἢ τελικόν; Ἐὰν τὸ πρῶτον, καλῶς ἔχουσι τὰ περὶ τῆς τοιαύτης προτεινόμενα συγγενείας· ἀλλ' ἐὰν τὸ δεύτερον, ὅπερ καὶ ὀρθότερον, ὡς ἀνταλλασσομένου τοῦ *ρ* τῷ *σ*, κατὰ τὰ δότης καὶ δοτὴρ, πρήστης καὶ πρηστὴρ, ζώστης καὶ ζωστὴρ, μάρτυς καὶ μάρτυρ καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν τοιούτων, τότε εὑρίσκω συνεπῶς τῷ ἐμῷ συστήματι, ὅτι τὸ *ἀνὴρ*, ἐπὶ δὲ τὸ δωρ. *ἀνὰρ*, ἰσοδυναμεῖ τοῖς *ἄνας* καὶ *ἄναξ* (κατὰ τὸ Αἴας καὶ Αἴαξ) ὁ κύριος ὁ βασιλεύς.

ιζ'. Εἴδομεν ἐν τῷ κεφ. Ζ' ὁλοκλήρῳ τὴν πληθὴν τῶν λέξεων ἀφ' ὧν ἀφῃρέθη σύμφωνόν τι, οὗ ἡ ἀπουσία ἐχαρακτηρίζετο ἀρχαιόθεν μὲν διὰ τοῦ καλουμένου διγάμματος F, μεταγενεστέρως δὲ διὰ τῆς δασείας, εἴτε καὶ μηδόλως. Ἀπρόσφορον νὰ ἐκτανθῶ περὶ τῶν τοιούτων ἐνθάδε παρεισάγων κεφαλαιον ἐν κεφαλαίῳ· ἀλλὰ καθόσον ἀφορᾷ τὰς δύω ἤδη ῥηθείσας λέξεις *ἄναξ* καὶ *ἀνὴρ*, εὑρίσκομεν τοὺς γραμματικοὺς λέγοντας ὅτι ἀρχαιόθεν προσῃρτάτο ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν τὸ δίγαμμα, πραγματικῶς δὲ τοιοῦτον τι ἀπαντῶμεν καὶ τανῦν ἐν διαφόροις τῶν ἐπιγραφῶν. Τί οὖν σημαίνει τοῦτο τὸ F; Ποῖον σύμφωνον ἀντεκαθίστα;

---

[1]) Ὅρα τὰ περαιτέρω ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν ἐν Π α ν δ ω ρ ᾳ, φυλλαδ. 472, ἤτοι τὸ τῆς 15 Νοεμβρ. 1869. — Ἡ ἔκδοσις τοῦ παρόντος μέρους ἠργοπόρησε μέχρι τοῦδε ἕνεκεν ἀπουσίας τοῦ συγγραφέως. Σ. τοῦ Ε.

[2]) Καὶ ἐν τῷ Ἀσσυριακῷ Κουσχιτικῷ ἰδιώματι nar ὁ ἀνὴρ ὡς ἀπαντῶ ἐν τῇ Edimbourg Rewiew (1867 Januar p. 110), ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου μέμφεται ὡς παιδαριώδη τὴν γνώμην τῆς ὁμοφυΐας, τῶν nar καὶ ἀνὴρ ὡς θέλουσιν οἱ ἄλλοι καὶ τοι ἐκ τῶν δοκιμωτάτων, οὓς αὐτὸς ἐκεῖ ἀναφέρει συγγραφεῖς.

Ὡς ἐκ τῶν ἤδη ῥηθέντων ἐν τοῖς § ι—ιγ' λογίζομαι ὅτι ἀναμφιβόλως τὸ *μ*. Τοιοῦτο τι βλέπομεν καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις· οἷον ἐν τοῖς ὀχλεὺς καὶ μοχλεὺς, ὦσχος καὶ μόσχος, ἄλευρον καὶ μάλευρον καὶ ὡς πρὸς τὰ λατινικὰ ἀλθαία malva, ἐρυμνα μέριμνα κτλ. περὶ δὲ τῶν πολλῶν ἄλλων ἔπιθι τὰ ἐν τῷ ῥηθέντι κεφ. Ζ' ἀφθόνως συγκαταλεγόμενα. Ἐκ τούτων οὖν τεκμαίρομαι ὅτι τὸ *ἄναξ* εἶναι αὐτόχρημα *μάναξ* καὶ τὸ *ἀνὴρ* ὡσαύτως *μάνης*. Τοῦτο καθαιρόμενον ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς καταλήξεως τοῦ *ης* καταντᾷ εἰς τὸ παρὰ παμπόλλοις, ὡς ἐδείξαμεν τῶν γλωσσῶν λεγόμενον *μαν* δηλ. man ὁ ἄνθρωπος.(§ θ'.) Ἐκ ταύτης τῆς ἀποβολῆς τοῦ *μ* εἰκάζομαι προσέτι ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς προέρχεται καὶ τὸ συροχαλδαϊκὸν κύριον ὄνομα *Ἐνὼς* ἢ *Ἐνὼχ* οὗ ἡ σημασία *ἄνθρωπος*, ὡς ἀπαντῶμεν παρὰ Φίλωνι ἐν τῷ περὶ Ἀβραὰμ (§ 2) καὶ Εὐσεβίῳ ἐν τῇ αὐτοῦ Προπαρασκευῇ (Ζ § 8).

ιή'. Ἀπὸ τοῦ *ἀνὴρ ἀνδρὸς* καὶ τοῦ *ὤψ ὠπὸς* ἔχομεν *ἀνδρωπὸς* (κατὰ τὸ χαρωπὸς σκυθρωπὸς κλ.) καὶ δι' ἀναβιβάσεως τοῦ τόνου *ἄνδρωπος*, πρὸς δ' εὐφωνίαν *ἄνθρωπος*. Ὅμοιόν τι συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν ταῖς γοτθογερμανικαῖς γλώσσαις man, ὅπερ κατὰ τὸ νῦν γερμαν. λέγεται καὶ mensch, πάλαι ἄνω γερμ. menisk, γοτθ. manisk, ὁ ἄνθρωπος, ἴσα τῷ *ἀνδρὶ ἐοικὸς*, εἴτε καὶ ὡς παρ' Ὁμήρῳ, καταλληλότερον τῇ ἐκθέσει ἡμῶν, ἐτσκώς. Ἀναλόγως τούτοις καὶ τὸ ἀγγλ. ἐπίῤῥημα man-ish *ἀνδρικῶς*.

Παρόμοιόν τι βλέπω καὶ ἐπὶ τῆς *γυν-αικὸς* ἧς ἡ κατάλληλος ὀνομαστικὴ οὐχὶ τὸ *γυνὴ* (οὗ ἡ γενικὴ *γυνῆς*) ἀλλὰ τὸ γύναιξ (κατὰ τὸ αἴξ αἰγὸς) ἢ ὡς δημοτ. λέγομεν ἡ γυν-αῖκα τῆς γυν-αίκας, σανσκριτ. jani-ca, ὅ ἐστὶ ἡ τῇ *γυνῇ* ἐοικῦα. Οὕτως καὶ παρ' Ὁμήρῳ *παρθενικὴ* ἡ ἁπλῶς παρθένος. Ἀνάλογόν τι παρατηρῶ καὶ ἐπὶ τοῦ λατιν. femi-na ἡ γυνὴ οὗ τὸ πρωτότυπον βεβαίως fema ὅθεν καὶ τὸ γαλ. femme· οὕτως καὶ γαλλ. ποιητικῶς les humains ἀντὶ τοῦ les hommes.

ιθ'. Ὅμοια ὑποθέτω καὶ περὶ τοῦ *μέροψ μέροπος* ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἀπὸ τοῦ *μαρ* ἢ *μερ* ῥιζικοῦ τοῦ σημαίνοναος τὸ ἄῤῥεν τὸ ἰσχυρὸν, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῷ § ζ', καὶ τοῦ ὄψ ὀπος, ὅπερ ταὐτὸν τῷ ὤψ ὤπος ὡς ὁρᾶται ἐν τοῖς *ὄψις* καὶ *πρόσ-ωπον*. Γνωρίζω ὅτι πολλ' ἄλλα ἐῤῥέθησαν περὶ τῶν λέξεων τούτων *ἄνθρωπος* καὶ *μέροψ*, ἀλλὰ χάριν συντομίας παραλείπω αὐτά· οἱ δὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐντριβεῖς περὶ τοῦ ὀρθωτέρου κρινέτωσαν·

Παραπλήσια ἠδυνάμην λέγειν καὶ περὶ τοῦ *βροτὸς*, ὅτι ἴσως κατὰ τὰ ἐν τοῖς § ά καὶ δ', ἀπὸ τοῦ vir *βιροτὸς* (ὁμοίως τοῖς τόκος τοκετὸς, βίος βιοτὸς βίοτος κτλ.) καὶ κατὰ συγκοπὴν *βροτὸς* ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἀνδρεῖος, οὗ ἀντίθετον τὸ δημοτ. λεγόμενον *γυναικαῖος* ὁ θηλυδρίας· (ταῦτα δὲ μάλιστα καθόσον ἔχομεν καὶ *βρότος* τὸ αἷμα ὅπερ ἰσχὺς καὶ δύναμις vis viris τοῦ ἀνθρώπου), ἀλλὰ τούτοις ἀντιμάχεται τὸ ὅ,τι τὰ σύνθετα *ἄμβροτος ἀμβροσία* σημαίνουσι τὸ μὴ θνητὸν, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τὸ *βροτὸς* ἀείποτε ἐπὶ ἀνιαρῶν καὶ ἀλγεινῶν προβάλεται περιστάσεων.

Ἡ κοινὴ γνώμη θέλει ὅτι τὸ *βροτὸς* εἶναι ὁμογενὲς τῷ σανσκρ. mrela ὅπερ θεωρεῖται ὡς γινόμενον ἀπὸ ἑτέρας σημασίας τοῦ ῥιζικοῦ mar ἀφ' ἧς καὶ τὸ *μαραίνεσθαι* καὶ τὰ ἑλλην. *μόρος*, λατιν. mors mortis ὁ θάνατος. Ἐντεῦθεν τὸ *βροτὸς* (ἐναλλαγῇ τοῦ *μ* πρὸς τὸ *β* καὶ ἀντιμεταθέσει τούτου πρὸς τὸ *ρ*) οἷον *μορτὸς* λατ. mortalis, καὶ ἴσιν τῷ ἑλλην. θνητός [1]).

Δ'.

κ'. Παρεκτὸς τῶν *ἀνὴρ ἄνθρωπος μέροψ-οπος βροτὸς* ἔχομεν καὶ ἕτερον συνώνυμον, ὅπερ λίαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ποιηταῖς, τὸ *φώς*. Διὰ τούτου μεταβαίνομεν εἰς ἄλλην σειρὰν ἰδεῶν, περὶ ἧς ἐλέγομεν κατερχόμενοι τῆς πραγματείας ταύτης, ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ἐκλήθη, ὅ,τὲ μὲν κατὰ τὸν λόγον τῆς δυνάμεως, ὅ,τὲ δὲ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. *Φὼς* οὖν ἐκλήθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ φάω-ῶ τὸ φάσκω λέγω λαλῶ ὁμιλῶ ὡς, κατὰ διαστολὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ζώων, λαλῶν ἢ λέγων καὶ ἑπομένως λογικός [2]). Τὸ ἐν τῇ Γενέσει (Β. 7) κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον καὶ τὴν τῶν Ἑβδομ. μετάφρασιν «Καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν,» ἐν τῇ χαλδαϊκῇ παραφράσει ἀναγινώσκεται *εἰς ψυχὴν λαλοῦσαν*, ὅπερ καὶ προτιμώτερον. Πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων εἶναι ζῶσα, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων μόνον εἶναι λαλοῦσα, ἤτοι λογική.

κά'. Πολλὰ ἔθνη καὶ λαοὶ ἐκάλεσαν ἑαυτοὺς λαλοῦντας ἤτοι λόγον ἔχοντας καὶ λογικούς. Οὕτως οἱ ἤδη μνημονευθέντες Γερμανοὶ καὶ Ἀλλαμάνοι (§ ά καὶ ιδ') καλοῦσιν ἑαυτοὺς Deutch ἀπὸ τοῦ ῥιζικοῦ docht ἢ dacht ὁ λόγος ὡς θέλουσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐντριβεῖς. Καὶ τὸ Tuisco ὄνομα τοῦ τῶν Γερμανῶν προπάτορος, περὶ οὗ ἐλαλήσαμεν ἀνωτέρω (§ ιγ'), νομίζω τῆς αὐτῆς καταγωγῆς ὡς εἰκάζομεν καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγγλ. to teach σημαίνοντος τὸ διὰ λόγου διδάσκειν κατὰ τὰ λατιν. dicere docere [3]). Ὑπάρχει δὲ καὶ ἑτέρα ποικιλία Teuto-nis Τεύτων-ος, ὅπερ συγγενὲς τῷ ῥήματι zu deuten τὸ ἀφηγεῖσθαι καὶ ἐξηγεῖσθαι εἴτε καὶ τῷ zu denken ἀγγλ. to think, λογίζεσθαι νοεῖν [4]). Οὕτως θέλουσιν ὅτι

[1]) Max Mull. Nouv. t. 2, p. 29 — 30. — Ὅμοια τινὰ συμπτώματα βλέπομεν καὶ ἐν ταῖς ἀλλοιώσεσι τοῦ δημοτικοῦ ἐπιφωνήματος, μ ω ρ ὲ μ ρ ὲ μ β ρ ὲ καὶ ἐπὶ τέλους β ρ έ.

[2]) Περίεργον ὅτι καὶ ἐν τῇ τῶν Σινῶν γλώσσῃ ὁ ἄνθρωπος φ ο ῦ. [3]) Ἄλλης γνώμης εἶναι ὁ Max Mulles αὐτόθι p. 200.

[4]) Ζήτει τὸ τοῦ Grimm τῆς γερμανικῆς γλώσσης λεξικὸν ἐν ταῖς λέξεσι αὐταῖς.

ἐκλήθησαν καὶ οἱ Γέται ἢ Γότθοι ἀπὸ ῥήματος göthi ὅπερ ἐν ταῖς γοτθογερμανικαῖς διαλέκτοις σημαίνει τὸ συλλογεῖσθαι ἢ διανοεῖσθαι [1]).

κβ'. Ἐξ ἀλλοιόσεως τοῦ Deutch νομίζω τὸ Δάζκὸς, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Ζ. α. 12-13) λέγοντος ὅτι οἱ μὲν Δᾶκες κατῴκουν τὰς χώρας αἵτινες ἐκτείνονται ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Δουνάβεως ἕως τῶν καταῤῥακτῶν, οἱ δὲ Γέται τὸ ἐπίλοιπον μέχρι τῶν ἐκβολῶν. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐκάλουν τὸν ποταμὸν τοῦτον Δανούβιον οἱ δὲ δεύτεροι Ἴστρον· ἀλλ' ἐλάλουν, προσθέτει ὁ αὐτὸς, ἀμφότεροι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ἀμφότεροι ἀνήκων εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοεθνίαν ἤτοι τὴν γερμανικὴν, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Δουνάβεως ἕως τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ. Καὶ Δᾶκες μὲν ἐκαλοῦντο ἅπαντες ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, μετὰ δὲ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ῥωμαϊκῶν ὅπλων φαίνεται ἔτι προσελήφθη ἡ ὀνομασία Γέται ἢ Γότθοι ἐπὶ τῶν οἰκούντων τὰ ἀνατολικώτερα [2]).

Ὡσαύτως καὶ τὸ Grajus ἢ Græcus ὁ Γραικὸς νομίζω ὅτι ἀπὸ τοῦ γαρύειν τὸ φωνεῖν, γῆρις ἡ φωνὴ graj δὲ σλαβ. ὁ λόγος,ἑπομένως Γραικὸς ὁ λογικὸς[3]).

κγ'. Καὶ οἱ Σλάβοι ἀπεκάλεσαν ἑαυτοὺς οὕτως ἀπὸ τοῦ slova ὁ λόγος, οἷον λογικοὺς, τοὺς δ' ὑπεναντίους αὐτῶν Γερμανοὺς ἐχαρακτήρησαν διὰ τοῦ Ne-metz, ἤτοι νη-μύθους ἀ-μύθους νη-πίους ἢ ἀ-λάλους. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἐν ἁπάσαις ταῖς γλώσσαις διὰ τῶν ἀρνητικῶν μορίων δὲν ἐμφαίνεται πάντοτε ἡ ἀπόλυστος στέρησις πράγματος ἢ ποιότητος τινὸς, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἡ κακότης καὶ ἀτέλεια ἢ τὸ πλημμελὲς αὐτῶν, ὡς ἔν τινι τῶν ἑπομένων ἐκτενέστερον ἀναπτύξωμεν κεφαλαίων. Οὕτως λέγομεν *ἀνόητον* οὐχὶ τὸν μηδόλως ἔχοντα νοῦν ἀλλὰ τὸν ἐλλειπῶς καὶ πλημμελῶς διακείμενον εἰς τὰ κατ' αὐτόν. Ὡς ἐκ τούτου ἁπαντῶμεν παρὰ Σοφοκλῇ (Τραχιν. 1062) τοὺς βαρβάρους καλουμένους *ἀγλώσσους* δηλαδὴ κακογλώσσους καὶ οἰονεὶ τραυλοὺς ψελλοὺς δημ. τσευδοὺς ὅθεν καὶ ἀκαταλήπτους. Ὁ Στράβων (ἐν ΙΔ. κ. 2 § 28) παρατηρεῖ «Οἶμαι δὲ »καὶ τὸ *βάρβαρον* κατ' ἀρχὰς ἐκπεφωνεῖσθαι οὕτως »κατ' ὀνοματοποιΐαν ἐπὶ τῶν δυσεκφόρων καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλούντων, ὡς τὸ *βατταρίζειν* »καὶ *τραυλίζειν* καὶ *ψελλίζειν* κτλ.» [4]).»

Αὕτη τοῦ Στράβωνος ἡ εἰκασία ὑποστηρίζεται καὶ ἀπὸ τοῦ λατιν. (barbus) balbus ὁ τραυλὸς ἐνισχύεται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σανσκριτικ. varvar σημαίνοντος τὸ αὐτό. Οἱ Ἰνδοὶ ὅμως τοὺς βαρβάρους ἐκάλουν mletcha ὅπερ δηλοῖ ἀκαταλήπτους [1]). Νομίζω ἐν ταύτῃ τῇ λέξει ὅτι τὸ μὲν *μ* σημαίνει τὴν ἄρνησιν, κατὰ τὸ Ἑλλην. *μὴ*, τὸ δὲ letcha ὅτι ἀφ' ἧς ῥίζης καὶ τὸ ἑλλην. λέγω λαλῶ, λατ. loqueo, σανσκριτ. lok, δι' ὧν καταντῶμεν πάλιν εἰς τὸ ἀμυθοὺς ἀλάλους καὶ ἀλόγους.

κδ'. Ἀναλόγως καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀπεκάλουν τοὺς Κελτοὺς καὶ Ἰταλοὺς Welch οἱ δὲ Σλάβοι Vlack ἐν τῇ ὁμοίᾳ σημασίᾳ. Οὕτως καὶ παρ' Ἑβραίοις οἱ ἀλλοεθνεῖς καὶ κατ' αὐτοὺς βάρβαροι ἐκαλοῦντο laêg ἢ loetz, ὅ ἐστὶ τραυλοὶ ψελλοί. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ Ἄραβες ἀπεκάλουν τοὺς Πέρσας Adjem, ὅ ἐστὶ ἀφώνους καὶ ἄλαλους τοὺς δὲ Ἀβυσσηνοὺς καὶ Ἰμειριτὰς Timtim, ὁ ἐστὶ ἀκαταλήπτους [2]).

Ἕτεροι βούλονται ὅτι τὸ Adjem σημαίνει σκαιοὺς καὶ ἀμαθεῖς βεβαίως καθὸ βαρβάρους. Ἐκ τούτου καὶ τὸ ἀραβοτουρκικὸν adjami ὅπερ εἰσέφρησε παρὰ τοῖς χυδαίοις τῶν ἡμετέρων διὰ τοῦ *ἀτζαμὴς* ὁ ἄπειρος καὶ ἀμόρφωτος δημοτ. *ἄπραγος* καὶ *ἀνίδεος*. Ἴσως ὅμως καὶ οἱ Πέρσαι ἐκάλουν ἑαυτοὺς Adjem ἀπὸ Ἀχαιμένους τοῦ ἀρχηγέτου αὐτῶν ὅστις ὡς τοιοῦτος ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, οἱ δ' Ἄραβες παρέλαβον ἀπ' ἐκείνων δίδοντες ὅμως αὐτῷ σημασίαν ἐτυμολογικὴν προσπελάζουσαν τῇ διαλέκτῳ καὶ συνηγορούσαν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ αὐτῶν [3]).

Κατὰ συνέπειαν τῶν ἤδη ῥηθέντων καὶ οἱ Ἕλληνες τε καὶ Ῥωμαῖοι ἠδύναντο χαρακτηρίζεσθαι ὑπὸ τῶν μὴ τοιούτων ὡς βάρβαροι δηλαδὴ ἀκατάληπτοι. Διὸ καὶ ὁ Ὀβίδιος εὑρισκόμενος ἐν ἐξορίᾳ παρὰ τοῖς τοῦ Πόντου Γέταις λέγει περὶ αὐτῶν «Διὰ τῶν χειρονομιῶν συνεννοοῦμαι μετ' αὐτῶν,βάρβαρος εἶμαι παρ' αὐτοῖς ὡς ὑπ' οὐδενὸς ἐννοούμενος [4]).

κέ'. Παρατηροῦσιν οἱ αἰγυπτιολογοῦντες ὅτι παρὰ τοῖς πάλαι Αἰγυπτίοις καὶ τοῖς τανῦν Κόπταις ὁ ἄνθρωπος καλεῖται rom ἀπὸ τοῦ ro τοῦ σημαίνοντος τὸ στόμα (ἀφ' οὗ ἐξέρχεται ὁ λόγος) ὅθεν καὶ romi ὁ λόγος ἑπομένως rom ὁ λέγων ὁ λαλῶν. Ὁμοίως καὶ οἱ Τσίγγανοι καλοῦσι τὴν μὲν φωνὴν ἢ λαλιὰν roma, ἑαυτοὺς Rom τὴν δὲ γλώσσαν αὐτῶν romani. Ἴσως ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς καὶ σλαβιστὶ rob ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν συνηθεστάτην μεταξὺ τῶν *ρ* καὶ *μ* ἐναλλαγὴν (ὡς λ. χ. ἐν τοῖς λατιν. robur ἑλλην. δὲ *ῥώμη*

[1]) Ozanam, Les Germains avant le Christianisme.

[2]) Ὅσα περὶ τούτων ἐκτάδην ἐν τῷ τοῦ A. Pictet, Les Origines Indoeuropeennes (t. I. p. 79—88) ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὸ τοῦ Grimm Geschichte der deutch sprach p. 204 et pass.

[3]) Ὅρα διὰ τὸ πληρέστερον ἐν τῷ τοῦ Στεφάνου Θησαυρῷ τὴν λέξ. Γραικός.

[4]) Ὅρα καὶ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου πρεσβυτέρου τὸ περὶ τῆς τῶν ἑβδομ. Ἑρμην. ἐν τόμ. Δ', σ. 276.

[1]) Max Mullre, Ibid t. I, p. 103.— Pictet, Ibid § 7.

[2]) E. Renan, De l'origine du Langage p. 177 — 190, καὶ τοὺς ἐκεῖ ὑπ' αὐτοῦ ἀνατρεφομένους ἄλλους συγγραφεῖς.

[3]) Τανῦν ἐν τῇ ἀνακαλύψει τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν οἱ Ἀχαιμενίδαι ἀπαντῶνται ὡς Akhamanish. Ὅρα τὸ Journal Asiatique Mars—Avril 1870, ἐν σ. 193 καὶ τἄλλα τῶν ἐκεῖ ἀναφερομένων.

[4]) Tristium V. 10, v. 27.

ἡ ἀνδρεία). Ταῦτα συγγενεύουσιν τῷ ἑλλην. ῥέω-ῥῶ τὸ λαλῶ ὅθεν τὰ ῥῆμα ῥῆσις ῥήτωρ, ἔτι δὲ καὶ τοῖς γερμαν. rhum λατιν. rumor ἡ φήμη, ἥτις πάλιν ἀπὸ τοῦ φάω φῶ τὸ φωνῶ καὶ λαλῶ, ὅθεν ὡς εἴπομεν (κ') καὶ *φὼς* ὁ ἄνθρωπος. Πιθανὸν ἀπὸ τοιαύτης τινὸς ῥίζης νὰ ἐκλήθησαν καὶ οἱ Ῥῶσσοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, εἰμὴ οὗτοι ἀπὸ τῆς ῥώμης τῆς ἰσχύος καὶ ἀνδρείας, κατὰ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐκτεθέντα, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν πολλῶν ἃ προτείνονται περὶ τῆς τοιαύτης κλήσεως αὐτῶν, μεθ' ὧν κατακτετέον καὶ τὸ παρόν.

κς'. Τοῦτο ὅμως καθοδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς λίαν τινὰ περίεργον παρατήρησιν, ὅτι διάφοροι φωναὶ δι' ὧν δεικνύεται ὁ ἄνθρωπος φέρουσιν ἐν ἑαυταῖς ἀμφοτέρας τὰς περὶ ὧν ἀσχολούμεθα σημασίας, τοῦ λόγου ἐνταυτῷ καὶ τῆς ἰσχύος. Man manus ὡς εἴδομεν (§ ιά) ἡ δύναμις ἡ ἀνδρεία τὸ *μέρος* ἀλλὰ καὶ σανσκρ. man ἢ manas [1]), περσ. mino ἢ manyo (§ β') λατ. mens ὁ νοῦς ἡ διάνοια τὸ λογικὸν ὅπερ πάλιν ἑλλ. *μέρος*, ὅθεν τὰ *μερεαίνω* καὶ *μεροιρῶ*, συνώνυμα τοῖς φρονῶ διανοοῦμαι καὶ λογίζομαι. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς ἑβραϊκῆς ὀνομασίας Ἰσρα-ὴλ, ἣν ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος ἑρμηνεύει aut vis aut mens Dei [2]), εἴτε δύναμις, εἴτε νοῦς Θεοῦ, ὡς δ' εἰπεῖν *μέρος* Θεοῦ ἐν ἀμφοτέρᾳ τῇ σημασίᾳ. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑβρ. ὀνόματος Amri ὅπερ κατὰ τὸν αὐτὸν [3]) εἰ μὲν γραφόμενον διὰ τοῦ στοιχείου *ἄϊν* σημαίνει κύριος ἰσχυρός, εἰ δὲ διὰ τοῦ *ἀλὲφ*, λαλῶν λέγων λογικός.

κζ'. Αἱ τύχαι καὶ περιπέτειαι τῶν λέξεων πολλάκις ὁμοιάζουσι ταῖς τῶν ἀνθρώπων· οὕτως ἐν διαφόροις γλώσσαις αἱ λέξεις δι' ὧν δηλοῦται ὁ ἄνθρωπος λατιν. homo κατήντησαν εἰς τὸ σημαίνειν οὐχὶ πλέον τὸν ἥρωα τὸν μαχητὴν τὸν κύριον κτλ. ἀλλὰ ὅλως ἐναντίον, τὸν ὑποχείριον τὸν δοῦλον (esclave) τὸν δουλοπάροικον(serf) τὸν ὑπηρέτην, πολιτικῶς δὲ τὸν ὑπήκοον καὶ ὑποτελῆ. Ἐντεῦθεν homage ἡ τῆς ὑποταγῆς καὶ ὑποτελείας ἔνδειξις. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοισημάντων λέξεων γερμ. man καὶ σλαβ. rob. Περιττὸν νὰ ἐκτεινόμεθα ἐνταῦθα εἰς παραδειγμάτων συλλογήν, ἐνῷ ὁ βουλόμενος δύναται νὰ ἀνεύρῃ ταῦτα ἐν τοῖς τῶν διαφόρων γλωσσῶν λεξικοῖς [4]).

[1]) Chavée, Essai d'Etymologie philosoph. p. 103. — Ὁ αὐτὸς La part des femmes dans l'Enseignement du langage p. 285—286, ἀναφερόμενος εἰς τὸν Collebrook, Essay on the Relig. and philosophy of Hindous (ed. 1858) p. 153, 171—172, 269.

[2]) Quæstiones hebraïcæ in Genesin.

[3]) Ἐν τῇ αὐτοῦ Ἑρμηνείᾳ τῶν Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων.

[4]) Ἀναγνωστέον σὺν τούτοις καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Κωνσταντ. Οἰκονόμου ἐν τῷ πολυμαθεστάτῳ αὐτοῦ συγγράμματι, «Περὶ τῆς τῶν Ἑβδομ. Ἑρμηνείας κατὰ τὴν σελ. 564 τοῦ τόμου Α'.

Διάφοροι σλαβικοὶ λαοὶ ἐκάλεσαν ἑαυτοὺς *Σλάβους*, *Σλαβήνους*, *Σλοβένους*, *Σλαβόνους* ἢ *Σλοβάκους* ἀπὸ τοῦ *σλάβα* ἢ *σλόβα* τῶν σημαινόντων λόγον φήμην δόξαν, ἑπομένως εἴτε λογικοὺς εἴτε ἐνδόξους, εἴτε λόγου παῤῥησίαν ἔχοντας ἤτοι ἐλευθέρους. Ἀλλὰ τί συνέβη; Ὡς ἐκ τῶν ἀκαταπαύστων πορθήσεων καὶ αἰχμαλωσιῶν ἃς ὑπέστησαν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ἐκ μέρους τῶν γερμανικῶν ἐθνῶν, ἡ ὀνομασία αὕτη κατήντησεν ἐν ἁπάσῃ τῇ κεντρικῇ καὶ δυτικῇ Εὐρώπῃ πρὸς τὸ σημαίνειν τὸν αἰχμάλωτον τὸν δοῦλον, ὡς δὲ καὶ ἡμεῖς παρ' ἐκείνων ἐλάβομεν τὸν *σκλάβον*. Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ δακικῇ γλώσσῃ ἡ ὀνομασία *ρουμοῦν* εἶχε καταντήσει πρὸς τὸ σημαίνειν τὸν δουλοπάροικον, ταυτὸν μόλις ἀναλαμβάνουσα τὴν προτεραίαν αὐτῆς σημασίαν.

Τὸ πάλαι περικλεὲς ἐν Ῥώμῃ Quirites περὶ οὗ ἐλαλήσαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις (§ β') κατήντησεν ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ καισαρισμοῦ καὶ τῆς στρατοκρατείας πρὸς τὸ ὑποδεικνύειν τὸν ἀπόλεμον μηδαμινὸν καὶ χαῦνον. Ὁ Καῖσαρ βουλόμενος ἵνα ἐλέγξῃ τὸ ταραχοποιὸν τινῶν ἐκ τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀγορεύσει οὐχὶ πλέον Milites κατὰ τὸ σύνηθες, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὡς ἐκ παραδρομῆς Quirites. Οὗτος ὁ ἔλεγχος ἐξήρκεσεν πρὸς τὴν τῆς φιλοτιμίας αὐτῶν ἀνέγερσιν.

Ε'.

κή. Ὅτ' ἀνωτέρω (ιά—ιγ') ἐλαλοῦμεν περὶ τῶν man men min ὡς σημαινόντων τὸν ἄνθρωπον, ἦλθε κατὰ νοῦν καὶ τὸ *Μινώταυρος*, ἀλλ' ἀνεβάλομεν νὰ λαλήσωμεν περὶ αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ εἰς τὴν ἔρευναν περὶ τῆς λέξεως *Κένταυρος*, ἥτις ἀπαιτεῖ ἐκτενεστέραν τὴν ἀνάπτυξιν. Καὶ ὅτι μὲν τὸ *Μινώταυρος* σημαίνει τὸ ἐκ *μανὸς* (ἀνθρώπου) καὶ ταύρου σύμπλεγμα ἢ συνάρτημα οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Τοιοῦτο τι ζῶον ἐμυθεύετο παρ' Ἕλλησιν ὅτι διῃτᾶτο ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τῆς Κρήτης, ἐν ᾧ Μίνως ὁ βασιλεὺς τοὺς αἰχμαλώτους ἢ καταδίκους ἐναπέθετε. Ἐν γένει ὁ *μινώταυρος* παρίσταται ὡς ἀνδρὸς ἔχων σῶμα καὶ ταύρου κεφαλήν, ἀλλ' εὕρηται ἐνίοτε καὶ τανάπαλιν ὡς οὕτως αὐτὸν θέλει ὁ Ὀβίδιος καὶ οὕτως ἐν τοῖς νομίσμασιν Καμπανίας καὶ Σικελίας παρίσταται [1]). Ἀλλὰ τί ἄρα δηλοῖ τὸ *Κένταυρος* ὅπερ λαμβάνεται ὡς ἐξ ἀνδρὸς καὶ ἵππου σύμπλεγμα;

Καὶ περὶ μὲν τοῦ *Κὲρ*, ὅτι ἀδιστάκτως σημαίνει τὸν ἥρωα τὸν βασιλέα τὸν ἄνδρα, πληρέστατα ἐν τῷ § ιέ ἀπεδείξαμεν, ἀλλὰ πόθεν προέρχεται τὸ διὰ τοῦ *ταῦρος* νὰ ἐμφαίνεται ὁ ἵππος;

[1]) Ὅρα Dizionario di Ogni Antichità (Milano 1822—1826) ἐν ταύτῃ τῇ λέξει ὅπου καὶ εἰκὼν τοῦ φοινικικοῦ Μολὸχ ἔχοντος κεφαλὴν ταύρου.

κθ'. Ἀπὸ τοῦ ῥιζικοῦ *σταρ* ἢ *στερ* ἢ *στὶρ* ἔχομεν ἐν διαφόροις γλώσσαις διάφορα παράγωγα σημαίνοντα παρεκτὸς τῆς στάσεως εἰσέτι καὶ τὰ κράτος ἰσχὺν στερῤῥότητα. Στύλος ἡ στήλη (Δ. λ=ρ) τὸ στερεοῦν τὴν οἰκοδομὴν, *ςείρα* καὶ Ἰων. *ςείρη*, ἡ νωτιαῖα αὐτοῦ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, *ςήλη* (quille carene) διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς στερέωσιν ὅλης τῆς σκευῆς. Starr καὶ stall γερμαν. τὸ στερεὸν καὶ stark τὸ ἰσχυρὸν, steady καὶ stout ἀγγλ. τὸ στερεὸν καὶ strong τὸ ἰσχυρόν. Status λατιν. ἡ ἐπικράτεια restauro καὶ instauro τὸ ἀναστηλόνω καὶ ἐπιστηρίζω. Stara σλαβ. ἡ πίστις, καθὸ γνώμη στερεά, staroste δὲ ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἄρχων τῆς πόλεως. *Σταῦρος* ἢ *σταυρὸς* ἑλλην. πᾶν τὸ στερεῶς που ἐμπεπειγμένον ξύλον, δοκὸς, πάσσαλος, ἱστίον, ἰδίως δὲ τὸ ἐκ δύο πασσάλων σύμπλεγμα εἴτε ἐγκαρσίως εἴτε χιοδῶς συνειμένων, ἐν ᾧ προσηλοῦντο ἢ προσηρτοῦντο παρὰ Ῥωμαίοις οἱ κατάδικοι. Ἀπὸ τούτου τοῦ ῥιζικοῦ βεβαίως ἐκλήθη καὶ ὁ *ταῦρος* διὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ῥωμαλαῖον αὐτοῦ ὡς εὐκρινεῖται ὑπὸ τῶν ἑπομένων παρατηρήσεων.

λ'. Ἐν πολλαῖς λέξεσιν ἀπὸ τῶν *στ* ἀρχομένων ἀπεβλήθη τὸ *σ* ὡς εἴδαμεν ἐκτάδην ἐν τῷ κεφ. ΣΤ', ὅπου καὶ ἀπὸ πολλῶν ἄλλων ἀρχομένων μὲν ἀπὸ τοῦ *σ* ὑφ' ἑτέρου δὲ συμφώνου παρακολουθουμένου, οἷον ἐν τοῖς τύρβη καὶ σ-τύρβη τρύχνος καὶ σ-τρύχνος τιμὴ καὶ λατιν. stima-tio, tectum καὶ ἑλλην. σ-τέγη κτλ. Ὡς ἐκ τούτου ἔχομεν ταῦς ἢ ἐπὶ τὸ δωρ. ταῦρ ταυρὸς ὁ ἰσχυρὸς καὶ ῥωμαλαῖος, tare δακιστὶ τὸ σφοδρὸν καὶ ἰσχυρὸν, *ταρὸς* κατὰ Ν. Κρῆτας ὁ σφοδρὸς ἄνεμος, ἡ τρικυμία ἰτλ. burasca συνεπῶς τοῖς ῥηθεῖσιν ἐν τῷ τέλει τοῦ § β'. Ἀπὸ τούτου ἔχομεν καὶ τὸ *ταράτω ταραχὴ* ὅπερ καὶ τάρχη, ἐξ ὧν εἰκάζομαι ὅτι ἴσως καὶ τὸ *τρικυμία* οἷον *ταρι-κυμία*, κυμάτων ταραχὴ, δημ. ἀν-τάρα,ἔτι καὶ τὸ *τρίαιρα* οἷον *ταρίαιρα*, τὸ ἐργαλεῖον δι' οὗ αὕτη ἐκτελεῖται. Εἰς ταύτην τὴν εἰκασίαν ὑποςηρίζομαι καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων. S turdy ἀγγλ. τὸ βίαιον σφοδρὸν ταρὸν καὶ s-torm ἡ τρικυμία, s-tôrung γερμ. ἡ ταραχὴ καὶ s-turm ἡ τρικυμία. Ἐκ τούτου καὶ τὰ ἰταλ. stordire, γαλλ. étourdir τὸ ταράττειν τὴν διάνοιαν. Ἐντεῦθεν μεγάλως ὠθοῦμαι πρὸς ὑπόνοιαν μήπως τὰ ἐπιττατικὰ ἑλλ. *τρὶς* καὶ γαλλ. très, οἷον ἐν τοῖς τρισάθλιος τρισευδαίμων très-heureux très-malheureux, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ ἀριθμητικοῦ τρὶς λατιν. tres, ἀλλ' ἀπὸ ταύτης τῆς καταγωγῆς.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς διάφοροι ὀνομασίαι προσώπων, πόλεων ἐθνῶν πρὸς τὸ σημαίνειν τὸ ἰσχυρὸν καὶ ὀχυρόν. Τάρας καὶ Ταράσιος ὄνομα κύριον οἷον Σφοδρίας, Ταυρομένιον πόλις ἐν Σικελίᾳ, Ταυρίσιον ἐν Μοισίᾳ, Ταυρίνον ἐν Λιγουρίᾳ, Ταυροέντιον ἐν μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ κτλ. Ταῦροι ἔθνη σκυθικὰ διαιτώμενα πρὸς τὰ βορειοανατολικὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ περὶ τὴν Μαιώτιδα, ὅθεν καὶ ἡ ἐκεῖ χερρόνησος ἐκλήθη Ταυρική. Ἐν ταῖς αὐταῖς χώραις μεταγενεστέρως βλέπομεν οἰκεῖν ἔθνος Ταρτάρων δηλ. κατὰ τὸ ἡμέτερον σύστημα Κραταιοτάτων, τῆς ἀναδιπλώσεως τῆς αὐτῆς συλλαβῆς ἐν πολλαῖς γλώσσαις ἰσοδυναμούσης πρὸς ὑπέρθεσιν, ὡς προηγουμένως τοῦτο εἴδομεν (ιέ) καὶ ἐπὶ τοῦ παμβασιλέως αὐτῶν Kankan.

λά. Ἀπὸ τῆς ἰσχύος καὶ ῥωμαλαιότητος ἣν ἐμφαίνει ἡ λέξις *ταρὸς* ἢ ταυρὸς, εἴτε καὶ ἐκ τοῦ ζώου ὃ ἐμφαίνεται δι' αὐτῆς, *ταῦρος*· κατὰ μεταφορὰν ἐκλήθη ὁ ῥωμαλαῖος καὶ κρατερὸς ἀνήρ. Ἐκ τούτου καὶ διὰ τοῦ *ταῦρος* ἐσημάνθη τὸ περίνειον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ὀργάνων, ὅθεν καὶ *ταυριᾶν* τὸ σφριγᾶν. Οὕτως καὶ ἀπὸ τοῦ ῥιζικοῦ *μαν*, τοῦ σημαίνοντος ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, τὴν ῥώμην καὶ ἰσχὺν, ἔχομεν τὸ δημοτ. *μανίκας*, ὁ ἀκμαῖος τε καὶ ῥωμαλαῖος (gaillard robuste) ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα τι σημασίας ἀσέμνου ἐπὶ τοῦ κτηνωδῶς τὰ τῆς ἀνδρότητος τελεῖν. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς σωματικῆς ῥωμαλαιότητος ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἰσχύος ἐκ μεταφορᾶς *ταῦρος* ὁ κραταιὸς ἀνήρ. Ὁ Ἐπίκτητος συμβουλεύων τοὺς κοινοὺς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν μετριοτέρων μόνων ἀρετῶν, καὶ οὕτως παρ' αὐτοῖς ἐφικτῶν «Ταῦρος ἐγὼ εἰμὶ» παρίσταται αὐτοῖς λέγων πολλαχοῦ τῶν αὐτῶν διατριβῶν· ἀποτρέπων αὐτοὺς οὕτως ἀπὸ τῆς ἐντελοῦς μιμήσεως αὐτοῦ, ἵνα μὴ τὰ παρ' αὐτοῖς ἀδύνατα ἐπιχειροῦντες ἐξολισθήσωσιν καὶ κρημνισθῶσιν ἐπὶ τὰ χείρω.

Ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος *ταρὸς* ἢ *ταυρὸς* ἔχομεν καὶ τὸ δημοτ. *ταυραντῶ* ἢ *ταυραντίζω*, ἤτοι ἐγκαρτερῶ ὑπομένω ἀντέχω καὶ δημοτ. βαστῶ. Ἐκ τούτου καὶ τὸ *ταυρα.λᾶς* καὶ κατ' ἀντιμετάθεσιν *ταυ.λαρᾶς*, ὁ ἀκμαῖος σφριγῶν καὶ ῥωμαλαῖος, παρ' ἀρχαίοις *λάσταυρος* ἤτοι λίαν ταυριῶν [1]). Πρέπει δὲ τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως ἐπίθετον νὰ ἦτον ἐν χρήσει καὶ κατὰ τὰς ἀρχαιοτάτας τῆς γλώσσης ἐποχὰς ὡς ὁρᾶται ἀπὸ τοῦ παραγώγου δι' οὗ ὁ Ὅμηρος χαρακτηρίζει τὸν Ἄρην ἀποκαλῶν αὐτὸν «ταυλάρινον πολεμιστήν.»

λβ'. Ἰσχυρῶς νομίζωμεν καταρτίσαντες τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα ἐρχόμεθα εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον. Παρατηροῦμεν ἐν τῇ σανσκριτ. γλώσσῃ ὅτι ἐνῷ ὁ ἐν γένει βοῦς ἐκαλεῖτο gwas ὁ δ' ἐν γένει ἵππος açwas τὰ ἀκμαῖα καὶ σφριγῶντα τῶν ζώων τούτων ἰδίως ἐκαλοῦντο τὸ μὲν πρῶτον s-tavira τὸ

[1]) Ἰδοὺ τρανοτάτη ἀπόδειξις τῆς ταυτότητος τῶν τ α ρ ὸ ς τ α υ ρ ὸ ς σ τ α υ ρ ὸ ς, πρὸς ἣ θέτομεν καὶ τὴν ἀκόλουθον. Ἡ ἐν Λυδίᾳ πόλις Μ α σ τ α ύ ρ α λέγει Στέφανος ὁ Βύζαντος, ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ἀδιαλείπτως θυομένων ταύρων τῇ θεᾷ Μᾷ ὡς οὕτως ἡ Ρέα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Λυδῶν. Εἰρήσθω πρὸς τούτοις ὅτι τὸ τ α υ λ α ρ ᾶ ς διεςράφη εἰς τὸ τ α υ λ α μ π ᾶ ς ἐξ συνηχήσεως πρὸς τὸ τουρκικὸν davla-bash ὁ σταυλάρχης.

δὲ δεύτερον s-taurin. Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ ὁ ἐν γένει βοῦς ox καὶ ὁ ἐν γένει ἵππος horse, τὰ δὲ σφριγῶντα τὸ μὲν s-teer τὸ δὲ s-teed. Ἐκ τούτων καὶ τὸ χαμαιλατινικὸν stallo-onis γαλλ. étallon ἐπὶ τοῦ νεαροῦ καὶ σφριγῶντος ἵππου διὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ρ=λ ὡς καὶ προηγουμένως εἴδομεν ἐν τοῖς *στείρη στήλη* [4]). Ὅπως δὲ, κατὰ τὴν γενικὴν τάσιν τῶν γλωσσῶν πρὸς τὸ ἐμφαίνειν τὸ γένος διὰ τοῦ εἴδους, ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινικῇ διὰ τοῦ *ταῦρος* taurus ἐσημάνθη ὁ ἐν γένει βοῦς, τί παράδοξον ἐὰν ἔν τισι τῶν ἀριανῶν γλωσσῶν, διὰ τῶν ἀπὸ τοῦ taur ἢ s taur παραγομένων νὰ ἐσημάνθη καὶ ὁ ἐν γένει ἵππος;

Ἕν τινι τῶν προηγουμένων ἀνεκδότων εἰσέτι κεφαλαίων ἐκθέτω τὴν περὶ Πολυωνυμίας θεωρίαν, καθ' ἣν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον κατέχει πλείονας ὀνομασίας, καὶ τὴν περὶ Ὁμωνυμίας καὶ Ὁμοιωνυμίας, καθ' ἃς δύο ἢ πλείονα ἀντικείμενα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς μορφῆς αὐτῶν, εἴτε καὶ κοινότητα τινὸς ἐκ τῶν ποιοτήτων αὐτῶν, λαμβάνουσι τὴν αὐτὴν ἢ παραπλησίαν ὀνομασίαν· τοῦτο δὲ εἴτε ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ, εἴτε μεταξὺ πλειόνων παραθετικῶς, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μετάλλων καὶ φυτῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων παντοδαπῶν. Δὲν δύναμαι νὰ ἐκτανθῶ περὶ τῶν τοιούτων ἐνθάδε εἰμὴ λίαν ἀνεπαρκῶς, ὅθεν προσωρινῶς ἀναπέμπω εἰς τὸ πολλάκις ἤδη μνησθὲν σύγγραμμα τοῦ Max Muller [1]) καὶ εἰς τὸ τοῦ μακαρίτου Κ. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου πρεσβυτέρου περὶ τῆς τῶν ἑβδομ. ἑρμηνείας [2]) τὴν ἄλλην αὐτὴν παντοίων καὶ ποικίλλων γνώσεων κιβωτόν.

λγ'. Ὡς ἐκ τούτων ἁπάντων καθίσταται πιθανότατον περὶ τῆς ὀνομασίας *Κένταυρος*, καθὸ σημαίνουσης ἄνδρα ἐπιβάτην ἵππου ἢ σύμπλεγμα ἐξ ἀνδρὸς καὶ ἵππου, εἴτε ὅτι ἦτον ξενικῆς καταγωγῆς εἴτε ὅτι ἐνυπῆρχεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ κατὰ τὴν προϊστορικὴν αὐτῆς ἐποχὴν, ὅτε αὕτη δὲν εἶχεν εἰσέτι πολὺ μακρυνθῆ τῶν ἄλλων ἀριανῶν διαλέκτων, λέγω δὲ ἰδίως τῶν γοτθογερμανικῶν, καθ' ἃς ὁ μὲν ἀνὴρ ὡς ἀνωτέρω ἐδείξαμεν ἐσημαίνετο διὰ τοῦ ken ὁ δ' ἵππος καθάπερ καὶ ὁ βοῦς διὰ τοῦ taur ἢ καὶ s-taur [3]). Ἀλλὰ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τῶν Ἑλλήνων ἀγνώστου μὲν οὔσης ἢ καταστάσης τῆς σημασίας τοῦ *Κὲν*, τῆς δὲ τοῦ *ταῦρος* περιοριισθείσης μόνον ἐπὶ τοῦ βοὸς καὶ εἰς λήθην καταπεσούσης τῆς ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἵνα πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ ὀνομασία συμφωνεῖ, ἐπλάσθη τὸ πλεοναστικὸν *Ἱπποκένταυρος*, ὡσανεὶ τὸ *Κένταυρος* ἐσήμαινε τὸν ἁπλοῦν ἄνδρα.

Ὅμοιον τι συνέβη καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς οἵτινες θέτοντες ἐν ταῖς πρώραις τῶν πλοίων αὐτῶν μορφάριον ἔχον ἀνδρὸς κεφαλὴν καὶ ταύρου σῶμα, ἤθελον μὲν νὰ προσκολήσωσιν αὐτῷ τὴν ὀνομασίαν *Κένταυρος* ἀλλὰ κωλυόμενοι ἀπὸ τῆς συνήθους σημασίας τῆς λέξεως δηλούσης, οὐχὶ τὸ ἐξ ἀνδρὸς καὶ ταύρου, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀνδρὸς καὶ ἵππου σύμπλεγμα, πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς ἀντιφάσεως ἔπλασαν καὶ οὗτοι τὸ πλεοναστικὸν *Βουκένταυρος*. Ἐκ τούτου καὶ οἱ Βενετοὶ ἐκάλεσαν τὴν ναυαρχίδα αὐτῶν Bucentoro ἐφ' ἧς ἔθετον τὸ μορφάριον τοῦτο, κατὰ μίμησιν ὡς καὶ ἐν πολλοῖς καὶ πλείστοις ἄλλοις τῶν Βυζαντινῶν.

λδ'. Ἕως ἐνταῦθα τοσοῦτον ἤδη προχωρήσαντες οὐδὲν εἰσέτι εἴπομεν περὶ τοῦ λατιν. homo hominis ὁ ἄνθρωπος· πόθεν τὸ τοιοῦτον;—Πολλοὶ ἐστοχάσθησαν ὅτι ἀπὸ τοῦ humus τὸ *χῶμα* καθότι ἐκ χώματος ὁ ἄνθρωπος, εἰς ὃ οἱ μεταγενέστεροι εὗρον συνήγορον τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο «Καὶ ἔπλασε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον *χοῦν* λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς» (Γεν.Β.7). Ἀλλ' ἄρα μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐκ χώματος ἐπλάσθη; δὲν ἔχει ὁμοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων ζώων καὶ φυτῶν; Καὶ μόνον συστατικὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ὀργανικῶν ὄντων, εἶναι τὸ χῶμα; δὲν ὑπάρχει ἄρα καὶ τὸ *χυμα* humor ὁ *χυμός*;

Πᾶντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεθα.

ὡς ἐκφράζεται ὁ Κολοφώνιος Ξενοφάνης, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ ἀπελευσόμεθα, ὡς παρ' Ὁμήρῳ τὸ τάχιον ἀρᾶται ὁ Μενέλαος τοῖς Ἕλλησι ταρβοῦσιν ἀντιπαρταχθῆναι τῷ Ἕκτορι.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πᾶντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Τὴν περὶ τοῦ homo εἰκασίαν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκθέσωμεν ἐν πάσῃ τῇ ἐναργείᾳ αὐτῆς, εἰμὴ πρότερον λαλήσωμεν περὶ τῶν τῆς κινήσεως καὶ τῶν τῆς ἑνώσεως ἐμφαντικῶν μορίων. Ἀλλὰ ταῦτα ἀπαιτοῦσι πραγματείαν εἰδικὴν καὶ εὐρείας ἀναπτύξεις. Ἴσως περὶ τούτων λαλήσωμεν ἀκολούθως ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* καθ' ἣν εἴδομεν δεξίωσιν, ἧς τυγχάνουσι τὰ παρόντα. Παρακαλοῦμεν δὲ εἴ τις τυχὸν γράψῃ ἐπικρίσεις ἐπὶ τούτων ἵνα ταύτας διακοινώσῃ ὑμῖν ὅπως ἐπὶ μὲν τῶν κατακρίσεων, ἐὰν μὴ περὶ αὐτῶν πεισθῶμεν, ἐν ἁρμοδίᾳ περιστάσει ἀπολογηθῶμεν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐγκρίσεων πρὸς τὰ περαιτέρω ἐνισχυθῶμεν.

ΚΥΡΙΔΚΟΣ ΛΑΜΠΡΙΔΟΣ.

---

[1]) Οὕτως βλέπομεν καὶ ἐν τῷ ζενδ. καὶ σανκριτ. ash καὶ at ἐπιτατικὰ μόρια καὶ ἴσα τοῖς ἑλλην. α ρ ι ε ρ ι (Revue Celtique May 1870 n. 1. p.135—136), ἀλλὰ καὶ at περσοτουρκ. ὁ σφριγῶν καὶ ῥωμαλαῖος ἵππος, χυδ. ἄτι, ὁ δὲ κοινὸς ἵππος ghiditz εἶον δρομεὺς, γαλλ. coursier.

[1]) Nouvelles Leç. t. II, p. 285—300.

[2]) Τόμ. Β', σελ. 618, 674—698.

[3]) Οὕτως λ. χ. ἀπὸ τοῦ γερμαν. water ὕδωρ ἔχομεν τὸ ἑλλ. τοῦ β α τ ρ ά χ ο υ ὄνομα καθὸ ἐν ὕδασιν ἐνδιαιτωμένου, ἀφ' ἧς δὲ ῥίζης τὸ γερμαν. zu rinnen τὸ ῥεῖν καὶ ἀγγλ. the rain ἡ βροχὴ τὸ ὕδωρ, γίνεται πάλιν τὸ λατιν. rana ὁ βάτραχος. Ἀνάλογα τινὰ τούτοις ὅρα πάλιν ἐν τῷ ῥηθέντι τοῦ Κ. Οἰκονόμου συγγράμματι τόμ. Β', σελ. 527—529.

ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

Τὴν 3 Αὐγούστου 1870 ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ βασιλικοῦ Πανεπιστημίου ἐν Β ε ρ ο λ ί ν ῳ,

Ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως

ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΔΟΥΒΟΑ ΡΕΥΜΟΝΔΟΥ *).

Κ ύ ρ ι ο ι!

Πόσον διάφορος, (τοῦτο τὸ αἴσθημα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην σκοτεινῶς ἐπικρατεῖ παντὸς ἄλλου), πόσον διάφορος τελεῖται ἡ σημερινὴ ἑορτὴ ἐκείνης ἣν ἀπὸ μηνῶν διενοήθημεν, ἣν πρὸ ὀλίγων ἔτι ἑβδομάδων εὐλόγως διενοούμεθα! Μεθ' ὅλου τοῦ πρωσσικοῦ λαοῦ, καὶ μάλιστα μετὰ τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης ταύτης, ἐμέλλομεν σήμερον νὰ ἑορτάσωμεν τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς γεννήσεως τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γουλλιέλμου Γ', τοῦ ἐξόχου ἱδρυτοῦ τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου. Λάμποντος τοῦ αὐγουσταίου ἡλίου, ἐν πόλει σημαιοστολίστῳ ἐφανταζόμεθα ἄμετρον συρροὴν λαοῦ, καὶ ἐν μέσῳ ἡμᾶς ἀπολαύοντας εὐθύμως τοῦ παρόντος. Ἐμέλλομεν νὰ εὐφρανθῶμεν θεώμενοι τὸ ὁσημέραι λαμπρότερον ἐκτυλισσόμενον μέλλον τοῦ Κράτους τούτου, καὶ τὴν βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ κατ' ἐσωτερικὴν ἀνάγκην προσεγγίζουσαν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμετέρων ἐθνικῶν εὐχῶν. Ἐμέλλομεν ἐν ἐπάρσει ψυχῆς ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς θαυμασίας καὶ οὐδέποτε συνεχῶς παρατηρηθείσας μεταβολὰς τῆς τύχης κατὰ τὴν πρόοδον τῆς Πρωσσίας, καὶ εἰς τὴν μετὰ μιᾶς τῶν μεταβολῶν τούτων συνδεδεμένην καταγωγὴν τοῦ ἀνωτάτου ἡμῶν ἐκπαιδευτηρίου.

Ἐμέλλομεν νὰ ἀναμνησθῶμεν, πῶς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος ὁ γαλλικὸς λαὸς, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασίν του ἐκηλιδώθη μὲ πᾶσαν ἀνοσιουργίαν, ἐγένετο λεία ἀκούσιος τοῦ Κόρσου στρατηλάτου. Πῶς οὗτος θωπεύων τὰ χείριστα πάθη κατέστησε τὸν λαὸν τοῦτον ὄργανον τῆς παραφόρου δοξομανίας τοῦ· πῶς μετὰ τὴν καταπόνησιν τῆς Αὐστρίας ἐπισφραγίζων τὸν σπαραγμὸν τῆς Γερμανίας διὰ τῆς ῥηνικῆς ὁμοσπονδίας, ἐπὶ κεφαλῆς ἁπάσης σχεδὸν τῆς λοιπῆς ἠπείρου, ἐβίασε τέλος τὴν Πρωσσίαν ν' ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ μόνη εἰς ἄνισον ἀγῶνα.

Καὶ αὕτη μὲν ἔπεσε καὶ ἔπεσε βαθέως. Ἀλλ' ἐν τῇ μεγάλῃ συμφορᾷ ἀνεπτύχθησαν ἐν αὐτῇ, ὡς ἐν τῇ ῥίζῃ θάμνου, ἧς τὴν βλάστησιν ἐμάρανε τὸ ψῦχος, νέα σπέρματα ἀνθήσεως, μαρτυροῦντα ἄφθαρτον ἐσωτερικὸν βίον. Ἡ γεγηρακυῖα, νεαρκωμένη, καταπεπτωκυῖα Πρωσσία τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου μετεβλήθη ἀπαρατηρήτως ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν χεῖρα τοῦ κατακτητοῦ, εἰς νέον καὶ νεαρὸν κράτος. Τότε, ἀπαύστως δὲ θέλομεν ἐνθυμεῖσθαι τοῦτο, τότε ἐσυστήθη καὶ τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο. Ἱδρύθη δὲ ἵνα γίνῃ ἄσυλον καὶ φυτώριον τῆς γερμανικῆς διανοητικῆς τελειότητος, ἄγκυρα τελευταία καὶ ἀσφαλεστάτη κατὰ τῆς γαλατικῆς καταδυναστεύσεως. Καὶ ἐξεπλήρωσεν ὅ,τι προσεδοκᾶτο παρ' αὐτοῦ. Διότι μόλις ἐλθὸν εἰς τὸν βίον ἔπεμψε μετ' ἀκτινοβολοῦντος ἐνθουσιασμοῦ τοὺς φοιτητὰς αὐτοῦ εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ δυνάστου, οὗτινος τέλος ἔφθασεν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ὑπεράνω ἐμοῦ μαύρη μαρμαρίνη πλὰξ διατηρεῖ πάντοτε τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων. Ἐντεῦθεν ἐξῆλθον αἱ ἀγορεύσεις ἐκεῖναι πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος, αἵτινες μετέφερον κατὰ πρῶτον καὶ διὰ φλογερᾶς εὐγλωττίας εἰς τὴν πολιτικὴν σφαῖραν τὴν ἕως τότε μόνον ἐν τῇ φιλολογίᾳ ὑπάρχουσαν γερμανικὴν ἑνότητα.

Δύο σχεδὸν γενεαὶ παρῆλθον ἔκτοτε, πέντε δὲ καὶ πεντήκοντα ἔτη, ἀφ' ὅτου ὁ φλογερὸς γέρων, ἐν ᾧ ἐπεφάνη ἐνσεσαρκωμένος ὁ πρωσσικὸς ἡρωϊσμὸς, κατεπάτησε διὰ τῶν αἱματοφόρτων καὶ κατασυντετριμμένων σιτοφόρων πεδίων τῆς Belle Alliance τὰ τελευταῖα ἀπηλπισμένα λείψανα τοῦ μεγάλου στρατοῦ. Ἔκτοτε τὸν πόλεμον τῶν σωμάτων μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν ἐξηκολούθησαν καθὼς ἐν τῷ μύθῳ ἐκείνῳ τοῦ Δαμασκίου, τὰ πνεύματα ὡς ἀγῶνα εὐγενέστατον, καὶ οὐδέποτε κατ' αὐτὸν τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον ἐτάχθη ὄπισθεν τῶν προμάχων. Ἀλλὰ τίς ἤθελε φαντασθῆ ὅτι ἐκ τῶν ἐξόχων χωρῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης, τῆς φιλολογίας καὶ ποιήσεως, ὅπου ἡ νίκη λαοῦ κατὰ λαοῦ εἶναι πάντοτε καὶ θρίαμβος τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ πάλη ἤθελε πάλιν καταβῆ ἐπὶ τῆς σκληρᾶς πραγματικῆς γῆς, ἵνα πλησιάσῃ τὰ ἡμέτερα ὅρια μὲ σκέλος συντετριμμένον, μὲ ἐγκέφαλον διακεχυμένον, μὲ καπνιζούσας πυρκαϊὰς, μὲ δηλητηριώδη νοσοκομεῖα; τίς ἤθελε πιστεύσει ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τηλεγράφων, τῶν παγκοσμίων ἐκθέσεων, τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν καὶ διεθνῶν συνεδρίων, ὁ φοβερὸς ἱππεὺς τῆς Ἀποκαλύψεως ἔμελλε νὰ

---

*) Σ. ΠΑΝΔ. Τὸν ἀνωτέρω πανηγυρικὸν λόγον δημοσιεύομεν οὐχὶ ὡς συμφωνοῦντες πρὸς πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ὅπως δείξωμεν πόσον καὶ αὐτοὶ οἱ λόγιοι Γερμανοὶ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκ Γάλλων καταγόμενοι, οἷος ὁ πρύτανις Reymond, καταφέρονται κατὰ τῆς Γαλλίας. Καὶ ὅμως αὕτη διέχεεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ φῶτα καὶ ἐλευθερίαν, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ φιλανθρωπίας μαθήματα· ἡμεῖς δὲ ἰδίως οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ἐκτὸς μόνον ἂν συγκατανεύσωμεν νὰ ὀνομασθῶμεν τὸ ἀγνωμονέστατον τῶν ἐθνῶν, τὴν εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείαν τοῦ Μαιζῶνος, δι' ἣν ἐδαπάνησεν ἄνευ προσωπικοῦ τέλους ἡ Γαλλία εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια φράγκων, τὰς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου πλουσίας χορηγίας, τὸ Νεόκαστρον καὶ ἄλλα πολλά.

ἐκχύσῃ αἴφνης ἐφ' ἡμῶν τὴν ἑαυτοῦ φαρέτραν; τίς ἤθελε πιστεύσει ὅτι τὰ ἄκρως τελειοποιημένα ὅπλα τῶν πεπολιτισμένων ἀνθρώπων, ἀντὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸν πολιτισμὸν τῶν τῆς ἐπικρατήσεως ἀπὸ βαρβάρων ἐν νέᾳ τινὶ τῶν λαῶν ἐπιδρομῇ, ἤθελον, κατασχίζοντα τὸν κόλπον τῆς μητρὸς, στραφῆ κατ' αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ;

Ἀλλ' οὕτως ἔχει. Ἐν βροντῇ τῶν τηλεβόλων, ἠχούντων τῶν κωδώνων, ἐν μυριοφώνῳ προσκλήσει ἐμέλλομεν σήμερον νὰ ἴδωμεν καταπίπτον τὸ κάλυμμα ἀπὸ τῆς χαλκῆς εἰκόνος τοῦ ἀφελοῦς, σταθεροῦ, εἰρηνοφίλου ἡγεμόνος, ὅστις σχεδὸν παρὰ θέλησιν διέπραξε τοσαῦτα· ἐμέλλομεν νὰ ἴδωμεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν γηραιὸν νικηφόρον βασιλέα Γουλλιέλμον, χαίροντα εἰς τὴν ἐπὶ τέλους ἐκπλήρωσιν ἱερᾶς ὑποσχέσεως. Ναὶ, ἴσως τώρα βρυχῶνται τηλεβόλα, ἀλλ' οὐχὶ ἵνα ἐκβάλωσι πανηγυρικὴν φωνὴν, ἀλλ' ἵνα διασπείρωσι τὴν καταστροφὴν τοῦ θανάτου. Ναὶ, ἴσως τώρα σημαίνουσι κώδωνες, ἀλλ' οὐχὶ εἰς ἑορτὴν, ἀλλ' εἰς ἐφόρμησιν. Ναὶ, ἴσως τώρα ἀντηχεῖ μυριόφωνος πρόσκλησις, ἀλλ' οὐχὶ ἵνα χαιρετίσῃ ἐπιτυχὸν καλλιτέχνημα ὡς νέον ἀγλάϊσμα τῆς ἡμετέρας ἀγορᾶς, ἀλλ' ἀναμεμιγμένη μὲ ἄσθμα ἐπιθανάτιον καὶ ἀλγεινὸν ὀλολυγμὸν ἐκ τῶν λαρύγγων τῶν πολεμιστῶν ἡμῶν κατὰ τὴν ἅλωσιν ἐχθρικοῦ προχώματος.

Ἀθέριστος μένει ὁ ὅλβος τῶν ἡμετέρων ἀγρῶν, ἄκοπος κρέμαται ἡ ὀπώρα. Κενὰ εἰσὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐργοστάσια, τὰ γραφεῖα τῶν ἐμπορικῶν οἴκων καὶ δικαστηρίων, ἔρημοι προώρως αἱ αἴθουσαι καὶ τὰ φροντιστήρια τῶν πανεπιστημίων καὶ τεχνικῶν σχολείων· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀνωτάτη κλάσις τῶν γυμνασίων ἀπολύει τὴν μόλις ὥριμον νεολαίαν αὐτῆς εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον. Ἐνώπιον τοῦ παρασκευαζομένου τέρατος αἱ μοῦσαι ἀπέκρυψαν τὸ πρόσωπον αὐτῶν· διότι τίς σκέπτεται πλέον νὰ κοσμήσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ γῆ σείεται. Τοσοῦτο δὲ μηδαμινὸν φαίνεται ἡμῖν σήμερον ὅ,τι πρὸ μικροῦ ἐθεωρεῖτο πολυτιμότατον, ὥστε σχεδὸν κατηγοροῦμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ ἀναξίᾳ ἀδιαφορίᾳ, ὅταν ἐν στιγμῇ λήθης στρέφωμεν τοὺς στοχασμοὺς ἡμῶν ἀκουσίως ἐκ τῆς τύχης τῆς πατρίδος εἰς τὰς συνήθεις ἐνεργείας μας. Ὡς τις στακτώδης βροχὴ ἐξ ἠφαιστείου χάσματος, ἀπειλοῦσα νὰ ἐκχυθῇ, ἐπεκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐργασίας νέφος καταστρεπτικόν. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν μάτην ἐπαγωγῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐργαστηρίων τῆς μεγαλοπόλεως, κυμαίνεται ἐν ταῖς ἡμετέραις ὁδοῖς ἄγγελος θλιβερὸς, ὁ βοηθήματα ἐξαιτούμενος ἐρυθροῦς σταυρὸς ἐπὶ λευκῆς σημαίας. Τὸ νυκτερινὸν γρύλλισμα τῆς ἀτμομηχανῆς καθ' ὅλην τὴν πόλιν δὲν διεγείρει πλέον ἐν ἡμῖν τὴν ἰδέαν ἀκαμάτου παγκοσμίου συγκοινωνίας, μεταφερομένων προϊόντων πάσης τεχνουργίας, διασταυρουμένων ἀγαθῶν ἐξ ὅλων τῶν Ζωνῶν, οὐδὲ τὸ εὐάρεστον ἀϊσθημα μερίμνου φιλαποδημίας, μεθ' οὗ κατὰ τὴν παροῦσαν ὥραν δυνάμεθα ν' ἀναζητήσωμεν ἀνακούφισιν ἀπὸ τῶν κόπων τοῦ ἐργασίμου ἔτους, ἀλλὰ τὴν πικρὰν εἰκόνα τῶν δεκακισμυρίων ἀδελφῶν μας, οἵτινες ὡσεὶ ἀφαρπασθέντες ὑπὸ αἰφνιδίας λαίλαπος καὶ ἀποσπασθέντες ἐκ τῶν εἰρηνικῶν ἀσχολιῶν των ἐν ἀδιακόποις ἁμαξοστοιχίαις μετακομίζονται ταχέως εἰς τὸ μέγα θυσιαστήριον ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ ἀσφαλείας τῆς πατρίδος.

Διότι ὁ στρατὸς οὗτος, ὁ μετὰ τοσούτων εὐλογιῶν, τοσούτων ἀσπασμῶν, τοσούτων δακρύων καὶ φιλημάτων παραπεμπόμενος, δὲν εἶναι ἀθέμιστον πραιτωριανῶν στῖφος, ὅπερ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἐπὶ τῆς αἱματοφύρτου ἀσπίδος ἀνυψουμένου καίσαρός του κατὰ μεμετρημένα χρονικὰ διαστήματα, μετὰ στασιαστικῶν γογγυσμῶν, τὸν ἀνόσιον μισθόν του διὰ τὰς σφαγὰς καὶ πυρπολήσεις. Ὡς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Σπάρτῃ, ὡς ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κιγκιννάτου καὶ Καμίλλου ὁ στρατὸς οὗτος εἴμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ, τὸ ἔθνος. Παρὰ τὸν ἀγρότην καὶ χειρώνακτα ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ἵσταται ὁ κληρονόμος τοῦ ἀρχαιοτάτου οἴκου, καὶ ὁ φέρων τὸν Ὅμηρον καὶ Σακεσπῆρον του ἐν τῇ πείρᾳ, τὸ ἡμέτερον σέμνωμα, ὁ γερμανὸς σπουδαστής. Ἂν οἱ Γάλλοι εἶχον λαϊκὸν στράτευμα ὡς ἡμεῖς, ἤθελον ἴσως θεωρήσει τὸν πόλεμον ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. Εὔκολον βεβαίως εἶναι τὸ φιλοπόλεμον, ὅταν ὁ εὖ ἔχων ἀστόπαις κάθηται χάπτων παγωτὸν ἐν τῷ καφφενείῳ, καὶ χειροκροτεῖ εἰς τὰς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀστυνομίας προκαλουμένας ἀγγελίας, ἐνῷ ὤνιός τις φαῦλος ἐκστρατεύει ἀντ' αὐτοῦ.

Διὸ καὶ παρ' ἡμῖν, φεῦ τῆς οἴκαδε οἰμωγῆς! Ἐν τῷ μεγάρῳ καὶ ἐν τῇ καλύβῃ, φεῦ τῶν ἀναριθμήτων κενῶν θέσεων περὶ τὴν φίλην οἰκογενειακὴν τράπεζαν! Φεῦ τῶν γυναικῶν καὶ μητέρων, τῶν ἀδελφῶν καὶ μνηστῶν, τῶν γερόντων καὶ παιδίων, ἅπερ ἀγωνιῶντα ἀκροῶνται τῶν βημάτων τοῦ ταχυδρόμου, ὅς φέρει τὴν ἀγγελίαν: Ὁ σύζυγος, υἱὸς, ἀδελφὸς, μνηστὴρ ὑμῶν, τὸ στήριγμα καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν, ὁ ὑμέτερος τροφεὺς κεῖται βεβλημένος ἐν τῷ τιτανώδῃ βόθρῳ.

Τίς ὁ αἴτιος ἡμῖν τούτου; Κατὰ τί ἐπταίσαμεν; Ἡμεῖς, ὁ μετριοφρονέστατος, ἡμεῖς ὁ δικαιότατος, ἡμεῖς ὁ μακροθυμώτατος, φιλειρηνικώτατος, φιλεργώτατος λαὸς τῆς γῆς; Ἀπὸ τοῦ ἐστεμμένου βασιλέως μέχρι τοῦ ἐσχάτου θητὸς, ὅστις πιαίνει τὸν ἀλλότριον ἀγρὸν μὲ τὸν ἱδρῶτα αὐτοῦ, δυνάμεθα ἀνατείνοντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ν' ἀναφωνήσωμεν ἐν παρηγορίᾳ. Νὰ μαρανθῶσιν, ἂν ἡμεῖς ἤμεθα

θῶοι τοῦ κακουργήματος τούτου! Ἡμεῖς ἄλλο δὲν ἠθέλαμεν, εἰμὴ νὰ καλλιεργῶμεν εἰρηνικῶς ὑπὸ τὸν τραχὺν οὐρανόν μας τὸν συνεχῶς πολυμέριμνον ἀγρόν μας, ν' αὐξάνωμεν καὶ ἀναπτύσσωμεν τοὺς γλίσχρους πόρους τῆς χώρας μας διὰ τῆς ἐπιμελείας ἡμῶν, νὰ προστατεύωμεν τὸ ἐμπόριόν μας καὶ νὰ ἑνωθῶμεν μετὰ τῶν ὁμογλώσσων μας, ἐφ' ὅσον οὗτοι ἀντιπροσέρχονται. Οὐδέποτε οὐδ' ἐν τῷ νῷ ἐπεθυμήσαμεν τὴν ἀλλοτρίαν χώραν, καὶ μάλιστα μόνον μετ' ἐδυνηρᾶς παραιτήσεως ἀνεμιμνησκόμεθα τῶν κατὰ τὰς παλαιὰς ἡμέρας τῆς ἀδυναμίας ἡρπαγμένων ἡμῖν ἐπαρχιῶν, τῆς Ἀλσατίας ἐκείνης, ἣν ἡ «Ἀλήθεια καὶ Πίστις» τοῦ Γκαῖτε κατέστησεν ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τὴν χώραν τῆς νεότητος. Εἶναι τάχα ἔγκλημα κατὰ τῆς Εὐρώπης, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἡνωμένοι γίνονται ἰσχυροὶ καὶ φοβεροί; Εἶναι ἀδίκημα κατ' ἄλλων λαῶν, ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ἀνέχεται πλέον νὰ γίνεται τὸ παίγνιον τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν των, τὸ πεδίον τῶν μαχῶν των, ἡ λεία τοῦ μισθοφορικοῦ των;

Τίς εἶναι ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἐγκαλεῖ ἡμᾶς ἐπὶ βιαιοπραγίᾳ, φιλοκτημοσύνῃ, ἀχαλινώτῳ δοξομανίᾳ, ἐπικινδύνοις προτάσεσι κατὰ τῶν ἡμετέρων γειτόνων;

Εἶναι ὁ Κατιλίνας ἐκεῖνος, ὃν οὐδεὶς Κικέρων εὑρέθη ἐγκαίρως ν' ἀποκαλύψῃ· εἶναι ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος τοῦ σκότους, ὅστις νύκτωρ ἔκλεψε τοῦ λαοῦ του τὴν ἐλευθερίαν· ὁ ψεύστης, ὁ κιβδηλοποιὸς τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, ὁ ἐπίορκος, ὁ πολύτροπος καὶ ψυχρὸς ἀνθρωποφθορεὺς, ὁ ἔρημος καὶ χρεωκόπος τυχοδιώκτης ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν γάλλων βασιλέων· Καρβονάρος, ἐνόσῳ ἐχάλκευεν ἔτι ἐν ταῖς κατωτέραις κλάσεσι συνομωσίας, Ἰησουΐτης, ἀφ' ὅτου εἶχε χρείαν τῶν Ἰησουϊτῶν ἵν' ἀλυσσοδέσῃ τὴν Γαλλίαν· ὁ ὑποκριτὴς, ὅστις τίποτε δὲν πιστεύει, παρὰ τὸν αἱματηρόν του ἀστέρα, καὶ ὑπὸ τὰς βαγιονέττας ποῦ ὁποίου ἐπενοήθη τὸ δόγμα τοῦ ἀλανθάστου· ὁ ἀνεξερεύνητος μηχανορράφος καὶ ὁ πασίδηλος ἐργάτης τριῶν πολέμων. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, καὶ τίς ἡ χρεία πλειοτέρων, ὁ κεκηρυγμένος κληρονόμος τῆς ναπολεοντείου ἰδέας, ὅτι ὁ κόσμος, καὶ ἰδίως τὸ γαλλικὸν ἔθνος, εἶναι καταπίστευμα τῆς Βοναπαρτικῆς οἰκογενείας, καὶ ὅτι πρὸς ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ οὐδεμία πρᾶξις εἶναι ἀρκούντως σκληρὰ, οὐδεμία προδοσία ἀρκούντως κακοήθης.

Τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν κακουργημάτων του, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐν Στρασβούργῳ ἀποπείρας, ἐπιστέφει ὁ ἀνὴρ οὗτος ἑκουσίως ἐκκαίων φοβερώτατον πόλεμον, διότι μωρῶς ἐλπίζει νὰ σταματήσῃ τὴν ἀναπόφευκτον μοῖραν αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου του. Ὅθεν ἐπιρρίπτει εἰς τὸν ἄφοβον καὶ ἄμωμον ἱππότην βασιλέα Γουλλιέλμον τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἀνομήματός του, καὶ οὕτως ἐμβάλλει τὸν κόσμον εἰς ἐκπληκτικὴν ἀμφιβολίαν, τί μεῖζον, ἡ ἰδιοτέλεια τῆς λιθίνης καρδίας του ἢ ἡ περιφρόνησίς του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἐλπίζει νὰ συλλάβῃ εἰς τόσον χονδρὰν παγίδα.

Ἂν ἄλλοτε εἷς Λουδοβίκος ΙΔ', πενταετὴς γενόμενος βασιλεὺς καὶ ἤδη ἐν τοῖς σπαργάνοις περιβεβλημένος μὲ δεισιδαίμονας τιμὰς, ἂν εἷς πορφυρογέννητος θνητὸς, ὅστις οὐδέποτε εἶδε τὸν πραγματικὸν βίον ἄλλως, ἢ διὰ τῆς θυμιαματώδους νεφέλης τοῦ αὐλικοῦ ἀέρος, ἂν εἷς οὕτως ἀνατεθραμμένος παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς δοξομανίας καὶ τῶν κακῶν συμβουλῶν προὐκάλεσεν ἀνοήτως τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, περὶ ὧν οὔτε κατ' εἶδος οὔτε κατὰ μέγεθος ἐδύνατο νὰ ἔχῃ εὐκρινῆ ἰδέαν, ἦτο τοὐλάχιστον συγγνωστὸς ὅτι δὲν ἤξευρεν τί ἔκαμνεν. Ἂν δέ τις ὅλως ἔξοχος στρατηγικὴ ἱκανότης, ὡς ἡ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, γεννηθέντος καὶ ἀνατραφέντος πρὸς πόλεμον, ἂν ὁ στρατιώτης τῆς συμβατικῆς συνελεύσεως, ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῆς ἐν αἵματι καταστραφείσης κοινωνίας ἀνυψούμενος, μὲ τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας προετίμα τῆς σεμνῆς εἰρήνης τὸν πόλεμον μὲ πᾶσαν θυσίαν, ἦτο συγγνωστὸς, ὡς εἶναι καὶ ἡ τίγρις· ὑπεῖκεν εἰς τὰς οὐδέποτε χαλινωθείσας ὁρμὰς τῆς ἰσχυρᾶς κράσεώς του, καὶ ἐτελεύτησεν ὡς τίγρις ἐν τῷ κλωβίῳ. Ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ὡς ἐκ τῆς ἀνατροφῆς του γινώσκει ἀκριβέστατα τὰ δεινά, ἅπερ προκαλεῖ. Ἔζησεν εἰς πολλὰς χώρας ὡς ἄσημος ἰδιώτης μεθ' ὅλων τῶν στρωμάτων τοῦ λαοῦ. Αὐτὸς, ὅστις καὶ πάλιν παρασκευάζεται ν' ἀπορφανίσῃ χιλιάδας γυναικῶν καὶ παιδίων, ἔγραψε περὶ ἐξαλείψεως τῆς θητείας. Αὐτὸς, οὗ ἕνεκα σήμερον χιλιάδες ἐργατῶν ἵστανται ἄσιτοι πρὸ τῶν κεκλεισμένων ἐργοστασίων, ἐγκαλλωπίζεται ἐπὶ ταῖς συμπαθείαις αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς μεγάλης ταύτης τάξεως τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Αὐτὸς, εἰς τὸ κέλευσμα τοῦ ὁποίου νῦν εἰρηνικαὶ καλύβαι μέλλουσι νὰ κατατεφροθῶσιν, ἐνασχολεῖται εἰς οἰκοδόμησιν προτύπων ἐργατικῶν οἰκημάτων. Αὐτὸς, οὗ ὁ φοινικὸς πέλεκυς ἐβλήθη ἐπὶ τῆς ῥίζης τῆς βιομηχανίας δύω ἐθνῶν, προκαλεῖ διεθνεῖς παγκοσμίους ἐκθέσεις. Αὐτὸς τέλος, ὅστις διανοεῖται νὰ καταφέρῃ ἐπὶ ὁλόκληρα ἴσως ἔτη καίριον κτύπημα κατὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης, οἰκειοποιεῖται τὸν τίτλον τοῦ συγγραφέως. Γράφει σκοπίμως ἱστορίαν, παίζει ἐν εὐκαιρίᾳ μὲ τὸν Γαλβανισμὸν, καὶ προθύμως φέρεται ὡς ἐὰν κατὰ βάθος ἦτο εἷς τῶν ἡμετέρων. Ναὶ, ὡς ὁ Κ. Κιγκλάκε παρατηρεῖ, ἀληθῶς εἶναι τοιοῦτος· εἶναι τῳόντι ἐκ φύσεως μᾶλλον μελετῶσα τις φιλολογικὴ κεφαλὴ ἢ ἀνὴρ ἐνεργείας, πολὺ δ' ἧττον στρατηγός. Ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων διὰ τὰς παρασπονδήσεις του δὲν ἔχει οὔτε τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' οὔτε τοῦ θείου του τὴν συγγνώμην· γινώσκει κάλλιον τοῦ πρώτου τί πράττει, καὶ δὲν δύναται, ὡς ὁ δεύτερος, νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπιτακτικὴν ὁρμὴν θηριώ-

δους φύσεως. Λουδοβίκος ὁ Ναπολέων εἶναι μεμελετημένη καὶ ἐσκεμμένη τίγρις. Ἰδοὺ ὁ μέχρι τοῦδε μὴ ἀρκούντως διατρανωθεὶς χαρακτὴρ αὐτοῦ, δι' οὗ ὑπερβαίνει ὅλας τὰς προτέρας μάστιγας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τὴν ψυχολογικὴν τερατωδίαν.

Τούτου τοῦ Ῥιχάρδου Γ' πλησιάζει, ὡς ἐλπίζω, ἡ ἡμέρα τοῦ Βοσβόρτ· καὶ τῆς ἡμέρας προηγεῖται ἡ φασματώδης νὺξ τοῦ Βοσβόρτ. Τότε ὄνειρος ἐπαχθὴς δεικνύει αὐτῷ τὰ Βουλεβάρια κατ' ἐκεῖνο τὸ ψυχρὸν καὶ σκοτεινὸν ἀπομεσήμερον τοῦ Δεκεμβρίου, ὅτε οὗτος ἀπέλυσε τὸν οἰνόφλυγα στρατόν του κατὰ τῶν ἀόπλων Παρισινῶν. Βλέπει τοὺς σωροὺς τῶν σφαγίων του, Κυρίους μὲ κίτρινα χειρόκτια, Κυρίας μὲ ἐσθῆτας, καλύπτρας τοῦ συρμοῦ καὶ σάλια, γέροντας καὶ παιδία, συστρεφομένους καθ' ἑκατοστύας ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν. Βλέπει τὸν διανομέα ὀκλάζοντα νεκρὸν εἰς ἓν νεῦμα, ἐνῷ φέρει ἔτι εἰς χεῖρας τὰς τυπογραφικὰς διορθώσεις. Βλέπει θάλασσαν αἵματος. Ἀλλὰ νῦν παρίσταται αὐτῷ ἡ πραγματικὴ θάλασσα· προσρήγνυται δ' ἐπὶ τῆς εὐρείας ἑλώδους ἀκτῆς, ὑπὲρ ἣν προκύπτουσιν ἐκ δηλητηριώδους πυρετοφόρου νεφέλης κορυφαὶ φοινίκων ἐν μολυβδίνῳ καύματι. Καϋέννη! Καὶ ἐκ τῆς νεφέλης σφαιροῦνται πάλιν χιλιάδες ὠχρῶν προσώπων, ὅλα, ὅλα τὰ θύματά του συνωθοῦνται, οὐδ' ὑστερεῖ καὶ βαρύθυμός τις ὑπερήφανος ὄψις μὲ 'Αψβουργικὰ χαρακτηριστικά. Ἀπελπίσθητι καὶ ἀπόθανε! βοῶσιν αὐτῷ βομβοῦντα εἰς τὸ οὖς, ἀπελπίσθητι καὶ ἀπόθανε! ἕως οὗ λελουμένος ἐν ψυχρῷ ἱδρῶτι ἐκβοᾷ.

»Ἄλλον ἵππον! δέσατε τὴν πληγήν μου!—ἔλεος Χριστέ!—σῖγα: ἦτο ἁπλοῦν ὄνειρον. Ὦ, δειλὴ συνείδησις, πῶς μὲ πιέζεις!.. Ἐντούτοις ἡ συνείδησίς μου ἔχει πολλὰς χιλιάδας γλωσσῶν, καὶ πᾶσα γλῶσσα φέρει διάφορον μαρτυρίαν, καὶ πᾶσα μαρτυρία μὲ τιμωρεῖ ὡς κακοῦργον. Ἐπιορκία, ἐπιορκία, εἰς ἀνώτατον βαθμὸν, φόνος, ὠμὸς φόνος εἰς φοβερώτατον βαθμὸν, παντοειδεῖς ἁμαρτίαι εἰς πάντα βαθμὸν γενόμεναι, ὁρμᾶτε εἰς τὸ δικαστήριον βοῶσαι, ἔνοχος! ἔνοχος!

Ἀνάγκη ν' ἀπελπισθῶ.»

Ἐντούτοις ἂς ἀφίσωμεν αὐτὸν, ὅστις παροδικόν τι μόνον φαινόμενον εἶναι. Ἄλλον ἀκόμη λογαριασμὸν ἔχομεν νὰ καθαρίσωμεν. Ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἔχει συνένοχον. Δὲν ἐννοῶ τὰ ἄθλια ὄργανά του, τοὺς παραδόξους ἐκείνους δούκας καὶ μεγάλους σφραγιδοφύλακας, οἵτινες νῦν ψεύδονται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς ἴσως αὔριον θ' ἀποταχθῶσιν αὐτῷ ψευδόμενοι. Ὁ κακοῦργος, ὃν ἐννοῶ, κινδυνωδέστερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Λουδοβίκου Ναπολέοντος, ὡς ὢν διαρκὴς καὶ ἀθάνατος, εἶναι ὅλος ὁ γαλλικὸς λαός. Τρανῶς, τραχέως, ἐσκεμμένως ἐγκαλῶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ πρώτου γερμανικοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ ὁποίου θεωρῶ μεγίστην τιμήν μου ὅτι γίνομαι ὄργανον κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην στιγμήν. Τὸν ἐγκαλῶ, ἵνα ἀκούσῃ καὶ μάθῃ πῶς κρίνει περὶ τῆς παρούσης καταστάσεώς του, οὐ μόνον ὁ κάλαμος ἐφημεριδογράφων τινῶν, ἢ ἐν ζύθῳ συνομιλία ἀφανῶν τινῶν ἀστῶν καὶ σπουδαστῶν, ὁ στενὸς πατριωτισμὸς σπαθοφόρων τινων, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁλικὴ καὶ σπουδαία γνώμη σωματείου συνισταμένου ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ἐντιμοτάτων καὶ ἀμεροληπτοτάτων ἀνδρῶν τῆς χώρας, ἐκ τῶν περιφημοτάτων γερμανῶν διδασκάλων καὶ ἐρευνητῶν. Ἐγὼ αὐτὸς, φέρων σχεδὸν καθαρὸν κελτικὸν αἷμα καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ τυχὼν γαλλικῆς ἀνατροφῆς, πράττω τοῦτο μετ' ἄκρου ἄλγους, διότι αἱ ῥίζαι τῆς διανοητικῆς ὑπάρξεώς μου προέρχονται κατὰ μέγα μέρος ἐκ γαλλικῆς γῆς. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον αἰσθάνομαι τὸ δικαίωμα καὶ καθῆκον νὰ λαλήσω, ὡς θέλω λαλήσει, διότι ἡ ἰδιαιτέρα διεθνὴς θέσις μου εἰς τὰ ὄμματα ὀρθοφρονούντων Γάλλων ν' αὐξήσῃ μόνον δύναται τὴν βαρύτητα τῶν λόγων μου. Ἀσήμαντός τις ἔκφρασις, ἣν νεωστὶ ἐξέφερον ἀπὸ τῆς ἕδρας, ἔτυχε πικρᾶς ἀντιῤῥήσεως ἐν τῷ Παρισινῷ τύπῳ· ἐλπίζω ἑπομένως ὅτι καὶ οἱ σημερινοί μου λόγοι θὰ φθάσωσιν εἰς τὸν ὅρον των.

Ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ εἰζεύρομεν κάλλιστα πόσα ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸν εὐφυᾶ καὶ πνευματώδη λαὸν τῶν Γάλλων, τὸ εἰξεύρομεν ἴσως κάλλιον καὶ αὐτῶν τῶν Γάλλων, διότι ὑπερτεροῦμεν αὐτοὺς πολὺ κατὰ τὴν γλωσσομάθειαν, τὴν γνῶσιν τῶν ξένων λαῶν, τὴν ἱστορικὴν ἔποψιν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ εἴμεθα πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς δίκαιοι μέχρις ἀδικίας καθ' ἡμῶν αὐτῶν. Ἐπειδὴ οἱ μὲν Γάλλοι ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἱ δὲ Γερμανοὶ οὐχὶ, ἡ Γαλλία ἔκαμε πρὸ τῆς Γερμανίας μέγα προπήδημα εἰς τὸν πολιτισμόν. Τὸ προπήδημα δὲ τοῦτο ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον ἕνεκα τῆς Ἰταλικῆς ἐπιδράσεως, καὶ τῆς πρωΐμου μὲν συγκεντρώσεως ἐκεῖ, τοῦ τριακονταετοῦς δὲ πολέμου καὶ τῆς ὡς ἐκ τούτου ἐπεκταθείσης κατακερματήσεως ἐνταῦθα. Ἔχομεν παρ' ἡμῖν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, τὴν βάσιν πάσης ἄλλης ἐλευθερίας, ἀποκτηθεῖσαν διά τινος ὀπισθοδρομήσεως, ἐνῷ ἡ νίκη τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὠφέλησε τοὺς Γάλλους ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν, ἤτις ἄλλως, μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν πῶς ἐπετεύχθη, παρεμπόδισε τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γαλλίας. Οὕτως ἡ Γαλλία ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐξήσκησε ἐπὶ τῆς Γερμανίας ἐκπολιτιστικὴν, ἂν καὶ συχνάκις καὶ ἐξαχρειωτικὴν, ἐπιῤῥοήν. Μ' ὅλην τὴν ἀπαραίτητον καὶ εἰς τὴν ἀναγέννησιν ἐθνικοῦ γερμανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ φιλολογίας ἐπισυμβαίνουσαν ἀντίδρασιν, οὐδεὶς ποτε πεπαιδευμένος Γερμανὸς ἠρνήθη τοῦτο. Οὐδεὶς

ἀρνεῖται εἰς τὰ πνευματικὰ μεγαλουργήματα τοῦ Κωρτεσίου, Πασκάλου, Βολταίρου καθαρώτατον θαυμασμόν. Κατὰ τὰς θεωρητικὰς καὶ περιγραφικὰς φυσικὰς ἐπιστήμας οἱ Γάλλοι προηγήθησαν ἡμῶν ἡμήσειαν ἑκατονταετηρίδα. Οἱ Γάλλοι ποιηταὶ τῶν χρόνων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' φαίνονται ἡμῖν, οὐχὶ ὡς τοῖς Γάλλοις οἱ μέγιστοι μετὰ τοὺς ἀρχαίους, ἀλλ' ἐπειδὴ θέτομεν τὸν Σακεσπῆρον ὑπεράνω τῶν ἰδίων ἡμῶν ποιητῶν, τοῦτο τοὐλάχιστον ἀποδεικνύει ὅτι οὐδεμία ἐθνικὴ πρόληψις ἐπιῤῥεάζει τὴν κρίσιν ἡμῶν. Ἐπίσης ἀναγνωρίζομεν μετὰ χαρᾶς, ὅτι ἕνεκα τῆς καθαρᾶς σκέψεώς των καὶ τοῦ ὑψηλοῦ αἰσθήματος πρὸς τὸ ὀρθὸν κάλλος, ὅπερ εἶναι ἡ κυρία αἰτία ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν αὐτῶν, οἱ Γάλλοι ἐμόρφωσαν θαυμασίως τὸν πεζὸν λόγον αὐτῶν, ὥστε εἰς σπουδαῖα εἴδη τῆς φιλολογίας εἶναι διδάσκαλοί μας, καὶ μάλιστα μένουσιν ἀπαράμιλλοι. Οἱ μεγάλοι των συγγραφεῖς δὲν ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν, ὡς καὶ οἱ Ἄγγλοι καὶ Ἰταλοί. Λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Χειροκροτοῦμεν εἰς τὸ δρᾶμα αὐτῶν. Κλίνομεν γόνυ ἐνώπιον τοῦ Hemicicle τοῦ Paul Delaroche. Ἡ βιομηχανία των εἶναι ἡ πρώτη τῆς γῆς. Μᾶλλον δ' ἢ ὅσον αὐτοὶ οὗτοι γινώσκουσι, κύπτομεν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τοῦ συρμοῦ αὐτῶν. Ζηλεύομεν αὐτοὺς διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ λαμπρότητα τῆς πρωτευούσης των. Ἐκτιμῶμεν τὰς εὐφυεῖς διατάξεις των καὶ τὸ δημιουργικὸν εἰς διοργανισμοὺς προτέρημά των. Ἔχομεν μεγίστην ἰδέαν περὶ τῆς ἀνδρείας καὶ στρατιωτικῆς ἱκανότητός των. Ὅτι δὲ περὶ τῶν ἠθῶν αὐτῶν δὲν φρονοῦμεν τόσον εὐνοϊκῶς, πταίουσιν αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς των, κατὰ τὴν δήγησιν τῶν ὁποίων πᾶσα σχεδὸν ἀρετὴ παρ' αὐτοῖς ἀπεσβέσθη, ἐκτὸς τῆς φυσικῆς ἀνδρείας ἀντικαταστησάσης τὴν τιμήν.

Οὕτως ἐπαινοῦμεν καὶ ἀγαπῶμεν ἀπροκαλύπτως παρὰ τοῖς Γάλλοις ὅ,τι φαίνεται ἡμῖν ἐπαίνου καὶ ἀγάπης ἄξιον. Συγχαίρομεν αὐτοῖς διὰ τὴν λαμπρῶς κειμένην, εὐήλιον, εὔφορον χώραν των, τοὺς ὀπωροφόρους κήπους τῆς Νορμανδίας, τὰς ἀμπέλους τῆς Γαρόννης, τοὺς ἐλαιῶνας τῆς Προβιγκίας. Συγχαίρομεν αὐτοῖς διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν, τὴν παλαιὰν ἐνιαίαν δύναμίν των, τὰς ἐνδόξους ἀναμνήσεις των, καὶ αὐτὰς τὰς πρὸς ζημίαν ἡμῶν· οὐδὲν, ὡς ἐῤῥέθη, ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτῶν· θέλομεν μόνον πλησίον καὶ μετ' αὐτῶν, καθὼς πλησίον καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἡμῶν γειτόνων, νὰ ζῶμεν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ ὡς ἐφάμιλλα μέλη τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας τῶν λαῶν.

Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Γάλλοι ζητοῦν περισσότερα. Κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν ἐθεώρησαν ὡς φυσικὸν αὐτῶν δικαίωμα διὰ μηδαμινὰς προφάσεις νὰ πολεμῶσι καὶ λεηλατῶσι τὴν Γερμανίαν. Ἐδήωσαν ἄλλοτε τὸ Παλατινάτον· ὅτε δ' ἔπειτα ὁ πολεμικὸς ἥρως ἡμῶν, ὁ μέγας Φρειδερῖκος, ἔπεμψεν αὐτοὺς τέλος οἴκαδε παρὰ τὸ 'Ροσβὰχ μ' αἱματωμένας κεφαλὰς, τόσον ἐπονειδίστως ὅσον ἡμεῖς οὔτε πρότερον οὔτε βραδύτερον ἠττήθημέν ποτε παρ' αὐτῶν, τότε, ὁμολογητέον, ἐκακουργήσαμεν καὶ ἡμεῖς κατ' αὐτῶν. Ἀνεμίχθημεν εἰς τὰ ἐσωτερικά των, καὶ εἰσελάσαμεν εἰς τὴν χώραν των ἵνα τοὺς ἐμποδίσωμεν νὰ καρατομῶσιν ἀλλήλους. Τοῦτο ἦτο βεβαίως μέγα ἀδίκημα. Ἀλλὰ τὸ ἐπληρώσαμεν, ἂν ὄχι ἀρκούντως διὰ τῶν ἀποτυχιῶν τῆς αὐτῆς ἐκστρατείας, διὰ τῆς μετέπειτα καταπονήσεως τῆς Πρωσσίας ὑπὸ τῶν Ναπολεοντείων ὅπλων. Ἑπτὰ ὅλα ἔτη ἐπίεζεν ἡμᾶς τὸ ἄχθος τοῦ φοβεροῦ νικητοῦ, ἑπτὰ ὅλα ἔτη ὑπεμείναμεν πᾶν ὄνειδος, πᾶσαν ταπείνωσιν, καὶ οὐχὶ μόνον ἡμεῖς. Ἐκτὸς τῆς διὰ τοῦ θαλασσίου θώρακός της προστατευομένης Ἀγγλίας ὅλη ἡ Εὐρώπη συνεστέναζεν ἡμῖν ὑπὸ τὴν αὐτὴν τυραννίαν. Περὶ τῶν αἰτίων δὲ καὶ τῶν μέσων, καὶ τῆς στρατιωτικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, ἅπερ διευκόλυναν εἰς τοὺς Γάλλους τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ἂς σιωπήσωμεν. Ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Κ. Paul Lanfrey πᾶς τις δύναται νὰ πορισθῇ τὴν ἰδέαν ἣν εἰδήμονες τῶν συμβάντων ἐκείνων κατεῖχον, ὅτι αἱ μὲν πρῶται νίκαι τῶν δημοκρατικῶν στρατῶν ἦσαν ἔργα μεγαλοπρεποῦς τινος μετάρσεως τοῦ λαοῦ, καὶ ἐχαιρετίσθησαν πολυειδῶς ἐν Εὐρώπῃ μετὰ ζωηρᾶς συμπαθείας, ἀλλ' ὅτι ταχέως ἐξ ὅλων τούτων οὐδὲν ἄλλο ἀπέμεινεν ἢ ἁρπακτικόν τι σύστημα αὐθαδείας, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ταπεινῆς καταχρήσεως τῆς ὑπεροχῆς, ἐπὶ τῆς σατανικῆς πονηρίας, τῆς οὐτιδανῆς ὑποκρίσεως, ὁποῖον ἄλλοτε μόνον οἱ 'Ισπανοὶ μετεχειρίσθησαν κατὰ τῶν Ἀζοτέκων καὶ Περουβιανῶν.

Ὅτε δ' ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀνταποδόσεως, ἡ Γαλλία ἐσώθη σχεδὸν ἀτιμώρητος. Τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γαλλοφαγίας» ὑπερβολικὸν αἴσθημα, τῆς συγγνωστέας μετὰ τόσους μακροὺς πολέμους, ἀντικατέστη, μάλιστα παρ' ἡμῖν, σχεδὸν ταχέως διὰ θαυμασμοῦ τινος προελθόντος ἐκ λόγων αἰσθητικῶν πρὸς τὴν ἡρωικὴν μορφὴν τοῦ κρημνισθέντος αὐτοκράτορος, καὶ συχνάκις δι' ἐμπαθοῦς προτιμήσεως πρὸς τὸν λαὸν τῶν Γάλλων. Μόλις ἔψαλλεν ὁ Βεραγζέρος τὸν Ναπολεόντειον μῦθον μετὰ πάθους σφοδροτέρου, ἢ ὁ 'Ερρῖκος Χάϊνε τὴν κεφαλὴν τῆς «νέας Γερμανίας.» Οὐδεὶς Γάλλος προσέφερεν εἰς τοὺς Γάλλους τοσαῦτα θυμιάματα, ὅσα ὁ ἐκ Παρισίων ἐκτυφλώττων ἐπιστολογράφος Λουδοβῖκος Βέρνε. Εἶναι χρεία πλειοτέρων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πόσον μεγαλοψύχως ἐλησμονήσαμεν τὸ ἄμετρον ἐπενεχθὲν ἡμῖν ἄλγος, πόσον ὀλίγον ἐσκεπτόμεθα νὰ καταδιώξωμεν πάλιν τοὺς Γάλλους ὡς ἐχθροὺς, πόσον ἀνω-

φελῶς, ἂν ἐγένετο καθ' ἡμῶν, ὠχυρώθη ἡ πόλις τῶν Παρισίων, ἐφ' ὅσον μάλιστα μᾶς ἄφινον ἡσύχους;

Ἄλλως ὅμως οἱ Γάλλοι. Παρ' αὐτοῖς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας ἐπικρατεῖ ἀτυχής τις τροπὴ τοῦ αἰσθήματός των πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ μάλιστα πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν δὲ τὸ αἴσθημα τοῦτο φθάσῃ εἰς βαθμόν τινα, καλεῖται Σωβινισμός *).

Ὡς ἐκ τῆς κακῆς μορφώσεως τῶν γαλλικῶν σχολείων καὶ τῶν κακῶν ἱστορικῶν ἀναγνωσμάτων καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, ἡ γνῶσις τῆς ἱστορίας τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας περιορίζεται σχεδὸν εἰς μόνας τὰς νίκας τοῦ Μαρέγγου, Ἀουστερλιτς καὶ Γένας, τὴν ὑποχώρησιν ἐκ τῆς Μόσχας καὶ τὰς ἥττας παρὰ τὴν Λειψίαν καὶ τὸ Βατερλὼ, ὅπου ὅμως φυσικῷ τῷ λόγῳ ἡ ὑπερβάλλουσα δύναμις κατέβαλε τοὺς Γάλλους, καὶ ἔλαβε χώραν προδοσία. Μὲ ἀπερίγραπτον μῖσος ἀναμιμνήσκονται τὴν διττὴν πορείαν τῶν συμμάχων εἰς Παρισίους ὡς τὸ μέγιστον κατ' αὐτῶν ἀδίκημα. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἔχουσι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸ δικαίωμα δηοῦντες καὶ χρηματολογοῦντες νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς ξένην χώραν, ὅταν δὲ ὁ πολεμῶν ἐχθρὸς πατῇ τὸ ἔδαφος τῆς ἁγίας Γαλλίας, τοῦτο εἶναι ἀποτροπαιότατον ἀνοσιούργημα τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχουσιν ὅτι πᾶν τὸ δίκαιον διὰ τοὺς ἄλλους εἶναι καὶ δίκαιον δι' αὐτούς. Δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι τότε διὰ τρόπου ὡς οἷόν τε ἠπίου ἀπενεμήθη αὐτοῖς ἱστορικὴ δικαιοσύνη. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι ὅτι καὶ αὐτοὶ, οἱ ἄλλως τόσον ὀρθοφρονοῦντες συγγραφεῖς τῶν ἀντισωβινιστικῶν βιβλίων τοῦ λαοῦ, οἷα « ὁ νεοσύλλεκτος τοῦ 1813,» « τὸ Βατερλὼ » κτλ. οἱ κύριοι Erkmann-Chatrian, δὲν δύνανται νὰ παραιτήσωσι τοῦτον τὸν καλούμενον πατριωτικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ἢ τοὐλάχιστον δὲν θεωροῦσι καλόν νὰ πολεμήσωσιν αὐτόν.

Μετὰ τὴν κραυγὴν πρὸς ἐκδίκησιν διὰ τὸ Βατερλὼ καὶ τὴν ἐπιδρομὴν (invasion) ἐπέρχεται ἔπειτα ἡ διὰ τὰ «φυσικὰ ὅρια» τῆς Γαλλίας. Ἐνταῦθα δὲ διττόν τι ἀξίωμα ἐπικρατεῖ. Πρῶτον καταφαίνεται πάλιν ἡ τῆς Γαλλίας ἀνάγκη τοῦ στρογγυλοειδοῦς κάλλους· τὰ ὅρια πρέπει νὰ ἦναι κομψὰ γεωγραφικῶς καὶ φυσικῶς, ὅρια διαγεγραμμένα εὐκρινῶς, καὶ κατὰ πᾶλλα στρατηγικῶς χρήσιμα· ἑπομένως ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Ῥήνου ἀνήκει εἰς τοὺς Γάλλους. Δεύτερον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνοτήτων τὰ ὅρια πρέπει νὰ συμπίπτωσι μὲ τὰ ὅρια τῆς γαλλικῆς γλώσσης· ἐκ τῆς ἐπόψεως δὲ ταύτης ἀνήκει αὐτοῖς τὸ Βέλγιον καὶ ἡ γαλλιστὶ λαλοῦσα Ἑλβετία. Ὡς ἐκ τῆς γελοίας γεωγραφικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἀμαθείας των, διότι ἢ δὲν ἀποδημοῦσιν, ἢ ἀποδημοῦντες κακῶς παρατηροῦσι, φέροντες πάντοτε μεθ' ἑαυτῶν μόνον ἑαυτοὺς, οὐδεμίαν ἢ σφαλερωτάτην ἰδέαν ἔχουσι περὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ῥήνου καὶ περὶ τῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν σχέσεών της. Ἐὰν εἶχον ὑπόνοιάν τινα περὶ τούτου, ἤθελον συναισθανθῇ τὴν ἀφροσύνην τοῦ νὰ θέλωσι νὰ μᾶς ἀποσπάσωσι ζῶντα τὸν ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ κτισθέντα ναὸν τῆς Κολωνίας, ὅλους τοὺς τόπους, πρὸς τί ν' ἀπαριθμῶ αὐτοὺς, ὅθεν ἐπήγασαν ἐν δημοτικωτάτοις ᾄσμασιν αἱ νεανικαὶ ἡμῶν φαντασίαι, τὰς πόλεις ὅπου ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τοῦ Βεθόβεν καὶ Ἰωάννου Μυλλέρου, τὴν πόλιν τῶν Niebelungen καὶ τοῦ Λουθήρου Worms· νὰ θέλωσι νὰ χωρίσωσιν ἀφ' ἡμῶν χώραν, ἥτις τόσον στενῶς συνδέεται μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ εἶναι ἐρριζωμένη εἰς τὴν καρδίαν παντὸς Γερμανοῦ. Ἀλλὰ χρεία διὰ φανοῦ ν' ἀναζητήσῃ τις, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ αὐτοκαλούμενον μέτριον κόμμα, τὸν Γάλλον, εἰς ὃν δὲν ἐμφωλεύει τι ἐκ τῆς μωρᾶς ἐκείνης ἐπιθυμίας.

Κατὰ τὴν περίπτωσιν ὅμως ταύτην ἡ ὄρεξις τῶν Γάλλων ἀπευθύνεται τοὐλάχιστον εἴς τι αἰσθητὸν καὶ νοητόν. Ἀλλ' ἐν τῷ συγκεχυμένῳ νοερῷ κύκλῳ, ὃν πειρῶμαι νὰ διαγράψω, παρίσταται ἄλλος τις ἀψηλάφητος σκοπὸς, καλούμενος δόξα, τιμὴ, ἀξιοπρέπεια τῆς Γαλλίας. Εἰς τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Γάλλου νέφη ἀναιδοῦς ἀναθυμιάσεως, καὶ ἐξασκοῦσι κραιπαλώδη τινὰ ἐπιῤῥοὴν, ἥτις καθιστᾷ αὐτοὺς ὡς ἔθνος ἱκανοὺς εἰς πᾶσαν ἀνόητον καὶ ἐγκληματικὴν πρᾶξιν. Βλέπουσιν εἶδος τι ἀντικατοπτρισμοῦ, fata morgana, δεικνύοντος αὐτοῖς τὴν Γαλλίαν (οὐδὲν ἄλλο γινώσκουσιν) ὡς τὴν περιοχὴν παντὸς ἐξόχου, μεγάλου καὶ ὡραίου· βλέπουσι, δὲν εἰξεύρω τι, ἀλλὰ στρατιῶται μὲ κόκκινα βρακία, προηγουμένης τῆς τριχρόου σημαίας, ἐν καπνῷ καὶ χαλάζῃ φυσεκίων, ἐπιβαίνοντες πτωμάτων ἀλλοίαν φερόντων στολὴν, παίζουσιν ἐνταῦθα τὸ κύριον πρόσωπον, καὶ φαίνονται αὐτοῖς ὡς τὸ ὕψιστον πάντων τῶν ἐπὶ γῆς. Ἡ ἰδέα ὅτι καὶ ἄλλος λαὸς δύναται νὰ δρέψῃ πολεμικὰς δάφνας, καὶ μέλλει νὰ τὰς θερίσῃ εὐκολώτερον καὶ ἐπιτυχέστερον ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τοῦ αὐτοῦ πολεμίου, προκαλεῖ παρ' αὐτοῖς «πατριωτικὰς στενοχωρίας,» καὶ συμβαίνει τότε ὅ,τι ἐνθυμίζει τὸ φρενοκομεῖον· βοῶσιν ἐκδίκησιν ἕνεκα ἥττης κατ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἐχθροῦ, καθ' οὗ πρῶτοι αὐτοὶ ἐπέπεσαν χάριν μιᾶς ἰδέας, ἤγουν ἵνα λαφυραγωγήσωσι εἰς βάρος του· πάντοτε δὲ τρανώτερον βοῶσιν ἐκδίκησιν καθ' ἡμῶν, ἀφοῦ ὁ ἐχθρὸς οὗτος καὶ ἡμεῖς, ὡς ἄνδρες συμπολεμήσαντες τὸν αὐτὸν πόλεμον, συνεσφίγξαμεν πάλιν ἀπὸ πολλοῦ τὰς χεῖρας.

*) Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ στρατοῦ τῆς Loir 1815 πολλοὶ ἀρχαῖοι στρατιῶται καλούμενοι Chauvin διεπήρησαν ἀπεριόριστον θαυμασμὸν καὶ τυφλὴν καὶ μωρὰν πίστιν πρὸς πᾶν τὸ Ναπολεόντειον. Τούτους κωμῳδήσαντος τοῦ Scrive, ἔμεινε τ' ὄνομα Chauvinisme ἐπὶ πάσης δοξασίας στενοκεφάλου καὶ ἀπαιδεύτου τὴν ἐξέτασιν, ἤτοι ἐπὶ τοῦ στασίμου φανατισμοῦ. Σ. τ. Μ.

Ἡ Γαλλία ἔσχε τὴν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν νὰ γίνῃ πρωΐμως κράτος ἰσχυρὸν, συγκεντρωμένον καὶ ἡνωμένον. Τὴν ὡς ἐκ τούτου ὑπεροχὴν αὐτῆς, ἣν τοσάκις θρασέως κατεχρήσατο, ἐθεώρησεν ὡς ἀνήκουσαν αὐτῇ δικαίῳ. Ἂν ἡ Ἰταλία ζητῇ τὴν ἐλευθερίαν της, ἡ Γαλλία κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν βοηθεῖ, οὐχὶ χάριν τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἵνα ἐξασθενίσῃ τὴν Αὐστρίαν καὶ δι' ἄλλους μυστικοὺς καὶ φανεροὺς λόγους. Ἀλλὰ διὰ τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως τῆς Σαρδηνίας ἀπαιτεῖ καὶ λαμβάνει «ἀποζημίωσιν» ἵνα ἡ σχέσις τῆς δυνάμεως μείνῃ ἡ αὐτή. Ἡ Πρωσσία εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρὰ ἵνα ἐκπολεμήσῃ ἐν Γερμανίᾳ μόνη τὴν θέσιν, ἣν ἡ Σαρδηνία ἀπέκτησε μόνον τῇ βοηθείᾳ τῆς Γαλλίας· καὶ ὅμως ἡ Γαλλία πειρᾶται μετά τινος εὐκολίας, δι' ἣν οὐδεμία κοινοβουλευτικὴ ἔκφρασις ὑπάρχει, νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν θεωρίαν τῶν ἀποζημιώσεων, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο δὲν γίνεται, μᾶς κηρύττει τὸν πόλεμον, μὲ τὴν καθαρὰν πρόθεσιν νὰ κατακερματίσῃ τὴν Γερμανίαν. Διότι ἡ τιμὴ, ἡ ἀξιοπρέπεια, ἡ ἀσφάλεια τῆς Γαλλίας ἀπαιτοῦσι νὰ μείνῃ ἡ Γερμανία κατακερματισμένη, ἵνα ἡ Γαλλία σπείρουσα τὴν διχόνοιαν ἔχῃ πάντοτε ἀντιπάλους της ὀλίγα μόνον ὑποδεέστερα κράτη. Ζήτημα εἶναι ποῦ κρύπτονται ἡ μεγαλοψυχία καὶ ἡ ἱπποτικότης ἐν ταύτῃ τῇ ἔκπαλαι δειχθείσῃ διαγωγῇ, καὶ διατί ἦτο ἄνανδρον ὅτι τὸ 1813 συνηθροίσθη ἐπίσης ὑπερβάλλουσα δύναμις κατὰ τῆς Γαλλίας;

Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς πρώτης δημοκρατίας, ὅτε οἱ Γάλλοι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς ἀποστόλους τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν, καὶ ὅτε τῷ ὄντι ἐξερρίζωσαν σαπρὰς τινὰς καταστάσεις, διαβιοῦσι μὲ τὴν οἴησιν ὅτι δύνανται νὰ ἐπενεργήσωσιν ἐφ' ἡμῶν ἐκπολιτίζοντες, ὡς λέγουσι, καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσωσιν εἰς πολιτικὴν ἢ κοινωνικὴν πρόοδον, αὐτοὶ, ὧν ἡ πολιτικὴ σήψις ὄζει μέχρις οὐρανοῦ, ὧν ἡ διοίκησις ἐκδηλοῖ τὴν ἀπελπιστικωτέραν ἐρήμωσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ βίῳ, καὶ παρ' οἷς ἡ νοσηρὰ συμμαχία τοῦ καισαριστοῦ καὶ ἰησουϊτισμοῦ, ὑφ' ἣν στενάζουσιν ἀπὸ δεκαοκταετίας, στηρίζεται ἐπὶ τῆς παχυλοτέρας ἀμαθείας τῶν ὄχλων. Μὲ τί λοιπὸν θέλουσι νὰ μᾶς κάμωσιν εὐτυχεῖς; Ἀλλ' εἶναι ἀρκούντως καὶ παιδαριωδῶς μάταιοι, ἵνα ἐκστομίζωσιν ὅτι ἐκπληροῦσιν ὑψηλοτέραν ἀποστολὴν ἐπιπίπτοντες μιαιφόνως κατὰ λαοῦ, ὅστις ὑπερηκόντισεν αὐτοὺς πρὸ πολλοῦ κατὰ τὴν ἀληθῆ μόρφωσιν καὶ ἐλευθερίαν. Τοσαύτη δ' εἶναι ἄλλως ἡ ἀμάθειά των, ὥστε πέραν σημείων τινῶν παρακειμένων εἰς τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν των, ὡς τὸ Βάδεν-Βάδεν καὶ Χομβοῦργ, τὰ πάντα συγχέονται παρ' αὐτοῖς ἐν νεφέλῃ. Οὐδεμίαν εὐκρινῆ ἰδέαν ἔχουσι περὶ τοῦ ὅτι ἡ Πομμερανία καὶ Σιλεσία εἶναι μᾶλλον πεπολιτισμέναι ἢ ἡ Σερβία καὶ Βουλγαρία, καὶ πλεῖστοι Γάλλοι καὶ μετὰ τὸ 1866 δὲν δύνανται ἀκόμη νὰ νοήσωσι τὸ δύσκολον πρόβλημα, ὁποῖαι γλῶσσαι λαλοῦνται κυρίως εἰς τὰς διαφόρους γερμανικὰς χώρας. Ὅθεν δὲν θεωροῦσι τὰς προσαρτήσεις ἡμῶν ὡς βίαιόν τινα τρόπον, δι' οὗ συνήθως ἐκπληροῦνται μετὰ τὰ πολεμικὰ συμβάντα οἱ παλαιόθεν κωλυόμενοι ἐθνικοὶ πόθοι, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς κατακτήσεις, ὡς ἐὰν ἡ Ῥωσσία προσήρτα τὴν Ῥωμουνίαν.

Εἶναι ψυχολογικῶς περίεργον νὰ παρατηρήσῃ τις πῶς ὁ γνήσιος Γάλλος καταφρονεῖ ἐκ βάθους καρδίας καὶ θεωρεῖ γελοῖα τὰ ἄλλα ἔθνη, ἐξαιρουμένων τῶν Πολωνῶν, περὶ ὧν ἔχει μὲν φαντασιώδη τινὰ εἰκόνα, ἀλλὰ συγχρόνως αἰσθάνεται καὶ ἀκαταμάχητον ἀνάγκην νὰ φαίνεται ὡς ὑψηλότερον τι ἀκτινοβόλον ὂν ἐνώπιον τῶν παριῶν τούτων, ὧν ἡ γνώμη, ἐννοεῖται, τῷ εἶναι ἀδιάφορος, καθ' ὅσον μάλιστα οὐδὲν μανθάνει περὶ αὐτῆς. Πλανᾶται ὁ φανταζόμενος ὅτι ἐπαινετικαὶ ὕβρεις, οἷαι αἱ τῆς «νέας Γερμανίας» συνετέλεσαν κυρίως εἰς τὴν ἄνοστον αὐταποθέωσιν τῶν Γάλλων. Αὐτοὶ οὗτοι οἱ Γάλλοι, οἱ ἀρίστην ἰδέαν ἔχοντες περὶ ἑαυτῶν καὶ τοῦ «μεγάλου ἔθνους», οὐδὲν γινώσκουσι περὶ τῶν τοιούτων φιλολογικῶν παραδοξολογιῶν. Ἀλλ' ἡ ἀντίφασις ἐκείνη δὲν εἶναι μοναδική. Ἐὰν, ὡς διηγεῖται ὁ κ. Ἐδμόνδος Ἀβοὺτ, οἱ γερμανοὶ στρατιῶται, οἱ μὲν ἡμιάγριοι οἱ δὲ ἄθλιοι ῥάπται καὶ ὑποδηματοποιοὶ, ὑπὸ ἐπίτηδες καθεσταμένων ἐν τῇ μάχῃ χωροφυλάκων μαστιγοῦνται ἵνα πολεμῶσι, καὶ ὀλολύζοντες ἐκδιώκονται οἴκαδε μὲ διπλαριατς, ποῦ ς' τὸν δαίμονα εἶναι τότε ἡ ἄπειρος δόξα, ἣν οἱ Γάλλοι προτίθενται νὰ δρέψωσι καθ' ἡμῶν; Ἀλλὰ τῷ ὄντι δὲν πρέπει τις νὰ περιμένῃ καμμίαν λογικὴν ἀκολουθίαν, καμμίαν ὀρθὴν κρίσιν ἐξ ἔθνους, παρ' ᾧ ἐπὶ δεκαετηρίδας ἡ δημοκρατία καὶ ὁ Βοναπαρτισμὸς ἔδωκαν τὰς χεῖρας· καὶ μάλιστα σήμερον, ἀφοῦ πλέον ἡ μωρία τῆς συμφιλιώσεως ταύτης ἐδύνατο νὰ καταφανῇ, ὁ τὸν τελευταῖον του κῦβον παίζων βοναπαρτισμὸς δὲν ἔχει ἢ νὰ ἐντείνῃ μόνον τὸν δημοκρατικὸν ὕμνον τοῦ πολέμου, ἵνα τὰ πάντα γίνωσι πῦρ καὶ φλόγες. Καὶ ὅμως ἀπορεῖ τις ἀπαντῶν τοιαύτην ἄβυσσον συγχύσεως εἰς λαὸν, ὅστις εἰς πράγματα τοῦ νοὸς προτιμᾷ παντὸς ἄλλου τὴν διαυγῆ σαφήνειαν καὶ ἀκριβῆ ἀκολουθίαν, ὅστις θυσιάζει ὑπὲρ τούτων πᾶσαν βαθυτέραν σκέψιν, καὶ συνάμα δὲν παύει νὰ καταγελᾷ ἡμῶν τὰ ὀνειροπολήματα καὶ τὰς νεφελώδεις θεωρίας, καθ' ἃς ἡμεῖς προηγούμεθα αὐτῷ ἐν σπουδαίοις κλάδοις τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης, χωρὶς οὐδὲ κἂν νὰ ὑποπτεύῃ τι περὶ τούτου χάρις εἰς τὴν φιλολογικήν του ἀμάθειαν.

Περίεργος χαρακτὴρ τῶν Γάλλων εἶναι ἡ κλίσις τοῦ νὰ ἐπαγγέλλωνται τοὺς διαδόχους τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Κατάτι δὲ ἀδικοῦσιν ἑαυτοὺς μεγάλως, διότι ὑπερτεροῦσι πολὺ τοὺς Ῥωμαίους ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν παραγωγικότητα καὶ τὰ αἰσθητικὰ προτερήματα. Ἐὰν δὲ δὲν θέλομεν νὰ καταγνώσωμεν αὐτοῖς τὰ ἐλαττώματα τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ τοῖς συγχωρήσωμεν τὰς ἀρετὰς τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας. Βεβαίως στεροῦνται τοῦ ἀποικιακοῦ προτερήματος τῶν Ῥωμαίων, διότι μετὰ τεσσαρακονταετεῖς πολέμους, ὁ κάλλιστος καρπὸς, ὃν κατώρθωσαν μέχρι τοῦδε νὰ δρέψωσιν ἐκ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀλγερίας, συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι τὴν ἰδιαιτέραν ἱκανότητα τῆς ἀρχαίας πειρατικῆς νεοττιᾶς ἐπωφελήθησαν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου τρόπου τοῦ πολεμεῖν. Ὅτε οἱ Κοζάκοι κατεδίωξαν εἰς τὴν Γαλλίαν τοὺς εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἐπιδραμόντας Γάλλους, τοῦτο ἦτο τότε ὁ κολοφὼν τῆς βαρβαρότητος. Νὰ μετακομίζωσι δὲ διὰ τῆς Μεσογείου ἐκ τοῦ Ἄτλαντος κτηνώδεις σπείρας Turcos, αὐτὰ τὰ «ὡραῖα ἀφρικανικὰ στρατεύματα» τοῦ Κ. Ἐδμόνδου Ἀβοὺτ, ἵνα τοὺς ἐξαπολύσωσιν εἰς τὴν παραῤῥήνειον χώραν, τοῦτο εἶναι πολιτισμὸς, καὶ ν' ἀπειλῶσιν ἡμᾶς μὲ τὰς ζωώδεις ἐπιθυμίας των, τοῦτο εἶναι καλλιαισθησία. Εὕρηταίτι μωρότερον τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων ὑποστηριζομένης ἀναλογίας μεταξὺ τῆς βασιλείας, τῆς πρώτης δημοκρατίας καὶ τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας των καὶ τῶν κατ' ὄνομα μόνον ὁμοίων φάσεων τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας; Τὸ πλάσμα τοῦτο πηγάζει ἐκ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, ὅστις ἐδικαιολόγει οὕτως εἰς τοὺς Γάλλους τοὺς πολιτικοὺς τύπους τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης, καὶ ἡ εἰς τούτους πίστις καλλιεργεῖται ἐπιμελῶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ. Ὁ μὲν θεῖος του εἶναι ὁ *Καῖσαρ*, οἱ δὲ ἀγνώμονες λαοὶ οἱ μὴ θελήσαντες νὰ εὐτυχήσωσι δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ καθείρξαντες αὐτὸν εἰς τὴν Ἀγίαν Ἑλένην, εἶναι *Βροῦτοι* καὶ *Κάσσιοι*, αὐτὸς δὲ φυσικὰ εἶναι ὁ *Ὀκταβιανός*. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν φράσεων τούτων ἤθελεν εἶσθαι ἧττον λαμπρὸν, ἄνευ ἰδίας τινος λίαν ἐξηπλωμένης καὶ βαθέως ἐῤῥιζωμένης ἐλλείψεως ὀρθῆς ἀνατροφῆς τῶν Γάλλων. Ἂν καὶ παρήγαγον ἐξόχους Ἑλληνιστὰς, οἱ Γάλλοι ὡς ἔθνος οὐδόλως ἐννοοῦσι τὰ Ἑλληνικὰ, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης κεῖται δι' αὐτοὺς πολὺ μακράν. Τὸ ὄνομα Ὅμηρος εἶναι εἰς τοὺς πλειοτέρους πεπαιδευμένους τῆς Γαλλίας κενὸς ἦχος. Γνωρίζουσιν αὐτὸν μόνον ἐκ τῶν μετεμφιέσεων (travestissements) τῆς Κυρίας Dacier καὶ τοῦ Bitaubé. Ἐντεῦθεν ἡ εἰς τὸν γερμανὸν, ὅστις νωπὸν ἐγεύσατο τὸ ποτὸν ἐκ τῆς πηγῆς, ἀείποτε ἀκατανόητος παραβολὴ τοῦ Ὁμήρου καὶ Βιργιλίου, καὶ μάλιστα ὅταν προτιμᾶται ὁ αὐλικὸς ποιητὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης. Εἰς τὴν λέξιν «Ἀρχαιότης» εἰς μὲν τὸν Γερμανὸν παρίσταται κατὰ πρῶτον ἡ αἰωνίως ὡραία εἰκὼν τῆς Ἑλληνικῆς ἀκμῆς, ἤτοι τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους. Ὁ δὲ Γάλλος βλέπει κατὰ τὴν αὐτὴν λέξιν Καίσαρά τινα μετὰ τῶν ἀετῶν καὶ λεγεώνων του, αἰχμαλώτους καὶ λαφυραγωγοὺς ἁμάξας, πλησιάζοντας ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἢ βλέπει ἐν τῷ Ἀμφιθεάτρῳ συμπεπυκνωμένους κεφαλὴν πρὸς κεφαλὴν τοὺς Quirites νὰ εὐφραίνωσι τὴν ἀγρίαν των καρδίαν μὲ τὰς αἱματηρὰς μονομαχίας καὶ σκληρὰς θηριομαχίας· τὸ πολὺ δὲ ἀναμιμνήσκεται τοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κάπως ἀπανθρώπους καὶ θεατρικοὺς ἥρωας τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας. Ὁ ἐπικρατῶν οὗτος θαυμασμὸς τῶν Γάλλων πρὸς τὰ ῥωμαϊκὰ, ὅστις παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν εἰκονιστικὴν τέχνην των, ὑπῆρξε πρόσφορος γῆ εἰς τὸν σπόρον τοῦ καισαρισμοῦ, καὶ μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ προβιβάσῃ αὐτοὺς οὐ μόνον εἰς Ῥωμαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς *Νέρωνα* πυρπολοῦντα τὸν κόσμον πρὸς εὐχαριστησίν του. Ἀλλὰ βεβαίως ἐγένετο μικρόν τι ὀλίσθημα, ὅταν οἱ οἰωνοσκόποι τῶν νέων τούτων Ῥωμαίων ἐχρησμοδότησαν ἡμῖν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν τὰ στενὰ τοῦ Καυδίου *) ὅπου, ὡς γνωστὸν, οἱ Ῥωμαῖοι ἔρπυσαν ὑπὸ τὸν ζυγόν.

Εἰς δύω τινα εἶναι οἱ Γάλλοι διάδοχοι τῶν Ῥωμαίων. Ὡς οὗτοι, θεωροῦσιν ἑαυτοὺς προωρισμένους καὶ δικαιωμένους νὰ δεσπόζωσι τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ ὑποδουλοῦσι τοὺς ἀσθενεστέρους ὑπὸ τὸ στιλπνὸν πρόσχημα προστατευτικῆς συμμαχίας, ἢ ἐπὶ συκοφαντικαῖς κατηγορίαις. Ἐντεῦθεν ὁ κακεντρεχὴς χόλος, δι' οὗ ἀπὸ τετραετίας συνεσπείρωνον ὁσημέραι στενώτερον τὴν Γερμανίαν, καὶ ἔχασαν ἀνεπιστρεπτεὶ τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναμιχθῶσι εἰς τὰ ἡμέτερα, καὶ νὰ μᾶς ἀποθαῤῥύνωσι. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παροῦσα ἐπιδρομή των. Δὲν ἐθεώρησαν ὅμως τὸν πόλεμον κατὰ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἔσχατον ἀπελπιστικὸν μέσον πρὸς λύσιν διεθνῶν ἐρίδων, ἀλλ' ὡς τι κυνήγιον, ὥς τινα εὐχάριστον καὶ ἐπωφελῆ ἐνασχόλησιν, καθ' ἣν πλάττει τις τὴν εὐκαιρίαν, ἂν οὐδεμίαν εὑρίσκει. Ἡ κακὴ φιλολογία κολακεύει τὰς κακὰς κλίσεις τοῦ λαοῦ, καὶ μόνον ἂν ἴδῃ τις τὴν τροπὴν, ἣν ἔλαβεν ἡ παρακμάζουσα γαλλικὴ φιλολογία, λαμβάνει ἀψευδῆ δείγματα περὶ τῶν φθοροποιῶν καὶ τὸν γαλλικὸν λαὸν διαφθειρόντων παθῶν. Ἓν τῶν παθῶν τούτων εἶναι τὸ φιλοπόλεμον, ἡ ἡδονὴ εἰς αἱματηρὰ συμβάντα, ἐπιδρομὰς, φόνους καὶ μονομαχίας. Οἱ Γάλλοι ἔχουν ἀσθενὲς τὸ αἴσθημα τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἐργάζονται μᾶλλον ἵν' ἀποκτήσωσι, ἵν' ἀναπαυθῶσιν, καὶ ὄχι ἐπειδὴ ἡ ἐργασία εἶναι δι' αὐτοὺς, ὡς εἰς τοὺς γερμανικοὺς λαοὺς, ἀπόλαυσις, ἀνάγκη, δευτέρα φύσις. Ὁ σχολαῖος βίος τῆς ἐκστρατείας, ἀρτυμένος μετά τινος κινδύνου, ἡ ἔκθεσις τοῦ ἡρωϊσμοῦ των, τὰ ποικίλα περιστατικὰ ἁρμόζουσιν εἰς τὴν φύσιν των, καὶ ἂν δὲν δύνανται νὰ ἦναι καὶ αὐτοὶ παρόντες, ὡς ἀποστρεφόμενοι τὴν γενικὴν στρατολογίαν, χαίρουσιν ὅμως ὅτι Γάλλοι μάχονταί που.

Εἷς τὴν σοφωτάτων, εὐφυεστάτων, φιλελευθερωτάτων Γάλλων, ἀνὴρ καθολικῆς μορφώσεως, ἐχθρὸς κεκηρυγμένος τῶν Σωβίνων, ἔλεγέ μοι πρὸ ἐτῶν κατά τινα ἀπροφύλακτον στιγμήν. «Ἴσως παρελογίσθησαν οἱ θεωρήσαντες τοὺς Γάλλους ὡς ἔθνος βιομηχανικόν. Ὁ Γάλλος εἶναι φύσει γεωργὸς καὶ στρατιώτης.» — Πολὺ καλά. Ἀλλὰ κατὰ τίνος μέλλει νὰ πολεμήσῃ ὁ στρατιώτης οὗτος; Ἐὰν ἡ ἐρώτησις αὕτη ἐπήρχετο ἐγκαίρως εἰς τὸν φίλον μου, δὲν ἤθελε τελειώσει τὴν γνώμην του. Ἀλλ' ὁ σωβῖνος τὴν τελειόνει καὶ ἀποκρίνεται ἀδεῶς. Κατὰ τῶν Ῥώσσων! κατὰ τῶν Αὐστριακῶν! κατὰ τῶν Ἰταλῶν, καθ' ἣν ἡμέραν δὲν χορεύουσι πλέον πρὸς τὸν αὐλόν μας! Κατὰ τῶν Ἄγγλων λίαν εὐχαρίστως, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ πορθμός. Ἐφ' οἱανδήποτε πρόφασιν καθ' οἱουδήποτε, ὡς νῦν καθ' ἡμῶν. Δύναται τὸ ἀγρίμιον νὰ παραπονεθῇ, ὅταν ὁ κυνηγὸς τὸ τουφεκίζῃ; Καθὼς ὑπάρχει τὸ ἀγρίμιον ἵνα τουφεκίζεται, οὕτως ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι λαοὶ, ἵνα οἱ Γάλλοι δροσίζωσι κατ' αὐτῶν τὴν καρδοῦλαν των.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι εἶναι ἀνίκανοι νὰ κατανοῶσι τοὺς ξένους λαοὺς, τὴν ἡμετέραν εἰρηνικὴν, ὀλιγαρκῆ, σιωπηλὴν ἐργασίαν καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκιακὴν εὐδαιμονίαν κλίνουσαν φύσιν, τὸ ἡμέτερον ἀδελφικὸν αἴσθημα πρὸς ὅλους τοὺς λαοὺς, καὶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἥκιστα ἐγένοντο τούτου ἄξιοι, τὴν ἔξοχον καὶ κοσμοπολιτικὴν φιλανθρωπίαν μας, ἥτις ἀναδεικνύει τὸν λαὸν ἡμῶν ἐνώπιον τῶν ἄλλων λαῶν πολίτην μελλόντων αἰώνων· ἐπειδὴ προϋποθέτουσι καὶ παρ' ἡμῖν τὰ ἰδιοτελῆ καὶ ἀπάνθρωπα αὐτῶν αἰσθήματα, τὴν φιλοκτημοσύνην καὶ τὸ φιλοπόλεμόν των, διὰ τοῦτο φρονοῦσιν ὅτι, ἅμα ἑνωθῶμεν καὶ αἰσθανθῶμεν ἑαυτοὺς ἀρκούντως ἰσχυροὺς, θέλομεν ἐπιπέσει κατ' αὐτῶν, ὡς οὗτοι νῦν καθ' ἡμῶν, καὶ μάλιστα ἤθελον μᾶς θεωρήσει βλάκας, ἐὰν δὲν ἐπράττομεν τοῦτο.

Βεβαίως ὑπάρχουσι πλεῖστοι Γάλλοι ἀθῶοι ὅλων τούτων. Ὑπάρχουσιν ἐκεῖ πέραν πλεῖστοι ἀληθῶς πεπαιδευμένοι, εὖ φρονοῦντες ἄνδρες, οἵτινες πενθοῦσιν, ὀργίζονται καὶ ἐντρέπονται διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων τῶν συμπατριωτῶν των. Οὐχὶ ὀλίγοι συνεθορύβησαν ἀπερισκέπτως ἐπὶ ὅλα ἔτη, καὶ χωρὶς νὰ τὸ φρονῶσι σπουδαίως, ὑπὲρ τῶν παραῤῥηνείων ὁρίων καὶ τῆς ἐκδικήσεως κατὰ τῆς Πρωσσίας, καὶ νῦν παράσσονται μεγάλως ὅτι πιάνονται εἰς τὰ λόγια. Ἀλλ' οἱοιδήποτε βαθμοὶ καὶ ἐκτροπαὶ τοῦ Σωβινισμοῦ καὶ ἂν ὑπάρχωσι, ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἡ μεσαία γνώμη τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ πίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου ἐκείνου, κεῖται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ γνωρίζων αὐτὸν κάλλιστα *Λουδοβῖκος Ναπολέων* στηρίζει ἐπὶ τῆς διαθέσεως ταύτης τὸ ἔσχατον ἀπελπιστικὸν τόλμημά του.

Καὶ διὰ τοῦτο ὅλος ὁ γαλλικὸς λαὸς εἶναι συνένοχός του.

Εἴτε οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον ἠθέλησε τὸν πόλεμον τοῦτον, εἴτε ὡς ὁ Κ. Θιὲρς, εἷς τῶν πατέρων τοῦ Σωβινισμοῦ, μόνον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην δὲν τὸν ἠθέλησεν, εἴτε ἠρκέσθη εἰς τὴν νέαν πολεμικὴν φήμην καὶ εἰς τὰ νέα πολεμικὰ ἔξοδα, ἅπερ ἐκομίσατο ἐκ τῆς Κριμαίας, Ἰταλίας, τοῦ Μεξικοῦ· ἐρωτῶ ποῦ εἶναι ὁ ἄλλος λαὸς, ὃν ὁ ἵππευς μὲ τὸ ἐσβεσμένον ὄμμα, ὁ πτερνίζων θανασίμως τὸν ἵππον τῆς Γαλλίας, ἤλπισε νὰ δεσμεύσῃ ἀσφαλέστατα διὰ τοιούτων βιαίων πηδημάτων; ὅστις καὶ τώρα πάλιν διὰ τὸ τίποτε, ἀπολύτως τίποτε, ἀφίνεται νὰ ἐλαύνηται κατακέφαλα εἰς αἱματηρὸν βάραθρον ἵνα ἐκεῖνος τὸν ἀπονακρώσῃ πρὸς τὸν ἀφόρητον ζυγὸν, ὑφ' ὃν στενάζει; Οὐδεμία δικαιολογία, οὐδεμία ὑπεκφυγὴ ὑπάρχει· τῶν Γάλλων ἡ παιδαριώδης δοξομανία, ἡ τυφλὴ ἔπαρσις, ἡ παχυλὴ ἀμάθεια, ἡ ἄσπλαγχνος καρδία, ἡ κολάσιμος πολεμομανία, ταῦτα τὰ γαλατικὰ κληρονομικὰ ἐλαττώματα προὐκάλεσαν ὡς *πρῶτον ψεῦδος* τὴν σημερινὴν καταστροφὴν, ταῦτα εἶναι ὁ ἔσχατος καὶ ἀληθὴς λόγος, δι' ὃν ἡμεῖς σήμερον ἱστάμεθα πρὸ τῶν ἐξαναρπασθεισῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ, μετ' ἀφόβου μὲν ἀλλ' ἀγωνιώσης καρδίας· διότι οὐδεὶς γινώσκει ποῖον πικρὸν ἄλγος ἐπιφυλάσσει εἰς αὐτὸν ἡ ὀλεθρία μοῖρά του.

Ἐκ τῆς σκοτεινῆς ἐποχῆς τῶν Μέσων αἰώνων διηγοῦνται τὰ χρονικὰ πνευματικὰς ἐπιδημίας, πανδήμους ἀποπλανήσεις τῶν ψυχῶν, αἵτινες διδασκόμεναι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀπὸ λαοῦ εἰς λαὸν, πέμπουσαι πρὸ αὐτῶν τὸν ἐῤῥεθισμὸν καὶ ἀφίνουσαι ὄπισθεν αὐτῶν τὴν ἀνατροπὴν διέτρεξαν τὴν Ἤπειρον ὥς τις κλύδων παραφροσύνης. Ὁ Σωβινισμὸς (θὰ τὸ πιστεύσωσι τάχα αἱ μέλλουσαι γενεαί;) μᾶς δεικνύει ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος τὸ παράδειγμα πανδημικοῦ τινος τύπου διανοητικῆς νόσου, ἧς τὸ μίασμα ἐνωφθάλμισεν εἰς τοὺς νεωτέρους Γάλλους ὁ Κόρσος φονεύς. Μάτην ἀναζητεῖ τις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πατέρας των ἐκ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βολταίρου καὶ τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν ἴχνος τι τοῦ πάθους. Ἡ νοσηρὰ διάθεσις, εἰς ἣν ἐνυπῆρχεν ἡ εἰδικὴ ἐπιδεκτικότης τοῦ μολύσματος

*) Καύδιον, στενὸν Ἰταλίας, ἐν ᾧ νικηθέντες οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν Σαμνιτῶν 322 π. χ. διῆλθον ὑπὸ τὸν ζυγόν. Σ. τ. Μ.

ἀναφαίνεται μόνον, οὕτως εἰπεῖν, ἤδη ἐν τῇ τοῦ *Καίσαρος* περιγραφῇ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γαλατικοῦ λαοῦ. Ὡς τὸ δηλητήριον τῆς κυνώδος λύσσης, οὕτω καὶ τὸ φαρμάκιον τοῦ Σωβινισμοῦ διέτρεξε μακρὸν στάδιον ἐπωάσεως. Νῦν δὲ ἰδοὺ «ἡ λυσσώδης μανία»· ἀλλ' ὁ γενναῖος γερμανικὸς μανδρόσκυλλος δὲν φοβεῖται τὸν μωρὸν λύκον τῶν Ἀρδεννῶν.

Οἱ Γερμανοί, Ἑλβετοί, Ἰταλοί, Βέλγοι, Ὁλλανδοί, Σκανδιναυοί, Ἄγγλοι, Ἀμερικανοὶ θεωροῦσι πολιτισμὸν τὴν κατάστασιν, καθ' ἣν ἕκαστος λαὸς διαγωνίζεται μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων εἰς τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης, καθ' ἣν ἕκαστος ἐπιδιώκει διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῶν διανοητικῶν ἐνεργειῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ συνάμα ὑπὲρ ὅλων τὸν σκοπὸν τῆς ὑψίστης καὶ ἀνθρωπίνως ἐπιτευκτῆς δυνάμεως καὶ εὐημερίας, ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀνοιγομένης ὁδοῦ ἔμφρονος κατακυριεύσεως τῆς φύσεως. Πῶς δὲ μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἐθνικῶν εὐχῶν ἐν τοιαύτῃ κοινωνίᾳ δύναται ἔτι νὰ ἐκραγῇ πόλεμος, εἶναι τῷ ὄντι παρατηρήσεως ἄξιον. Φαίνεται ὡς ἂν ἔμελλεν αὕτη ν' ἀναβαίνῃ ἀδιακόπως καὶ πάντοτε ταχύτερον ἐπὶ τοῦ διαγεγραμμένου δρόμου εἰς ἔτι ἀνέλπιστα ὕψη τῆς εὐτυχίας καὶ τοῦ πλούτου.

Εἰς ταύτην τὴν ὁμόφρονα καὶ ἥμερον οἰκογένειαν τῶν λαῶν δὲν ἁρμόζει ἡ σημερινὴ Γαλλία. Καυχᾶται μὲν ὡς ἡγουμένη τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἀπατᾶται μ' ὅλην τὴν λάμψιν τῆς πρωτευούσης της, μ' ὅλην τὴν ἐπιστήμην, τέχνην καὶ βιομηχανίαν της, τὴν πολυτέλειαν καὶ κομψότητά της. Διότι ὑστέρησε νὰ συμβαδίσῃ τὸ μέγα βῆμα, ὅπερ κατὰ τὴν παροῦσαν πεντηκονταετηρίδα ἔφερεν ὅλους σχεδὸν τοὺς ἄλλους λαοὺς εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἀληθοῦς ἀποστολῆς των. Ὀνειρεύεται ἔτι ἐπιληπτικῶς πολεμικὴν δόξαν καὶ κατακτήσεις. Ἑπομένως κατὰ τὴν ἔννοιαν ἡμῶν οἱ Γάλλοι δὲν εἶναι λαὸς πεπολιτισμένος. Ἡ παλαιὰ κελτικὴ ἀγριότης, ἥτις καταστρέφει τὴν Ἰρλανδίαν, κρύπτεται καὶ εἰς τὸ αἷμα αὐτῶν. Ὑπῆρχέ ποτε εὐγενής τις λαὸς τῶν Γάλλων, ἐφ' ὃν τὸ βλέμμα τῶν ἄλλων λαῶν ἐστηλόνετο συχνάκις μετὰ θαυμασμοῦ, ὅστις εἰς πολλὰ πράγματα ἐδύνατο ν' αὐτοκαλεῖται διδάσκαλος καὶ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος. Τί ἔγεινεν ἐκεῖνος; Παρὰ τοῖς εἰρηνικοῖς ἐμποροπλοιάρχοις κακότροπος χωριστὰ πλέων πειρατής, ὅστις εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἀναπεταννύει ἴσως τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν εἰς προσβολήν· ἐν μέσῳ ἀφθόνως καλλιεργημένων ἀγρῶν ἡφαίστειον ὄρος πάντοτε ἀνήσυχον, ἐκ τοῦ λέβητος τοῦ ὁποίου καθ' ἑκάστην δύναται νὰ ἐκχυθῇ πανταχόσε ἡ λάβα. Ἰδοὺ ἡ σημερινὴ Γαλλία παρὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Ὅ,τι συνεισέφερον ἀπὸ εἰκοσαετίας οἱ Γάλλοι εἰς τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ δὲν συγκρίνεται μὲ τὴν βλάβην, ἣν ἐπέφερον συνάμα κατ' αὐτοῦ διὰ τοῦ Σωβινισμοῦ. Παραλείπομεν τὴν δηλητηρίασιν τῆς δημοσίας ἠθικῆς διὰ τοῦ ἐμπυήματος δεσποτισμοῦ, ἱδρυμένου ἐπὶ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης, καὶ ὑποστηρίζοντος προθύμως περὶ ἑαυτὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην.

Ἀλλ' ἂς διοικῶνται, ὡς βούλονται, ἂς ἔχωσιν οἱονδήποτε πολιτικὸν σχῆμα θέλουσι, αὐτοκρατορίαν, μετρίαν ἢ ἐρυθρὰν δημοκρατίαν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συγκερασμένην βασιλείαν· ἓν μόνον πρέπει νὰ παύσῃ. Νὰ παύσῃ τέλος *πρέπει* ἡ ἀφόρητος ἐκείνη κατάστασις τῆς κοινῆς ἀβεβαιότητος ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Πρὸ παντὸς δὲ ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ ὀφείλομεν τέλος νὰ ἀσφαλισθῶμεν περὶ τοῦ ἐγγυτέρου καὶ πορρωτέρου μέλλοντός μας. Ἔχομεν σπουδαίας καὶ κατεπειγούσας ὑποθέσεις ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, καὶ εἴθε τέλος νὰ εἴδωμεν τοὺς καρποὺς τῆς ἐπιμελείας μας, ν' ἀπολαύσωμεν ἀνενοχλήτως τὴν πολλαπλασίασιν τῶν ἀγαθῶν μας, τὴν αὔξησιν τῶν πόρων μας, τὴν καθωράϊσιν τῆς ὑπάρξεώς μας, τὴν ἐπέκτασιν τῶν γνώσεών μας. Δὲν μᾶς ὑπολείπεται καιρός, χρήματα καὶ αἷμα πρὸς μάχας. Πρέπει τέλος νὰ γνωρίζωμεν, ἂν δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον καὶ δι' ἡμᾶς ἡμέρα ἀσφαλείας, ἂν ἡμεῖς, ὡς οἱ εἰρηνικοὶ πολῖται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς χειροκρατίας, καὶ οἱ ἄποικοι ἐπὶ ἀγρίων παραλίων, ὀφείλομεν πάντοτε νὰ ἐιμεθα ἕτοιμοι, νὰ μαχώμεθα ὑπὲρ τῶν πρώτων ὅρων τῆς πολιτικῆς μας ὑπάρξεως. Πρέπει νὰ μάθωμεν, ἂν δυνάμεθα νὰ διευθετήσωμεν τὰ τῆς οἰκίας μας, ὡς μᾶς ἀρέσκει, ἢ ἂν ὁ κακὸς γείτων δύναται νὰ ἐξακολουθῇ ἀπειλῶν ἡμᾶς μὲ τὰ πυσσωμένα στυπεῖα, ὅταν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου κτιρίου δὲν ἀρέσκει τι εἰς τὴν νοσηρῶς εὐῤῥέθιστον ὀρεξίν του.

Τοιαύτην σημασίαν, ὡς ἐλπίζω, θὰ ἔχῃ δι' ἡμᾶς, ὁ ἐκ τῆς ἡμετέρας μακροθυμίας ἀποσπασθεὶς παρὼν πόλεμος. Ὁ πόλεμος οὗτος πρέπει, ἐὰν ἡ Γερμανία δὲν θέλῃ νὰ καταπέσῃ βαθέως, νὰ περατωθῇ μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας. Εἶναι δ' ἐλπὶς ὅτι δι' αὐτοῦ καὶ ὁ γαλλικὸς λαὸς θέλει θεραπευθῇ ῥιζικῶς ἐκ τῆς οἰήσεως περὶ τῆς ὑπεροχῆς του, ἐκ τῶν φαντασιωδῶν ἀξιώσεών του, ἐκ τῆς θρασείας ἀλαζωνείας του, ἐκ τῆς ἀγρίας πολεμομανίας καὶ φιλοκτημοσύνης του, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐκ τοῦ σωβινισμοῦ. Θὰ μάθῃ καὶ αὖθις, ὅπερ φαίνεται νὰ ἐλησμόνησεν, ὅτι ἡμεῖς ἐν ἴσαις δυνάμεσιν ἐνικήσαμεν αὐτὸν πάντοτε ἐν τῷ πεδίῳ. Θὰ ἐννοήσῃ πόσον μωρὰ ἦτο ἡ ἰδέα του, ὅτι ἀρκεῖ ν' ἀπλώσῃ μόνον σπουδαίως τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ Ῥήνου ἵνα τὸν ἀποκτήσῃ. Θ' ἀναγκασθῇ μετὰ αἱματηρὰν τιμωρίαν νὰ μᾶς ἀνέχηται πλησίον του ὡς δύναμιν ἐφάμιλλον, καὶ θὰ χαρῇ, ἐὰν μετὰ τοσαῦτα βαρέα ἐγκλήματα δὲν φανῶμεν ἀδιάλλακτοι.

Καλλίτερον βεβαίως θὰ ἦτο, ἂν ἡ θεραπεία αὕτη τῶν Γάλλων ἀπὸ τοῦ σωβινισμοῦ ἐγίνετο διὰ τρόπου ἀναιμάκτου, διὰ τῆς βαθμιαίας προόδου εἰς τὸν ἀληθῆ πολιτισμόν, διὰ τῆς βελτίονος ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀπελευθερώσεως. Ἀλλ' ἔστω οὕτως. Ἀποδεικνύονται οἱ Γάλλοι ἀδιόρθωτοι; Πολὺ καλά! Τότε τάχιον ἢ βράδιον θὰ γεννηθῇ περὶ αὐτῶν ἐν φοβερᾷ σπουδαιότητι τὸ ζήτημα, ὅπερ πέραν τοῦ ὠκεανοῦ ἡ ἀγγλοσαξωνικὴ φυλὴ θέτει πρὸς τοὺς Ἐρυθροδέρμους: Θέλετε ν' ἀφήσετε τὴν ἀτραπὸν τοῦ πολέμου καὶ ἐν εἰρήνῃ μεθ' ὑμῶν νὰ καλλιεργῆτε τὸν βῶλον τῆς Εὐρώπης; Νὰ ἐξαλείψῃ μὲν τοὺς Γάλλους δὲν δύναται ἡ Εὐρώπη, ὡς ἐν ἀνάγκῃ ἡ Ἀμερικὴ τοὺς Ἐρυθροδέρμους. Ἀλλὰ δύναται νὰ τοὺς πασσαλάσῃ φοβερά· δύναται νὰ συμβῇ ὥστε καθὼς ἐξ ἠθικῆς κοινωνίας ἐκδιωγμένοι ἀδιόρθωτοι κακοῦργοι καὶ παλαισταὶ νὰ στρέψωσιν ἐν ἀπελπισίᾳ τὰ ὅπλα κατ' ἀλλήλων, καὶ ἐν διαρκῇ αἱματηρᾷ διαμάχῃ, ὑποδεδουλωμένος ὑπὸ τῶν ἱερέων ὁ γαλατορωμαϊκὸς κλάδος τῆς λατινικῆς φυλῆς ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Ἰβηρορωμαϊκὸν κατὰ τὴν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ταπείνωσιν.

Ἀπὸ τούτων τῶν θλιβερῶν καὶ ἐχθρικῶν εἰκόνων ἂς στρέψωμεν ἀκόμη, κύριοί μου, τὸ βλέμμα εἰς τὸ ἀρχόμενον δρᾶμα ὅπερ παρίσταται σήμερον ὁ γερμανικὸς λαός. Ὑπὸ μίαν βασιλικὴν σημαίαν ἐφορμήσεως ἵστανται κατὰ τοῦ κοινοῦ κληρονομικοῦ ἐχθροῦ πολλὰ γερμανικὰ φῦλα, ὅσα οὐδέποτε συνεξεστράτευσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς παλαιᾶς γερμανικῆς λαμπρότητος. Οἱ παρὰ τὸν Σηκουάναν πολιτικοὶ ἄνδρες δύνανται λίαν ἐπιτυχῶς νὰ προκαλῶσι μεταξὺ τῶν ἀμαθῶν χωρικῶν δόγματα τοῦ δήμου (plebiscitum) μ' ὅλα τὰ ἐπιζητηθέντα ἀποτελέσματα, ἀλλὰ περὶ τῶν γερμανικῶν πραγμάτων εἶναι ὅλως ἀποτετυφλωμένοι. Ἤλπισαν εἰς τὴν παρασπόνδησιν καὶ ἀποστασίαν. Ἀλλ' ὡς ἀπάντησις τοῖς ἐδόθη μία πρόσκλησις ἐξοπλισμοῦ ἀπὸ τῶν θαλασσοπλήκτων ἀμμωδῶν πεδιάδων τῆς κιμβρικῆς χερσονήσου, ἧς αἱ σταθεραὶ καρδίαι καὶ οἱ ἰσχυροὶ βραχίονες ἐγκαίρως ἐγένοντο ἡμέτεροι, ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἀκροπόλεως τῆς γερμανικῆς δυνάμεως καὶ γερμανικῆς σοφίας ἐν τῇ ἀποτάτῃ βορειοανατολικῇ χώρᾳ ἕως ἐκεῖ, ὅπου γερμανικὴ ἀκρώρεια κατοπτρίζεται ἐν τῇ Βασιλικῇ λίμνῃ (Königssee) καὶ ἕως ἐκεῖ ὅπου τὰ ἔλατα τοῦ Μαύρου Δάσους (Scwazwald) βλέπουσιν εἰς τὴν μεταῤῥήνειον ἄλλοτε γερμανικὴν χώραν. Ἀποκεκαθαρμένη εἶναι ὡς ἄχυρον ἐν καταιγίδι ἐκείνη ἡ μισητή, ἡ ἐκ τῆς εἰρηνοφιλίας μας ἐκβιασθεῖσα γραμμὴ τοῦ Μήνου. Καὶ αὐτὰ τὰ γειτονικὰ καὶ ἐξωτερικῶς μόνον ἀπεζενωμένα τοῦ ἔθνους φῦλα, ἅπερ ἐθνικὴν ἀποστολὴν ἔχουσι νὰ φέρωσι τὸν γερμανικὸν πολιτισμὸν κάτω τοῦ Δουνάβεως, ἀποδεικνύουσι σήμερον ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ συνοχὴ δὲν γνωρίζει πολιτικοὺς περιορισμούς, καὶ σχεδὸν ἐντρεπόμεθα, ἡμεῖς οἱ νεωστὶ ἀναγκασθέντες νὰ τοὺς πολεμήσωμεν, διὰ τὴν ἀνέλπιστον θερμότητα τῶν ἀδελφικῶν φρονημάτων των. Τέλος καὶ παρ' αὐτῶν τῶν μυρίων, οἵτινες ἑκουσίως ἀποξενωθέντες τὴν πατρίδα διατηροῦσι πέραν τοῦ ὠκεανοῦ καρδίαν γερμανικήν, φέρει ἡμῖν ὁ θαυμάσιος κάλως καθ' ἑκάστην ἀγγελίας ἐνόπλου συμμετοχῆς, ἐνθουσιώδους ὁμοφωνίας, ἀξιαγαπήτου βοηθείας. Μάτην προσπαθεῖ ὁ ἐχθρὸς, ὀνομάζων πάντοτε μόνον τὴν Πρωσσίαν ὡς πολέμιόν του, νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸ ἰδιαίτερον μῖσος τῶν ὑπηκόων του κατὰ τῶν νικητῶν τοῦ Βατερλὼ, καὶ ν' ἀπατήσῃ ἑαυτὸν καὶ ἄλλους, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος εἶναι γερμανικὸς ἐθνικὸς πόλεμος. Διὰ κοινοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης κεχυμένου αἵματος ἐπισφραγίζεται ἡ γερμανικὴ ἑνότης ἀσφαλέστερον ἢ δι' ὅλων τῶν συνθηκῶν, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ *γερμανικοῦ πολέμου* νικηφόρους ἐπανερχομένους συστρατιώτας οὐδεὶς ἐξωτερικὸς ἐχθρὸς θέλει ἰδεῖ ποτε πάλιν μεμονωμένους ἢ καὶ ἐπὶ ἀντιθέτων στρατοπέδων ἐν τῇ μάχῃ.

Ναὶ, ταῦτα πάντα ἀπὸ δεκατεσσάρων ἡμερῶν εἰς χίλια μέρη χιλιάκις καὶ παντοιοτρόπως ἐλέχθησαν. Τὸ γινώσκουσιν ἤδη καὶ ἀρχίζουσιν ν' ἀηδιάζωσι τὴν ἐπανάληψίν των. Ἀλλ' ὄχι! Καθὼς περὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ λέγεται ὅτι, καθ' ὅσον ἀκούεται ὁλονὲν ἀναζωπυρεῖ τὴν καρδίαν τοῦ πιστοῦ, ὡς ἡ εὐφραίνουσα μελῳδία, οὕτω καὶ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ κορεσθῶμεν ἀκούοντες τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην. Καὶ αὐτοὶ οἱ νέοι πρέπει νὰ θεωρῶνται εὐτυχεῖς, εἴτε νικήσωσιν εἴτε ἀποθάνωσιν, ὅσοι ἀπέρχονται εἰς τὸν πόλεμον· ὅλον μάλιστα τὸ ὕψος τῆς παρούσης στιγμῆς δὲν δύνανται οὗτοι νὰ αἰσθανθῶσι τόσον βαθέως ὅσον ἡμεῖς, ὧν ἡ μνήμη φθάνει μέχρι τῶν ἡμερῶν τῆς ὀλιγοψυχίας καὶ καταισχύνης.

Ἠρώτησαν διατὶ τὸ ἀνώτερον τοῦτο σχολεῖον ὡς πολλὰ ἄλλα σωματεῖα δὲν ἔδωκε δημόσιόν τι δεῖγμα τῆς μετοχῆς, ἣν λαμβάνει εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν;

Μόνον μετοχὴν νὰ λάβωμεν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν ἡμεῖς; Ἡμεῖς, τὸ Βερολιναῖον Πανεπιστήμιον, νὰ δώσωμεν διαβεβαίωσιν τῶν φρονημάτων μας; Ἡμεῖς, ὧν ὁ βίος ἀνήκει εἰς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἐλευθερίαν, τὸ αἰώνιον ἐν τῷ μεταβλητῷ, νὰ δηλώσωμεν ῥητῶς, ὅτι ἀποστρεφόμεθα τὰ ψεύδη, τὴν τυραννίαν, τὸν ἐμπαιγμὸν παντὸς ὑψηλοῦ, εὐγενοῦς ἁγίου; Ἡμεῖς, ἐν τῇ ἰδέᾳ τῶν ὁποίων ἡ Γερμανία πάντοτε ὑπῆρξε μία, νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ὁμοθυμίαν μας εἰς τοῦτο, ὅτι νῦν πράγματι ἐγένετο μία; Ἡμεῖς, ἱδρυθέντες ποτὲ ὡς πνευματικὸς προ-

μαχῶν κατὰ τοῦ θανασίμου ἐχθροῦ τῆς γερμανικῆς φυλετιότητος, τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, νὰ κηρύξωμεν ὅτι συμμετέχομεν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ κληρονόμου τῆς πολιτικῆς του; Ἂν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως οὐδένα ἄλλον στοχασμὸν ἔχομον ἢ πόλεμον, πόλεμον, πόλεμον· πόλεμον μὲ τὴν μάχαιραν, πόλεμον μέχρι τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματος, μέχρι τοῦ τελευταίου ταλλήρου κατὰ τοῦ περιπλανωμένου τούτου ψεύδους, τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας, κατὰ τούτου τοῦ ἀνηθίκου καὶ παρεσπόνθου λαοῦ τῶν Γάλλων; Εἴθε νὰ ἐδυνάμεθα ν' ἀπολύωμεν καθ' ἑκάστην στίφη τῶν φοιτητῶν μας εἰς πόλεμον ἢ ἐπικουρίαν, εἴθε νὰ ἐδυνάμεθα νὰ συνεισφέρωμεν καὶ διὰ τῶν σωμάτων, ὡς διὰ τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας, διὰ τοῦ λόγου, τῶν συγγραμμάτων, τῶν ὀργανισμῶν, ἓν κερμάτιον εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα. Προσμένει τις παρ' ἑνὸς τάγματος τῆς σωματοφυλακῆς νὰ πιστώσῃ τὴν ἀφοσίωσίν του; Ἔστω, τὸ Βερολιναῖον Πανεπιστήμιον, ἐστρατοπεδευμένον ἀπέναντι τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων, εἶναι διὰ τοῦ ἐγγράφου τῆς συστάσεώς του τὸ πνευματικὸν τάγμα τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ οἴκου τῶν Ὁενσολλέρνων.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκούντως εἰρημένα. Μετὰ καρδίας δὲ βαρυθύμου χωριζόμεθα, κύριοί μου, τὴν φορὰν ταύτην ἀπ' ἀλλήλων. Διακοπαὶ ἐπέρχονται, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ τῶν ἡμετέρων προσφιλῶν συνομιλητῶν οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπανέλθωσι. Καὶ ἐκτὸς τῆς μαύρης μαρμαρίνης πλακὸς ἐκ τῶν ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως πολέμων ἔμελλεν ὁ γερμανικὸς πόλεμος ν' ἀπαιτήσῃ καὶ ἄλλο θλιβερὸν ὁμοίωμα.

Θὰ νικήσωμεν· οὐχὶ διότι ἔχομεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ δίκαιον, διότι πλεῖστα θλιβερὰ παραδείγματα παρέχει ἡ ἱστορία, ὅτι τὸ δίκαιον δὲν προστατεύει πάντοτε κατὰ τῆς βίας. Ἀλλὰ θὰ νικήσωμεν, διότι ἐν τῇ ἐξωτερικῶς ὁμοίᾳ φαινομένῃ δυνάμει ἀντιτάσσομεν κατὰ πολιτικοῦ συστήματος, ὅπερ κατατρώγει ὁ καρκῖνος, κατὰ ἔθνους ἠθικῶς ὑπεσκαμμένου, τοῦ ὁποίου τὸ αἷμα παροδικῶς θερμαίνει τὸ φιλάρπαγον καὶ φιλοπόλεμον, σταθερὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ πρόθυμον αὐταπάρνησιν λαοῦ ἀνεγειρομένου μὲ τὴν ἀκατάβλητον ἰσχὺν τῆς νεότητος ὡς νεογνόν, ὅςις ἔχει ἀκράδαντον ἀπόφασιν νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα καὶ τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας του.

Καὶ οὕτω ζήτω ὁ γερμανικὸς στρατός! Ζήτω ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Γουλλιέλμος—Καίσαρα τῶν Γερμανῶν δὲν πρέπει νὰ τὸν ὀνομάζωμεν, καὶ ἴσως πλέον δὲν θὰ τὸ πράξωμεν, ἀφ' ὅτου τὸ ὄνομα Caesar ἐμολύνθη διὰ τοιούτων ἀνοσιουργιῶν ὑπὸ τοῦ οἴκου τῶν Βοναπαρτῶν. Ἂς ἀποῤῥίψωμεν λοιπὸν ὄνομα λατινικῆς καταγωγῆς, καὶ λαμβάνοντες ἐκ τῆς γερμανικῆς ἀρχαιότητος ἂς ἀνακράξωμεν.

Ζήτω ὁ βασιλεὺς Γουλλιέλμος ἡγεμὼν (herzog) τῶν Γερμανῶν!

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Γ. Ε. Α).

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΩ.

Ὡς συνέχειαν τῶν ὑπ' ἐμοῦ προεκδοθεισῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κῶ [1]), ἐκδίδωμι νῦν καὶ τὰς ἑξῆς τρεῖς, νεωστὶ ἀνακαλυφθείσας, ὧν ἀπόγραφον φιλοτιμίᾳ περιουσίᾳ ἀπέσταλκέ μοι ἐκεῖθεν ὁ ἄριστος φίλος Δημήτριος Πλατανίστης.

Α'.

ΕΔΟΞΕΤΑΙΒΟΥΛΑΙΚΑΙΤΩΙΔΑΜΩΙΔΙΑ
ΓΟΡΑΣΚΛΕΥΧΙΟΥΕΙΠΕΕΠΕΙΔΗΘΗΡΩΝ
ΒΟΥΔΑΣΤΡΑΤΟΥΤΥΡΙΟΣΑΝΗΡΑΓΑΘΟΣ
ΕΣΤΙΠΕΡΙΤΟΝΔΑΜΟΝΤΟΝΚΩΙΩΝΚΑΙ
5 ΕΜΠΑΣΙΤΟΙΣΚΑΙΡΟΙΣΧΡΕΙΑΣΔΙΑΤΕΛΕΙ
ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΣΠΑΣΙΚΩΙΟΙΣΔΕΔΟΧΘΑΙ
ΤΩΙΔΑΜΩΙΕΠΑΙΝΕΣΑΙΤΕΑΥΤΟΝΚΑΙΗ
ΜΕΝΠΡΟΞΕΝΟΝΤΑΣΠΟΛΙΟΣΤΑΣΚΩΙ
ΩΝΚΑΙΕΚΓΟΝΟΥΣΗΜΕΝΔΕΑΥΤΟΙΣΕΣ
10 ΠΛΟΥΝΚΑΙΕΚΠΛΟΥΝΚΑΙΕΜΠΟΛΕΜΩΙ
ΚΑΙΕΝΕΙΡΑΝΑΙΑΣΥΛΕΙΚΑΙΑΣΠΟΝΔΕΙ
ΚΑΙΑΥΤΟΙΣΚΑΙΧΡΗΜΑΣΙΤΟΙ . . . . . .
ΤΑΙΜΙΣΘΩΣΑΝΤΩΑΝΑΓΡ . . . . . .
ΠΡΟΞΕΝΙΑΝΕΣΤΑΝΣΤ. . . . . .
15 . . ΙΤΟΠΕΡΩΙΤΩΝ . . . . . .

Ἔδοξε ταῖ βουλαῖ καὶ τῶι δάμωι. Διαγόρας Κλευχίου εἶπε· ἐπειδὴ Θήρων Βουδαστράτου, Τύριος, ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι περὶ τὸν δᾶμον τὸν Κώιων, καὶ
5 *ἐμ πᾶσι τοῖς καιροῖς χρείας διατελεῖ παρεχόμενος πᾶσι Κώιοις, δεδόχθαι τῶι δάμωι ἐπαινέσαι τε αὐτὸν καὶ ἦμεν πρόξενον τᾶς πόλιος τᾶς Κώιων, καὶ ἐγκόνους· ἦμεν δὲ αὐτοῖς ἔς-*
10 *πλουν καὶ ἐκπλουν, καὶ ἐμ πολέμωι, καὶ ἐν εἰράναι, ἀσυλεὶ καὶ ἀσπονδεί, καὶ αὐτοῖς καὶ χρήμασι τοῖ]ς ? . . . . . ται μισθωσάντω· ἀναγρ]άψαι δὲ τὰν προξενίαν ἐς τὰν στ[άλαν τὰν λιθίναν ?*
15 *τὰν ἐν] τ[ῶ]ι ἱερῶι τῶν [Δυώδεκα θεῶν ?*

[1]) Ἴδε «Πανδ.» τόμ. ΙΘ', σελ. 41 ἐφ., καὶ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. περιόδ. Β', τεῦχ. ΙΔ, Νοεμβρ. 1863, σελ. 266, ἀριθ. 240.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὅπερ ἅμ' ἀνευρεθὲν ἐνεκτίσθη εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ κατὰ τὸν *φόρον* (ἀγορὰν) τῆς πόλεως οἴκου τοῦ Γεωργίου Θυμανάκη, ἔστι κεχαραγμένον ἐπὶ στήλης λίθου λευκοῦ μήκους 0,30, πλάτους 0,35· τὰ δὲ γράμματα τοῖς τῶν μακεδονικῶν χρόνων εἰσὶν ἐοικότα.—Οὐκ οἶδα εἴ που καὶ ἄλλοθι ἀπαντᾷ τὸ ἐν στίχῳ 1 κύριον ὄνομα *Κλεύχιος* (=Κλεόχιος, δωρικῇ συναιρέσει· τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ γνωστοῦ Κλέοχος), ὥςπερ καὶ ἐν τῷ στίχῳ 3 *Βουδάστρατος*. Σημειώσεως δ' ἐστὶν ἄξιος ὁ ἐν στίχῃ 13 τύπος τοῦ γ' πληθυντικοῦ προσώπου προστακτικῆς: *Μισθωσάντω*, ἄνευ τοῦ ληκτικοῦ *ν*, ὃς καὶ ἐν ἄλλοις κωμακαῖς καὶ δελφικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ, οἷον παρὰ Ῥοσσίῳ: *Ἐόντω, Θυόντω* (δις), *Ἀποδιδόντω, Παρεχόντω*[2]) Ἴσως δὲ καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ πρώην ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἀναπληρωθέντα: *Ζαμισώντω*[ν] καὶ *Μισθωσάντω*[ν], ἄνευ τοῦ *ν* κἀκεῖ ἐγέγραπτο [3]). Ἐπειδὴ μέντοι εὕρηται ὁ αὐτὸς τύπος καὶ διὰ τοῦ ληκτικοῦ *ν* γεγραμμένος, ὡς: *Ἐπισκευαζόντων, Ἐπιμελέσθων*[4]), *Ἀφέσθων*[5]), ὑποληπτέον μοι δοκεῖ, ὅτι ἐξ ἰδιώματος τοῦ παρὰ Κῴοις καὶ Φωκεῦσι δωρισμοῦ ἀπεβάλλετο ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ *ν* ἀδιαφόρως. — Τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ λελωβημένα ἀνεπλήρωσα οὐκ αὐτογνωμόνως, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων δύο ἐπιγραφῶν τῆς νήσου τὴν εἰκασίαν ἀρυσάμενος, ἀφ' ὧν μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχεν αὐτόθι, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἱερὸν τῶν *Δώδεκα θεῶν*, ὃ καὶ μονολεξεὶ *Δωδεκάθεον ἐκαλεῖτο*[6]).

Β'.

ΦΙΛΗΡΑΤΟΣΑΡΙΣΤΕΙΔΑΒΑΣΙΛΕΩΣΚΑΥΝΟΥ
ΤΟΥΘΕΟΥΠΡΟΣΤΑΞΑΝΤΟΣΤΟΙΕΡΟΝΙΔΡΥΣΑΤΟ

Φιλήρατος Ἀριστείδα Βασιλέως Καύνου,
τοῦ Θεοῦ προστάξαντος, τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο.

Εὕρηται παρὰ τὴν τουρκικὴν συνοικίαν *Ποζουκτά*, κατὰ τὴν τοποθεσίαν *Μαγγανοπήγαδον*, ἐπὶ λίθου λευκοῦ μήκ. 0,32, πλ. 0,60, πάχ. 0,42· τὰ δὲ γράμματα αὐτῆς τοῖς τῶν ὑστέρων μακεδονικῶν ἐοίκασι χρόνων.—Ἡ Καῦνος ἦν πόλις παράλιος τῆς Καρίας κατὰ τὴν τῶν Ῥοδίων περαίαν, ἧς ἡ κτίσις τοιάνδε ἔσχεν ἀρχήν: Μιλήτου (τοῦ τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ πόλιν ἐν τοῖς παραλίοις τῆς κάτω εἴτε μικρᾶς Ἀσίας κτίσαντος) καὶ Κυάνης, ἢ κατ' ἄλλους, Εἰδοθέας, γίγνονται παῖδες δίδυμοι Καῦνος καὶ Βυβλίς. Ἡ μὲν οὖν Βυβλὶς τοῦ ἀδελφοῦ ἐρασθεῖσα φράζει αὐτῷ τὸν ἔρωτα· ὁ δὲ τὸ μύσος φεύγων καὶ πλανώμενος φθάνει εἰς Λυκίαν. Κἀκείνη μὲν τοῦ ἔρωτος ἀποτυχοῦσα ἀνεῖλεν ἑαυτήν, ἡ, κατὰ τὸν μῦθον, μετεβλήθη ὑπὸ τῶν νυμφῶν εἰς τὴν ὁμώνυμον πηγήν· ὅθεν εἴρηται καὶ ἡ παροιμία: *Καύνιος ἔρως*, ἐπὶ τῶν ἀθέσμως ἐρώντων, εἴτε μὴ κατορθουμένων ἐπιθυμιῶν. Καύνῳ δὲ ἡ ναῖς Προνόη τοῦ ποταμοῦ ἀναδῦσα τὰ τῇ Βυβλίδι συμβάντα λέγει, καὶ πείθει αὐτὸν τὴν βασιλείαν τῆς χώρας λαβεῖν. Γεννᾷ τοίνυν ὁ Καῦνος ἐκ τῆς Προνόης Αἰγιαλόν, ὃς καὶ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν, ἤθροισε τὸν σποράδην οἰκοῦντα λαὸν, καὶ πόλιν ἔκτισεν ἐν τῷ ποταμῷ Κάλβει μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, Καῦνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ὀνομάσας[7]). Ἡρόδοτος δὲ περὶ τῶν πρώτων τῆς Καύνου οἰκητόρων οὕτω φησίν: «*Οἱ δὲ Καύνιοι αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοί, εἰσί· αὐτοὶ μέν τοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. Προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχει ἀτρεκέως διακρῖναι· νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν*»[8]). Καὶ Στράβων δὲ ταῦτα λέγει: «*Φασὶ δ' αὐτοὺς* [τοὺς Καυνίους] *ὁμογλώττους μὲν εἶναι τοῖς Καρσὶν, ἀφῖχθαι δ' ἐκ Κρήτης, καὶ χρῆσθαι νόμοις ἰδίοις*»[9]). Ἦν δὲ ἡ πόλις κατὰ τὴν θερινὴν καὶ μετοπωρινὴν ὥραν δυσάερος διά τε τὰ καύματα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὡρίων καρπῶν. Ὅθεν καὶ Στρατόνικος ὁ κιθαριστὴς, ἀνὴρ μέγα παρὰ τοῖς πάλαι φημιζόμενος ἐπὶ τῷ χαριεντίζεσθαι οὐχ ἧττον ἢ ἐπὶ τῷ κιθαῳδεῖν, ἰδὼν ἐπιμελάνως [ἐκ διορθώσεως τοῦ Κοραῆ ἀντί: *ἐπιμελῶς*] χλωροὺς τοὺς Καυνίους, τοῦτ' εἶναι ἔφη τὸ τοῦ Ποιητοῦ:

Οἴη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν[10])

Μεμφομένων δ' αὐτῷ τῶν Καυνίων, ὅτι τὴν πόλιν αὐτῶν ἔσκωπεν ὡς νοσερὰν, ἔτι πλέον ἀστεϊσάμενος· «*Ἐγὼ*, ἔφη *ταύτην θαῤῥήσαιμ' ἂν λέγειν νοσερὰν, ὅπου καὶ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσιν!*»[11]). Ἐντεῦθεν ἦν Πρωτογένης ὁ ἐν ζωγράφοις διαβόητος, οὗ τὰ ἔργα διὰ θαύματος ἤγοντο τοῖς πάλαι, καὶ

[2]) Inscription. græce ined. fasc. III, σελ. 46,51,52.—Πρβλ. καὶ fasc. I, σελ. 28,30,32.

[3]) Πανδ. ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 43—44, ἐπιγρ. Δ' καὶ Ε'.

[4]) Inscription. αὐτ., σελ. 51.

[5]) Πανδ. αὐτ., ἐπιγρ. Ἐ.

[6]) Ἴδε Inscription. αὐτ., σελ. 45.—Τοῦ αὐτοῦ Archäologische Aufsätze, συλλογ. Β', σελ. 392. — Πανδ. αὐτ., σελ. 24, ἐπιγρ. Β' καὶ Γ'.

[7]) Ὅρα περὶ τοῦ δυστυχοῦς τῶν ἀδελφῶν τούτων ἔρωτος Κόν. Διήγ. Β', παρὰ Φωτίῳ Βιβλιοθ. ρπς'.—Παρθεν. Ἐρωτ. παθημ. ιά.—Ἀντων. Λιθερ. Μεταμορφ. λ'.—Ὀβιδ. Μεταμορφ. IX, 11. —Τῆς δ' αὖ παροιμίας μέμνηνται Ἀριστοτ. Ῥητορ. Β', κέ.—Διογεν. Παροιμ. Ε, 71.—Στέφ. Βυζ., Ἡσύχ., Σουΐδ. ἐν λέξ.—Εὐστάθ. εἰς Διον. Περιηγ. ς. 533.

[8]) Δ, ροβ'.

[9]) ΙΔ', 6'. § 3 Κορ.

[10]) Ἰλ. Ζ, ς. 146.

[11]) Στράβ. αὐτ.—Οὕτως ἔπαιξε, φησὶν ὁ αὐτὸς Γεωγράφος [ΙΓ', ά. §. 57], καὶ εἰς τὸ τῆς Ἀσσου ὄνομα, τρωϊκῆς πόλεως ἐρυμνῆς καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ λιμένος ἀνάβασιν ὀρθίαν καὶ μακρὰν ἐχούσης, τὸ ὁμηρικὸν παρῳδήσας·

μάλιστα ὁ ἐν Ῥόδῳ ἀνακείμενος Ἰάλυσος, ἔτεσιν ἑπτὰ συντελεσθείς[42]). Ἐπηνοῦντο δὲ καὶ τὰ αὐτόθεν σῦκα[13]), Μέχρι δὲ τίνος διέμεινεν ἡ πόλις αὐτόνομος, καὶ εἰ κατὰ διαδοχὴν ἐξ ἀρχῆς ἐβασιλεύετο, τοῦτο οὐκ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν ὁ παμφάγος χρόνος. Τὸ δὲ βέβαιόν ἐστιν, ὅτι τῇ αὐτῇ τοῖς ἄλλαις παραλίοις πόλεσι τῆς Καρίας τύχῃ ἐχρήσατο κατὰ καιροὺς καὶ αὕτη, ὁτὲ μὲν ὑπὸ Πέρσαις, ὁτὲ δ' ὑπ' Ἀθηναίοις, ἄλλοτε δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίοις, καὶ πάλιν αὖ ὑπὸ Πέρσαις γενομένη[14]). Ἐνῷ δὲ χρόνῳ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐστρατεύετο, κατεῖχεν αὐτὴν μετὰ καὶ ἄλλων τῆς Καρίας πόλεων Ὀροντοβάτης ὁ Πέρσης, ὃν μάχῃ μεγάλῃ νικήσαντες Πτολεμαῖος καὶ Ἄσανδρος οἱ Ἀλεξάνδρου στρατηγοὶ ἐκεῖθεν ἐξέβαλον[15]). Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, Καρίας ἄρχειν Κάσανδρος ἐπετάχθη[16]). Ἔπειτα μέντοι Ἀσάνδρῳ ὑπ' Ἀντιπάτρου ἐδόθη[17]), (ἴσως μετὰ τὸ ἀναῤῥηθῆναι τὸν Κάσανδρον ἐπὶ τὸν τῆς Μακεδονίας θρόνον). Ἄτταλος δὲ ὁ τῆς κατ' Ἀντιπάτρου στάσεως ἐν τοῖς πρώτοις ταττόμενος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐπιθέσθαι Κνίδῳ καὶ Καύνῳ καὶ Ῥοδίοις ἐπιχειρήσαντες, ὑπὸ Ῥοδίων καρτερῶς ἀπεκρούσθησαν, Δημαράτου ναυαρχοῦντος αὐτοῖς[18]). Ἀντιόχου δ' αὖ τοῦ μεγάλου εἰς πόλεμον καταστάντος Ῥωμαίοις, Λυκίαν τε καὶ Καρίαν ἡ τῶν Ῥωμαίων βουλὴ ὑποτελεῖς εἶναι Ῥοδίοις ἔδωκεν[19]). Οἱ μέντοι Καύνιοι ἀποστάντες τῶν Ῥοδίων καὶ τῶν Ῥωμαίων κριθέντες ἀπελήφθησαν πάλιν· τότε δὴ καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνι ὁ κατὰ Καυνίων συνετέτακτο λόγος[20]). Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων πάλιν ἀφείθησαν[21]). Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ Πομπηΐου ἧτταν Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος βασιλέως τοῦ Πόντου, καὶ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν (63 π. Χ.), Ῥωμαῖοι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καταλύσαντες, ἄλλας τε πολλὰς ὑπηγάγοντο ἀσιάτιδας ἐπαρχίας καὶ δὴ καὶ τὴν Καρίαν, ὑπηκόους εἶναι σφίσιν[22]).

Πλὴν ἀλλ' ἐν τούτοις τί εἴπῃ τις περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευομένου *βασιλέως Ἀριστείδου*; Ἔμοιγε οὖν εἰκάζειν ἔπεισιν, ἐκπεπτωκότα αὐτὸν τῆς ἀρχῆς (καὶ πιθανῶς, ὅτε ἡ Καῦνος ὑπὸ Ῥωμαίων ἐδόθη Ῥοδίοις), πρὸς Κῴους καταφυγεῖν καὶ τὸν βίον ἐκεῖ καταλῦσαι. *Φιλῃράτῳ* δὲ τῷ παιδὶ περὶ τῆς πατρῴας χρηστηριαζομένῳ ἀρχῆς ἀνελεῖν τὸν θεὸν τὸ οἰονδηποτοῦν ἐν τῇ νήσῳ ἱδρύσασθαι ἱερόν.

Ὑψίστατο δ' ἔτι ἡ Καῦνος κατὰ τὴν ἕκτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα· μνημονεύεται γὰρ ἐν τῷ Ἱεροκλέους Συνεκδήμῳ, τεταγμένη οὖσα ὑπὸ τὸν τῆς Λυκίας *κορσουλάριον*[23]). Εἰ δ' ὑπολάβοι τις διεφθαρμένην εἶναι τὴν ἐν τῇ *Ἐκθέσει τῆς τῶν πατριαρχικῶν θρόνων τάξεως* τῇ ἐν ἔτει 6391 († 883) γενομένῃ, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ Φωτίου πατριάρχου, φερομένην γραφήν: *Ὁ Κάννου ἤτοι τῆς Ἀλείας* (τέτακται δ' ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λυκίας), ἀντὶ: *Καύνου*, δῆλον ὅτι καὶ ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐσώζετο ἔτι ἡ πόλις αὐτή[24]). Ἡ δ' αὐτὴ γραφὴ: *Ὁ Κάννου*, καὶ δι' ἑνὸς *ν*: *Κάνου*, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τρισὶν ἄλλοις *Ἐκθέσεσι τῆς τάξεως τῶν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τελούντων μητροπολιτῶν τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων*[25])· ἀλλ' ἀδήλου ὄντος τοῦ καθ' ὃν συνετάχθησαν χρόνου, ἀμήχανον τεκμηριώσασθαί τι ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς ἐν τοῖς κατωτέροις χρόνοις ὑπάρξεως τῆς πόλεως.

Ὅτι δ' ἡ Καῦνος καλεῖται νῦν *Ῥόσα*, ὡς σημειοῦται Κοραῆς εἰς Στράβωνα (παρενεχθεὶς πάντως ὑπὸ τοῦ Μελετίου, οὕτω κἀκείνου σημειωσαμένου ἐν σελ. 469 τῆς κατ' αὐτὸν Γεωγραφίας), ἡ *Κωπὶ*, κατὰ τοὺς συντάξαντας τὰ τῶν κυρίων ὀνομάτων λεξικὰ, ἢ *Πεντεκκλησιαῖς*, ὡς Ῥήγας ὁ ἀείμνηστος Ἄνθιμός τε ὁ Γαζῆς ἐν τοῖς αὐτῶν γεωγραφικοῖς ἐσημειώσαντο πίναξι, τοῦτο οὐκ ἔχεται ἀκριβείας. Τῆς γὰρ πόλεως ταύτης τὰ ἐρείπια ὑπὸ πλείστων ἤδη ἀνεγνωρίσθησαν θαλασσοπόρων (φησὶν ὁ κατὰ τὴν εἰς τὴν κάτω Ἀσίαν περιήγησιν αὐτοῦ τὰ πάντα διακριβωσάμενος Γαλάτης Τεξιέρος), ὅπου νῦν εὐτελές τι κεῖται κωμύδριον *Δαλιὰν* τουρκοβαρβάρως καλούμενον, κατ' ἐπωνυμίαν ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Κάλβιος (τανῦν *Δαλαμὰν*) ποιηθέντος αὐτόθι ἰχθυοτροφείου (*Δαλιὰν* γὰρ ἰχθυοτροφεῖον μεθερμηνεύεται). Πᾶσαν μάλιστα περὶ τούτου ἀμφιβολίαν αἴρει καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ K.Hoskyn ἀνευρεθεῖσα αὐτόθι ἀρχαία ἐπιγραφὴ, ἐν ᾗ τὸ τῆς πόλεως διελαμβάνετο ὄνομα[26]).

Ταῦτα μὲν δὴ περὶ Καύνου, ἐκ τῶν ἐνόντων ἔχομεν λέγειν, παρεκβατικώτερον μὲν, ἴσως δ' οὐ πάντη εἰκαίως· ἄλλοι δὲ τὰ ἡμᾶς διαλανθάνοντα φιλοκρινείτωσαν.

Γ'.

ΘΕΟΙΣΠΑΤΡΩΟΙΣΥΠΕΡ
ΥΓΕΙΑΣΜΑΡΚΟΥΑΙΛΙΟΥ
ΣΑΒΕΙΝΙΑΝΟΥΥΙΟΥΠΟΛΕ
ΩΣΚΑΙΓΕΡΟΥΣΙΑΣΕΥΕΡ
ΓΕΤΑΣΠΑΤΡΙΔΟΣ

Θεοῖς πατρῴοις. Ὑπὲρ
ὑγείας Μάρκου Αἰλίου
Σαβειniανοῦ, υἱοῦ πόλε-
ως καὶ γερουσίας, εὐερ-
γέτα τᾶς πατρίδος.

Ἐπὶ λίθου λευκοῦ μήκ. 0,25, πλάτ. 0,35, πάχ. 0,27· τὰ δὲ γράμματα τῶν ῥωμαϊκῶν εἰσὶ χρόνων. Εὕρηται δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωάννου Περίδου.

Ἐκ Πάτμου, Σεπτεμβρίου φθίνοντος 1870.

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ τῆς πρώτης ἐν Ἀθήναις Ἑταιρίας τοῦ Λαοῦ ἡ Αὐτοβοήθεια. Ἀθῆναι 1870.

—

ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΤΙΜΙΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ. Δευτέρα ἐν Ἀθήναις Ἑταιρία τοῦ Λαοῦ. Ἀθ. 1870.

—

Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΚΗΦΗΣΙΑΣ. Πρώτη Ἑταιρία τοῦ ἐξοχικοῦ τῆς Ἀττικῆς Λαοῦ. Ἀθ. 1870.

—

Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ. Δευτέρα Ἑταιρία τοῦ ἐξοχικοῦ τῆς Ἀττικῆς Λαοῦ. Δανειστήριον.—Κτηνοτροφεῖον.—Σιδηρουργεῖον. Ἀθ. 1870.

—

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ. Ἑταιρία τῶν ἐγγάμων ἱερέων τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλληνικῆς φυλῆς.—Κυριακὰ Σχολεῖα.—Κοσμικοῦ κλήρου ἀνόρθωσις. Ἀθ. 1870.

—

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ἐγκριθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ Α. Μελᾶ. Ἀθ. 1870.

—

Γράφοντες πέρυσι περὶ τριῶν βιβλίων φιλοπονηθέντων πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἠθικὴν χειραγωγίαν τοῦ λαοῦ, ὠνομάσαμεν χαίροντες αἴσιον τὸ σύμπτωμα, διότι, πλὴν τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀγώνων τῆς *Ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ*, ἧς πολὺς μὲν ὁ ζῆλος, εὐτελεῖς δ' οἱ πόροι, ἐλαχίστη ἐγένετο ἡ ὑπὲρ τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ μέριμνα. Καὶ ἀληθῶς αἴσιον ὑπῆρξε τὸ σύμπτωμα, διότι ἔκτοτε πέντε τοιαῦται συνεκροτήθησαν ἐνταῦθα· ἡ ἐπικληθεῖσα *Αὐτοβοήθεια*, ἡ *Ἕνωσις τῶν τιμίων ἐργατῶν*, ἡ *Κοινότης τῆς Κηφησίας*, ἡ *Κοινότης τοῦ Ἀμαρουσίου* καὶ ἡ *Σύναξις τῶν Πρεσβυτέρων*. Ἔχουσι δὲ καὶ αἱ πέντε τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ τὴν αὐτὴν βάσιν· σκοπὸν μὲν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, τὴν τήρησιν τῆς προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ· βάσιν δὲ τὴν διὰ μικρῶν συνεισφορῶν κατάρτισιν χρηματικῶν κεφαλαίων, ἅτινα νὰ χρησιμεύωσιν εἰς δάνεια ἐπὶ εὐτελεῖ τόκῳ πρὸς τοὺς ἑταίρους, εἰς βοήθειαν τῶν ἀσθενούντων, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εἰς ἀπονομὴν μερίσματος πρὸς τοὺς μετόχους.

Πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας τὰ ἐκ τῶν τοιούτων ἑταιριῶν ἠθικά τε καὶ ὑλικὰ εὐεργετήματα κατὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, θέλει φανῇ ἀπίστευτον πῶς ἐξ ἐράνου ἡμισείας ἢ καὶ μιᾶς δραχμῆς καθ' ἑβδομάδα, εἶναι δυνατὸν νὰ συγκροτηθῇ ποσότης ἱκανὴ νὰ ἐπαρκῇ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ ἐκείνου. Ἀλλ' ὁ συντάξας τὰ καταστατικὰ, προβλέπων τὴν ἔνστασιν, ἔλαβε τὴν πρόνοιαν νὰ φέρῃ παραδείγματα ἐκ Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας, ὅπου ἑταιρίαι ἐντός τινων ἐτῶν, ἐκ σμικρῶν ὡς καὶ ἐνταῦθα ὁρμηθεῖσαι, συνεκρότησαν ταμεῖα περιέχοντα μυριάδας δραχμῶν, καὶ ἀπέκτησαν πίστιν ἐμπορικὴν ἀνυψώσασαν τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ συναλλαγὰς αὐτῶν εἰς ἑκατομμύρια. Μία τοιαύτη ἑταιρία ἐν Ἀγγλίᾳ κεφάλαιον ἕνα σάκκον ἀλεύρου καταθέσασα κατ' ἀρχὰς, ἐντὸς δεκαπέντε ἐτῶν κατεσκεύασε περιουσίαν μὲν 779,509 δρ., πίστιν δὲ ὀκτὼ ἑκατομμυρίων καὶ διακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων! *)

Ἡ *Ἕνωσις τῶν τιμίων τεχνιτῶν* ἔχει καὶ ἕτερον σκοπὸν ἄξιον νὰ μνημονευθῇ ἰδιαιτέρως, τὴν βελτίωσιν λέγομεν τῶν τρόπων τῆς βιομηχανίας. Κατ' ἔτος τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα, καθ' ἣν περὶ τὸν ναὸν τοῦ Θησέως τελεῖται δημοτικὴ πανήγυρις, τὰ μέλη τῆς ἑταιρίας ταύτης, ἢ καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἂν θέλωσιν, ἐκθέτουσιν ἐκεῖ τὰ ἴδια βιομηχανικὰ ἔργα, ἀπὸ τῶν καλλιτεχνικῶν μέχρι τῶν βαναύσων· ἀγωνοδίκης δὲ ἡ κριτὴς προκάθηται *αὐτὸς ὁ Λαός*. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ ἔκθεσις λαμβάνει διττὸν χαρακτῆρα· πρῶτον μὲν τὰ τεχνουργήματα, καλὰ ἢ κακὰ, καλήτερα ἢ χειρότερα, γίνονται πάντα δεκτὰ ἵνα ἐκ τῆς συγκρίσεως διδάσκεται ὁ τεχνίτης, δεύτερον δὲ ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν Πνύκα ἀποφαίνεται σύμ-

---

Ἄσσον ἴθ', ὡς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι [Ἰλ. Ζ, ς. 143].

Περὶ πλείστων δὲ ἄλλων εὐτραπέλων λόγων τοῦ Στρατονίκου βλέπε Ἀθήναιον ἐν Δειπνοσοφ. Η, 40—45.

[12]) Βλ. Στρ. αὐτ. §. 5.—Πλουτ. Δημήτρ. κδ'.—Πλίν. VII, 38 καὶ XXXV, 36.—Παυσ. Ἀττ. γ', 4.—Αἰλ. Ποικ. Ἱστορ. ΙΒ, μά.—Δῦλ. Γέλ. Ἀττ. Νύκτ. XV, 3.—Σουίδ. ἐν λέξ.

[13]) Ἀθήν. Γ', 9.

[14]) Διόδ. Σικελ. ΙΑ', ξ' καὶ ΙΒ', ϛ'.—Πλουτ. Κίμ. ιϛ'.—Θουκ. Α, ριϛ'. Β', Θ'. Η, λθ' ἐφ.—Ξεν. Ἑλλην. ϛ', γ'.

[15]) Ἀρῤιαν. Ἀναβ. Β', ἑ, 7.

[16]) Ὁ αὐτ. παρὰ Φωτ. Βιβλιοθ. ρδ', ά—ἑ, 6.—Πρβλ. καὶ Ἰουστ. XIII, καὶ Κούρτ. X.

[17]) Ὁ αὐτὸς αὐτ. ϛ'.—Θ', 37.—Πρβλ. καὶ Διόξιπ. παρὰ Φωτ. κδ'.

[18]) Ὁ αὐτὸς αὐτ. ἑ, 39.

[19]) Ἀππιαν. Συρ. μδ', καὶ Μιθρ. κγ'.

[20]) Στρ. ἔνθ. ἀνωτ.

[21]) Ἀππιαν. Μιθρ. κγ'.

[22]) Ὁ αὐτ. αὐτ. ριή.

[23]) Βλ. Gust. Parthey Hierocl. Synecd. et Notit. græc. episcopat. Berol. 1866, σελ. 31.

[24]) Συνέκδ. κτλ., σελ. 66. Πλὴν ἀλλ' ὁ σεσημασμένος χρόνος οὐκ ἐῤῥῶσθαι δοκεῖ, ὡς καὶ ὁ σοφὸς ἐκδότης παρετήρησε· τοῦ γὰρ Σοφοῦ Λέοντος ἡ βασιλεία ἤρξατο μὲν τῷ 886, κατέληξε δὲ τῷ 911.

[25]) Αὐτ. σελ. 111, 174 καὶ 189.

[26]) Ch. Texier Asie Min. etc. L. IX, ch. XVIII.

*) Ὅρα καὶ Πανδ. τόμ. ΙΒ', Ιϛ', ΙΖ' καὶ Κ', ἐν οἷς ἐγένετο διὰ μακρῶν λόγος περὶ τῶν τοιούτων ἑταιριῶν. Ἀνάγν. δὲ καὶ Ν. Δραγούμη Ἐγκόλπιον τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ, Ι. Σούτσου Πλουτολογίαν (τόμ. Β'. Βιβλ. ϛ'. Κεφ. Δ'.) καὶ Δ. Μαυροκορδάτου τὸ περὶ πιστωτικῶν τραπεζῶν πόνημα.

πας ὁ δῆμος, ὅστις καὶ ἂν λανθασθῇ, καὶ ἂν προσωπολημπτήσῃ ἐνίοτε, θέλει ἀποκτήσει, προϊόντος τοῦ χρόνου, καλαισθησίαν, καὶ θέλει πεισθῇ ὅτι συμφέρει αὐτῷ τῷ ἰδίῳ νὰ δίδῃ ἐν δικαιοσύνῃ ψῆφον λευκὴν εἰς τὰ ἐντελέστερα, ὅπως ἁμιλλώμενοι πάντες τελειοποιῶσι τὰ ἴδια ἔργα, καθιστῶντες αὐτὰ καὶ ὡραιότερα καὶ διαρκέστερα.

Αἱ τέσσαρες εἰρημέναι ἑταιρίαι ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται τινὲς μὲν ἀπὸ ἑνὸς ἔτους, τινὲς δὲ μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἤρχισαν· ναὶ μὲν ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς, ἀλλὰ ἐλλείπει τὸ ἕτερον ἥμισυ, καὶ καθ' ἡμᾶς ἀπαραίτητον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀπάρτισιν τοῦ ὅλου καὶ οἱ εὔποροι. Ἀνάγκη νὰ ὑποστηριχθῇ ὁ διπλοῦς αὐτῶν σκοπὸς, ὁ τῆς ὑλικῆς καὶ ὁ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως, οὕτως ὥστε νὰ παραδειγματισθῶσι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὅπως συστήσωσι τοιαύτας.

Προτιμότερον μάλιστα, καὶ κατὰ πολὺ, νὰ ἐμψυχωθῶσιν οἱ ἀγῶνες οἱ ἀποβλέποντες εἰς τοῦτον τὸν ἐθνωφελῆ καὶ ἀληθῶς ἑλληνοπρεπῆ σκοπὸν, ἢ οἱ ἀπηρχαιωμένοι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς ἄλλο δὲν τείνουσιν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐνισχύωσι διὰ ματαίας δαπάνης χιλιάδων δραχμῶν τὴν ἀξίωσιν, ὅτι εἴμεθα κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπόγονοι τῶν πρὸ τριάκοντα ἑκατονταετηρίδων ἀκμασάντων Ἑλλήνων. Καὶ ἀξιάγαστον μὲν καὶ τοῦτο· ἀλλ' οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔτρωγον μέλανα ζωμὸν, καὶ ἐνεδύοντο ἀρνακίδας καὶ σάγον, καὶ ἀντὶ πρωσικῶν κανονίων μετεχειρίζοντο τὴν σωματικὴν ῥώμην, ἐνῷ ἡμεῖς ἀλλοίων πραγμάτων χρήζομεν σήμερον· ἢ ἂν δοξάζωμεν ὅτι ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν ζωὴν τὸν ἀρχαῖον ἀσκωλιασμὸν καὶ τὴν μετ' ἀλινδήσεως πάλην, θέλομεν κατορθώσει ν' ἀποδείξωμεν ἑαυτοὺς *γαλβανισμένους* συμπολίτας, ὡς ἔλεγέ τις Γερμανὸς, τοῦ Λεωνίδα, ἀνάγκη ν' ἀναστήσωμεν ταῦτα ἀκέραια, οὐ μόνον παλαίοντες καὶ τρέχοντες καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντες, καὶ ἀδιακόπως, οἴμοι! εἰς βόθρον πίπτοντες, ἀλλὰ καὶ ὁλόγυμνοι σταδιοδρομοῦντες, διότι γυμνικοὶ ἦσαν οἱ ἀγῶνες. Ἀλλ' ἴσως τις ἀρχαιολάτρις εἴπῃ καὶ τούτους χρησίμους· ἔστω· ἐπειδὴ ὅμως πάσχομεν ἔνδειαν ἄλλων χρησιμωτέρων, ἴδιον συνετῶν καὶ μὴ ἀεροβατούντων ἀνδρῶν τὸ προτιμᾷν τὰ χρησιμώτερα.

Ὁ ὑπὸ λιμοῦ βασανιζόμενος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ χορτασθῇ, ἄρτον τρώγει ἢ παγωτόν; Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην θέλουσιν ἀποκριθῇ πάντες οἱ μὴ πάσχοντες φρενῶν ἔκστασιν, ἄρτον, ἐπαναλαμβάνομεν καὶ δεύτερον τὴν πρότασιν νὰ ἐνισχυθῶσι δραστηρίως τὰ καταστήματα, τὰ ἀνκλαβόντα ἀξιεπαίνως τὸ δύσκολον ἔργον τῆς βελτιώσεως τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς εὑρέσεως τῶν πόρων δι' ὧν ἀποκτᾶται ὁ ἄρτος.

Ἡ τετάρτη ἑταιρία, ἤτοι ἡ *Σύναξις τῶν πρεσβυτέρων*, εἶναι ἡ σπουδαιοτάτη τῶν λοιπῶν, διότι γνωστὸν τοῖς πᾶσι πόσον τὸ παράδειγμα τοῦ κλήρου, τοῦ ἐγγάμου μάλιστα, τοῦ εὑρισκομένου εἰς αἰωνίαν συνάφειαν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπενεργεῖ ἐπὶ τούτου. Τὸν σκοπὸν ἢ μᾶλλον τοὺς σκοποὺς αὐτῆς ἑρμηνεύει ἀξιολόγως ὁ τοῦ καταστατικοῦ πρόλογος, οὗ τινος ἀπόσπασμα μεταγράφομεν ἐνταῦθα.

«Ἐκ τοιούτων ἀρχῶν ὁρμώμενοι τεσσαράκοντα τέσσαρες πρεσβύτεροι τῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Κηφισιᾶς καὶ Ἀμαρουσίου ἡνώθησαν κατὰ τὴν 6 Ὀκτωβ. 1870 εἰς ἑταιρίαν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «*Σύναξις Πρεσβυτέρων*» πρὸς ἐπιδίωξιν δύο κεφαλαιωδεστάτων σκοπῶν.—1) Ἀφ' ἑνὸς πρὸς σύστασιν Κυριακῶν σχολείων, ἐν οἷς εἰδικῶς θὰ διδάσκωνται κατὰ Κυριακὴν οἱ παῖδες τοῦ Λαοῦ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτῶν. Διὰ τί, προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ μὴ εἰσαχθῇ ἐν ταῖς νεαραῖς ψυχαῖς ἡ ἁπλῆ ἐκείνη ζωὴ, ἥτις ἐν πάσῃ ἀφελείᾳ καὶ ἁγιότητι ἀναπτύσσεται εἰς τὰ διηγήματα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας διαθήκης; Διδάσκαλος ὁ ἐφημέριος, τόπος ὁ ναός, μάρτυς καὶ βοηθὸς ὁ ἐν αὐτῷ λατρευόμενος. Ἰδοὺ τῷ ὄντι εὐτυχὴς ἕνωσις πολλῶν στοιχείων στερεᾶς θρησκευτικῆς τροφῆς. Ἀφοῦ τόσον συνεχῶς φρίττει ἡ ἠχὼ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ ψεύδους τῶν πολιτικῶν ἐκλογῶν, ἃς χαρῇ καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς εὐλογία ἐκ τοῦ χριστιανικοῦ θεάματος τῆς ἐν τοῖς Κυριακοῖς σχολείοις περὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ὑψίστου συναθροίσεως τῶν τῆς Πατρίδος ἐλπίδων. . . Τοιουτοτρόπως πάντοτε μὲν ἡ προηγουμένη γενεὰ ἐργάζεται διὰ τὴν ἑπομένην, δὲν εἶνε δὲ ἄτοπος ἡ προσδοκία χρόνων, καθ' οὓς δύναται νὰ μετριασθῇ καὶ μάλιστα νὰ ἐκλείψῃ ἡ παροῦσα κοινωνικὴ δυσαρμονία. Ὅταν ἡ διοικοῦσα ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξις δουλεύῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς θρησκευτικῆς ἀσεβείας, μὴ ἀπορῶμεν διὰ τὴν πρὸς τοὺς νόμους ἀσέβειαν, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἐξουσίαν, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἡλικίαν, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἱκανότητα! Εἶναι ἀστεῖον νὰ περιμένῃ τις σέβας πρὸς γήϊνα καὶ θνητὰ, ὅταν ποτὲ σπουδαίως δὲν ἐσκέφθη διὰ τὰ ἀθάνατα καὶ ὑψηλά. . . .—2) Ἀφ' ἑτέρου ἡ *Σύναξις τῶν Πρεσβυτέρων* σκοπεῖ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ τοῦ Κοσμικοῦ Κλήρου. Ἀποβλέπουσα εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάγκην τῆς μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος, διωργάνωσε κανονικὰς τῆς ἑταιρίας συνελεύσεις. Ἀποβλέπουσα εἰς τὰς οἰκογενειακὰς τῶν Πρεσβυτέρων ἀνάγκας, ἐν γήρατι, ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν θανάτῳ, ὠργάνωσε σύστημα ἀδελφικῶν περιθάλψεων, ἐν τῷ ὁποίῳ διὰ μικρῶν ἑβδομαδιαίων καταθέσεων συντρέχοντες οἱ συνέταιροι, κατασκευάζουσι προϊόντος τοῦ χρόνου τακτικὰς μὲν δι' ἑαυτοὺς, τὰς χήρας των καὶ τὰ ἀπροστάτευτα ὀρφανά των συντάξεις, μικρὸν δὲ κεφάλαιον διὰ τὰ τελευταῖα κατὰ τὴν

ἐποχὴν τῆς ἐν τῇ κοινωνικῇ δραστηριότητι τελείας αὐτῶν εἰσόδου. Ἀποβλέπουσα ἡ *Σύναξις τῶν Πρεσβυτέρων* εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀνάγκην τῆς περαιτέρω μορφώσεως τοῦ Κοσμικοῦ Κλήρου διωργάνωσεν ὑποτροφίας καὶ ἰδιαιτέρως συνεδύασεν αὐτὰς πρὸς τὰ τέκνα τῶν Πρεσβυτέρων, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ταῦτα, ἔχοντα ἤδη πατρικὸν ἱερατικὸν κεφάλαιον, θὰ δυνηθῶσι προσφορώτερον νὰ τὸ ἀναπτύξωσι ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὅλης χριστιανικῆς κοινότητος.

»Τοιοῦτον τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνάξεως τῶν πρεσβυτέρων· περιλαμβάνει καὶ τοῦ παρόντος τὴν βελτίωσιν καὶ τοῦ μέλλοντος τὴν παγίωσιν. Ἀποβλέπουσα δὲ ἡ ἑταιρία εἰς τὴν σμικρότητα τῶν μελῶν της, μετὰ παῤῥησίας ὁμολογεῖ τὴν προσδοκίαν τῆς καὶ πρὸς ἑαυτὰ ἐπιστροφῆς τῆς πνευματικῆς ὠφελείας τῶν Κυριακῶν σχολείων. Ἀλλοίμονον εἰς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εὕρωσι τὰ ὅρια τῶν γνώσεων αὐτῶν, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν λαμβάνουσιν ἐκ τοῦ *ἱεροῦ* τὸ παράδειγμα τῆς καθολικῆς προόδου ἐν τῷ σταθερῷ αὐτῆς τύπῳ «*γηράσκω ἀεὶ διδασκόμενος!*»

»Ἐν τῇ ἑνώσει τῶν πρεσβυτέρων οὔτε *πρῶτος* ὑπάρχει οὔτε *ἔσχατος*. Διὰ τοῦτο ἡ διοίκησις τῆς ἑταιρίας ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν γενικῶν συνελεύσεών της, μόνον δὲ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τούτων ἀνατίθεται αὕτη εἰς τριμελῆ ἐπιτροπὴν καὶ ἐπιτηρητικὸν συμβούλιον, ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν ἰδίων τῆς ἑταιρίας μελῶν.

»Ἡ *σύναξις τῶν Πρεσβυτέρων* δὲν ἐπεδίωξε τὴν *λάμψιν* τῆς κυβερνητικῆς ἀδείας, διότι ἀναχωρεῖ ἐκ τῶν αἰωνίων ἀρχῶν, τὰς ὁποίας καθιέρωσε τὸ ἄρθρον 11 τοῦ Συντάγματος κηρύξαν τοιαύτας ἀδείας πάντη περιττάς. Βεβαίως ἠδύνατο ἡ *Σύναξις τῶν Πρεσβυτέρων* νὰ καταφύγῃ πρὸς τὴν *πολιτείαν*· ἀλλὰ γνωρίζει ἐκ πείρας μακρᾶς ὅτι οἱ μεσημβρινοὶ λαοὶ, πολλὰ ἀπὸ τὰς κυβερνήσεις των προσδοκῶντες, δημιουργοῦσι τόσον *χάος*, ὥστε οὔτε τῶν μᾶλλον ἀπαραιτήτων κυβερνητικῶν ἔργων ἀπολαμβάνουσι. Τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Κοσμικοῦ κλήρου ἀφέθη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Πολιτείας, ὅσος ἤρκει διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ, ἐὰν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὡκονόμουν πρὸς τοῦτο ἓν κατὰ πᾶσαν ἑβδομάδα λεπτόν *).

»Ἀπέναντι τοῦ μεγέθους τοῦ ἔργου τῆς θρησκευτικῆς ἀνορθώσεως οἱ ἑνωθέντες Πρεσβύτεροι καλοῦσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἑταιρίας ὅλους τοὺς διὰ τοῦ γάμου μετὰ τῆς κοινωνίας συνδεομένους πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τῆς *ἐλευθέρας* καὶ *δούλης* Ἑλληνικῆς φυλῆς. Τὰ ὅρια τῆς βίας καὶ τῆς διπλωματίας ζύνανται νὰ χωρίσωσιν ἕνα λαὸν εἰς δύο καὶ πλείονα τεμάχια· ἀλλὰ τὰ ὅρια ταῦτα εἶναι ἐπὶ τῆς *γῆς*· δὲν εἶναι ἐπὶ τῆς *καρδίας*.

»Ἐν τόσῳ μεγάλῃ περιφερείᾳ ἡ *Σύναξις τῶν Πρεσβυτέρων* εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λύσῃ δι' ἑαυτὴν σπουδαιότατον κοινωνικὸν ζήτημα, διότι δὲν ἦτο λογικὸν ἡ γενικὴ συνέλευσις νὰ ἐξασκῇ δικτατορίαν πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους π. χ. ἐκ Σμύρνης νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀθήνας. Ὠργανίσθησαν λοιπὸν *τοπικαὶ συνελεύσεις* καὶ ὑπελογίσθησαν αἱ κατ' αὐτὰς ψῆφοι καθ' ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη τῆς συγκεντρώσεως τῆς ἑταιρικῆς ἐνεργείας.»

Πολλοὺς λοιπὸν καὶ ἱεροὺς σκοποὺς ἔχει ἡ ἑταιρία αὕτη· τὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ· τὴν βελτίωσιν τοῦ κλήρου· τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν πρεσβυτέρων· τὴν περίθαλψιν τῶν γερόντων ἱερέων, καὶ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἐκπλήρωσιν πάντων δὲν θέλουσιν ἀρκέσει αἱ τῶν μελῶν αὐτῆς συνεισφοραὶ, ἡ ἑταιρία δέχεται εὐγνωμόνως καὶ τὰς τῶν λαϊκῶν, καὶ μέχρι δέκα λεπτῶν· διὸ καὶ συνέστησεν ἰδιαίτερον ταμεῖον. Εἰς ἡμᾶς ἄρα τοὺς λαϊκοὺς ἀπόκειται νὰ ἀνεγείρωμεν τὸν πεπτωκότα κλῆρον, μικρὰ θυσιάζοντες καὶ ταῦτα, ὡς λέγει τὸ 12 ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ, ἐκ τῶν περισσευμάτων. Συνεχῶς καὶ γράφοντες καὶ ὁμιλοῦντες αἰτιώμεθα τὴν ἐξουσίαν ὅτι οὐδέποτε ἐφρόντισε περὶ τοῦ κλήρου· ἃς φροντίσωμεν λοιπὸν ἡμεῖς· ἰδοὺ ἐδόθη ἀφορμή· τίς ἐξ ἡμῶν ἀδυνατεῖ νὰ συνεισφέρῃ δέκα λεπτὰ καθ' ἑβδομάδα; Καὶ εἶναι τοσούτῳ τρομερὰ ἡ στέρησις ἐὰν ὀλιγοστεύοντες ἐπ' ἐλάχιστον τὸν ἀριθμὸν τῶν φαληρικῶν λουτρῶν ἢ τῶν πρὸς τὰ κηφηνεῖα ἐπισκέψεων, δαπανήσωμεν πέντε ἢ ἓξ δραχμὰς κατ' ἔτος ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες καὶ ἐξομολογοῦσι, καὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν;

Ἐκ τῶν καταστατικῶν τῶν ἀνωτέρω ἑταιριῶν ἐξάγεται ὅτι ἡ ἵδρυσις πάντων ὀφείλεται εἰς τὴν δραστηρίαν ἐνέργειαν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Καὶ εὐγνωμονοῦμεν μὲν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ παρακαλοῦμεν νὰ μὴ λησμονήσῃ ὅτι ἐν Ἑλλάδι σπανιώτατα τελεσφοροῦσι τὰ καλὰ, τὰ ἔχοντα κοινὸν τὸν χαρακτῆρα, ἐὰν ὁ κατὰ πρῶτον ὑποδείξας αὐτὰ, δὲν καταβάλῃ πολλὴν καὶ ἀκλόνητον ἐπιμονὴν, καὶ δὲν ἀποφασίσῃ νὰ πίῃ πολλὰ πικρίας ποτήρια· ἄνευ τῶν δύο τούτων ὅρων οὐδὲν εὐδοκιμεῖ.

Πρὸς τὴν ἀγγελίαν τῶν ἑταιριῶν συνάπτομεν καὶ τὴν τῶν *Χριστιανικῶν δεήσεων*, διότι καὶ αὗται

*) Τοιουτοτρόπως τὸ 1 1/2 ἑκατομμύριον τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα θὰ προσέφερεν 1 1/2 ἑκατομμύριον λεπτῶν, ἤτοι 15 χιλ. δραχμῶν, καθ' ὅλας δὲ τὰς πεντήκοντα δύο ἑβδομάδας τοῦ ἔτους δραχμῶν 780 χιλιάδας!

Μαθηματικοὶ, ἰδικόν σας πλέον ἔργον εἶναι ὁ ὑπολογισμὸς· εἰς διάστημα 30 ἐτῶν τοιαύτη θυσία εἰς τὴν ὑπερτάτην τῆς θρησκείας ἀνάγκην θὰ κατασκεύαζε διὰ τοῦ τοκισμοῦ κολοσσαῖον κεφάλαιον, πλέον τῶν 100 ἑκατομμυρίων, ἀρκετὸν ἵνα διὰ τῶν καρπῶν αὐτοῦ σαντηρήσῃ τὴν ἐν τῷ ἱερατείῳ ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν. . . . . Τριάκοντα ἐτῶν πρόνοια! . . . . Τριάκοντα ἐτῶν συνεταιρισμός! . . .

εἰς τὴν ἠθικὴν οἰκοδομὴν τοῦ λαοῦ ἀνάγονται. Ἑκάστη τῶν δεήσεων τούτων ἀντικείμενον ἔχει ἓν παράγγελμα τῆς Γραφῆς, καὶ εἶναι ἴσαι τὸν ἀριθμὸν πρὸς τὰς ἡμέρας τοῦ μηνὸς, ὅπως ἀναγινώσκεται ἀνὰ μία καθ' ἡμέραν.

Ὁ συγγραφεὺς συνηρμολόγησεν αὐτὰς, ὡς λέγει, τὸ κατ' ἀρχὰς «διὰ τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα, ὅπως μετὰ τὴν κανονικὴν ἑωθινὴν προσευχὴν ἀπαγγέλλοντα καὶ μίαν τῶν δεήσεων τούτων χριστιανικῶς καταρτισθῶσι.» Παρεδέχθη δὲ κατὰ προτίμησιν τὸ σύστημα τῶν συντόμων δεήσεων, αἵτινες νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνωνται αἱ αὐταὶ καθ' ἑκάστην, διότι «ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει, ἡ καθ' ἑκάστην ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν φέρει κόρον, μηδενίζει τὴν προσοχὴν, ἐξασθενεῖ τὴν ἐντύπωσιν καὶ μικρὰν ψυχικὴν ὠφέλειαν ἐπὶ τέλους προξενεῖ.»

Φαίνεται ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἐξέλαβε καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καρποφόρον, διότι ἐξετάσασα τὰς δεήσεις ἐνέκρινεν αὐτάς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα γνώμη τῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς εἶναι ἐπικρατεστέρα πάσης ἄλλης, εὐχόμεθα καὶ ἡμεῖς ὅπως ἀναγινωσκόμεναι καθ' ἑκάστην μετ' εὐλαβείας καὶ συντριβῆς καρδίας, κρατύνωσι τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ὑπὲρ οὗ ἐκοπίασεν ὁ φιλόχριστος συγγραφεὺς, καὶ τὸ ὁποῖον, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν γινομένων, δὲν φαίνεται πολλὰ ζωηρόν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΕΡΟΣΤΑΤΑ. Γνωστὸν ὅτι κατὰ τὸν παρόντα μεταξὺ Γαλλίας καὶ Πρωσίας πόλεμον, οἱ Παρίσιοι, πολιορκηθέντες στέλλουσι δι' ἀεροστάτων καὶ γράμματα καὶ ἀνθρώπους ἐκτὸς αὐτῶν. Ἰδοὺ δὲ τί συνέβη εἰς ἓν τούτων, ὀνομαζόμενον *Οὐάσιγκτων*. Διευθυντὴς αὐτοῦ ἦτο ὁ ἀεροναύτης Βερτὼ, ὅστις εἶχε συνοδοιπόρους ἕνα ἀπεσταλμένον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου εἰς Βιέννην, καὶ ἕτερον Βέλγον, ἐπάγγελμα ἔχοντα νὰ ἀνατρέφῃ ταχυδρομικὰς περιστεράς. Ἔφερε δὲ τὸ ἀερόστατον καὶ πλῆθος ἐπιστολῶν. Κατὰ τὴν ὁδοιποριαν ὁ *Οὐάσιγκτων* ὑπέφερε πολλά. Κατ' ἀρχὰς ὑψώθη μέχρι 500 μέτρων· ἡ θέσις ὅμως αὐτοῦ ἦτο ἐπικίνδυνος, διότι αἱ σφαῖραι τῶν ἐχθρῶν ἤρχιζον νὰ συρίζωσι περὶ τὰ ὦτα τῶν ἐπιβατῶν· τινὲς μάλιστα τῶν σφαιρῶν καὶ ἐτρύπησαν τὸ ἐναέριον πλοῖον, οὕτως ὥστε ἤρχισε νὰ καταβαίνῃ πρὸς τὴν γῆν. Ὅθεν ὁ διευθυντὴς ἠναγκάσθη νὰ ῥίψῃ πάντας τοὺς σάκκους τοῦ ἔρματος, καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ αὐτὸ, ἀνυψωθὲν ἐκ νέου μέχρι 1200 καὶ 1500 μέτρων. Καὶ τῶν μὲν τηλεβόλων αἱ σφαῖραι δὲν ἔφθανον πλέον μέχρις αὐτοῦ, ἐφοβοῦντο ὅμως τὰς τῶν καννονίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ηὔξανεν, ὁ κίνδυνος ἐφαίνετο παρελθών. Δυστυχῶς μετὰ ἡμισειαν ὥραν τὸ ἀερόστατον καταβὰν ἐκ νέου, περιεφέρετο ἄνωθεν πόλεως κατεχομένης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἐπὶ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐπυροβόλουν ἀδιακόπως κατ' αὐτοῦ· ὁ ἄνεμος εἶχε παύσει ἐντελῶς. Ἐπὶ τέλους ἔπνευσε σφοδρότατος ἐκ μεσημβρίας, ὅστις ἔσωσε μὲν αὐτοὺς, ἔρριψεν ὅμως εἰς ἕτερον κίνδυνον. Παραφερόμενον τὸ ἀερόστατον εἰς τὸν ἀχανῆ ὠκεανὸν τοῦ στερεώματος, ἀναβαῖνον καὶ καταβαῖνον κατὰ τὰ ῥεύματα τοῦ ἀέρος, εὑρίσκετο εἰς ἀληθῆ τρικυμίαν. Τέλος πάντων κατέβη πλησίον τῆς Καμβραΐ, ὅπου ἡτοιμάσθησαν ν' ἀράξωσιν· ἀλλ' αἴφνης ἀνυψωθὲν κατῆλθε καὶ πάλιν. Ὁ ἀεροναύτης ῥίπτει τὴν ἄγκυραν τετρακοσίων μέτρων κάλων ἔχουσα, καὶ πάντες ἐνόμισαν χαίροντες ὅτι ἦσαν πλέον εἰς τὴν λιμένα. Ἀλλὰ καὶ νέον δυστύχημα συνέβη· διότι ὁ κάλως ἐκτυλισσόμενος συμπαρέσυρε καὶ τὸν ἀεροναύτην, πάντες δὲ ἐνόμισαν αὐτὸν συντριβέντα. Εἰς τὸ μέγα ὅμως τοῦτο δυστύχημα παρηκολούθησεν ἀπίστευτος ἐπιτυχία, ἡ ἑξῆς· ὁ κάλως συνεκράτησε τὸν παρ' αὐτοῦ ἁρπαγέντα, καὶ μόνον ὅτε ἔφθασε μέχρις 20 μέτρων ἀπὸ τῆς γῆς, ἀφῆκεν αὐτὸν μηδὲν παθόντα ὡς ἐκ θαύματος.

Ἐν τοσούτῳ τὸ ἀερόστατον, φέρον τοὺς δύο ἄλλους, τὸν διπλωμάτην καὶ τὸν περιστεροτρόφον, ἐξηκολούθει περιφερόμενον, ἐνῷ ἡ μὲν ἄγκυρα ἐπέψαυε σχεδὸν τὸ ἔδαφος, τὸ δὲ βάρος αὐτῆς ἐβίαζε τὸ ἀερόστατον νὰ κλίνῃ πλαγίως. Ἕνεκα τούτου κατέπεσε καὶ ὁ διπλωμάτης, μηδὲν παθὼν καὶ αὐτός. Ἔμεινε δὲ μόνος ὁ τρίτος ἐπιβάτης, ὅστις ἀναβὰς μετὰ ταχύτητος ἀπὸ τοῦ κέλητος εἰς τὴν σφαῖραν ἐτρύπησε διὰ μαχαίρας, καὶ διὰ τῆς χειρὸς ἔσχισεν αὐτήν. Καὶ οὕτω κατέβη τὸ ἀερόστατον εἰς μέρος, ὅπου διακόσιοι περίπου χωρικοὶ κατέλαβον αὐτό.

Καὶ ὅμως τὸ τέλος τῆς συμφορᾶς δὲν εἶχε φθάσει ἔτι, διότι οἱ χωρικοὶ ἐκλαβόντες τὸν ἐπιβάτην ἀντὶ Πρώσσου, ἡτοιμάζοντο νὰ κακοποιήσωσιν αὐτόν. «Κάμετέ με ὅ,τι θέλετε, ἀνέκραξεν ἀτάραχος ἐκεῖνος, ἀλλ' ἄφετέ με πρῶτον νὰ δώσω τὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας φέρω ἐκ Παρισίων.» Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ὕποπτοι χωρικοὶ ἐπραΰνθησαν. Μετ' ὀλίγον ἦλθον ἀβλαβεῖς καὶ οἱ δύο ἕτεροι, οἱ πεσόντες πρὸ τοῦ περιστεροτρόφου, καὶ περὶ τὴν τρίτην ὥραν μετεκόμισαν εἰς Καμβραΐ πέντε μεγίστους σάκκους περιέχοντας γράμματα, τετρακοσίων περίπου χιλιογράμμων βάρους.